

המאמר השלישי

מדבר על שנות החמה ועל חשבון התקופה ועל חשבון השמישים והיובלות
ועל כל התלוי בשנת החמה מחשבון שנות הגוים ואידיהם וחתימה
החבורי והמאמר הזה נחלק לעשרה שערים.

השער הראשון נפתחון המאמר בפירוש שם השנה וגדרה והמחלוקת אשר
בין החכמים במדתה.

השער השני בפירוש שם התקופה וענינה ומדתה מדרך מהלך החמה
ברקיע ומדרך מהלכה המתחלק הנראה בארץ.

השער השלישי בתקופת שמואל וחשבונם וצורות הלוחות העשויות לה.
השער הרביעי בתקופת ר' אדא בר אהבה וחשבונה וצורות הלוחות
העשויות לחשבונה.

השער החמישי על אזור תקופה משני התקופות האלה נתקן מחזור
הלבנה.

השער השישי בחשבון השמישים והיובלות.

השער השביעי במחלוקת אשר בין החכמים בתחלת בריאת העולם
והספיקא אשר באה על מקצת העם במחלוקת הזה.

השער השמיני בחשבון אשר אנו חושבים עליו ליציאת מצרים ולחתימת
חוון ולחרבן ואיך יודע האחד מן השני.

השער התשיעי בפירוש חשבון האומות החושבים לחמה ולירח ולמנין
ימי חדשיהם ושנותיהם והמחלוקת אשר ביניהם בחשבון.

השער העשירי בחשבון אשר חושבים עליו מלכות אדום הרשעה את
שנותם ואת אידיהם וצורות הלוחות העשויות לחשבון הזה וחתימת החבור.

השער הראשון

בפתחון המאמר ופירוש שם השנה וגדרה ומדתה :

הענינים המפורשים בכל חביר יש מהם נאים לשמים ויש מהם באים משום דבר אחר. והענין אשר אנו עתירים לפרשו בשער הזה אינו כן לשמו אבל משום דבר אחר. כי שנת החמה לא הקרו רז"ל על מדתה דבר לשמה ולכבודה, אלא כדי לתקן השבון שנת הלבנה על מדה שנת החמה עד שיהיו שניהם יחד שווים בסוף כל מהזור, ומפני זה באו לפרש ולחפש על השבון התקופות ולפשפש על מהלך הלבנה ולדקדק על מדה חדשה ושנותיה ויכולים אנו היום הזה שלא להצטרך אליה ולא לחקור עליה, כי המהזור הלבנה המתוקן והמדוקדק אשר הוא מסורת בידינו מאבותינו המציאנו כל צרכנו בחשבון, ומסרו לנו דרך מתוקן להיות הרשינו ללבנה ושנותינו לחמה כאשר צונו ה' אלהינו עליו, והמאמר אשר עבר בחשבון המועדים והחדשים והשערים הנאים לפנינו יהיה מספיק לו ואינו צריך אל המאמר הזה, אבל הרוצה לתת עיקר הדבר ולעמוד על סוד החשבון הזה על בוריו והיאך נתקן מתחלתו צריך הוא לדעת מדה שנת החמה ותקופותיה ושאר הענינים אשר יהיו מפורשים בעזרת האל במאמר הזה, והמצא שנת החמה אם אינה מפורשת בכאן יהיו כל הענינים המהוברים מקודם יוצאים משמה ומתבארים מפירושים, ויש מנגוני הדור החוקרים על איתן לשון הקדש אומרים אין השנה נאמרת על העיקר אלא על שנת החמה בלבד אשר היא שונה אל מקומה הראשון בסוף כל שנה והזזת אל ענינה אשר היתה נוהגת בו וחזרין עמה הימים והלילות בארכן או קצרן והחום והקור ושאר עניני הזמן על מנהגן אשר היה עליו בלא הלוח ככתוב ויהי לתשובת השנה (מלכים א כ כו), ואין אתה מוצא דבר שהוא שב אל ענינו בהשובת השנה כי אם החמה בלבד, ומפני זה אמרו אין השנה אלא שנת החמה לבדה, ושנת הלבנה תקרא בלשון הקדש ימים ככתוב ימים הזיה נאלהו (ויקרא כ כט), ואחריו כתיב ואם לא יגאל

עד מלאת לו שנה תמימה (ס ל), ואמרו הקב"ה נתן רשות לבצל הבית לגאול את ביתו כל שנת הלבנה הנקראת ימים, והאריך לו בזמן והמתין עליו עד השלמת שנת החמה דכתיב והיתה גאלתו עד תם שנת ממכרו (ס כט), ואמר בסופה עד מלאת לו שנה תמימה, ואמרו רבותינו ז"ל שנה תמימה ר' אומר מונה שס"ה כמנין ימות החמה להודיעך כי השנה אשר היא שנת החמה היא תמימה, מפני שהיא עומדת על קצבה אחת לעולם ושנת הלבנה אינה עומדת על ענין אחד, אבל פעמים היא פשוטה ופחות משנת החמה ופעמים היא מעוברת ועודפת על שנת החמה, וכן אנו מוצאים בתורה בכל מקום אשר הוא צריך להשלים את השנה מוסיף על י"ב חדשי הלבנה עשרה ימים אשר הם כמות שנת החמה הנקראת תמימה על שנת הלבנה הפשוטה ככתוב והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש (ס כס ח), ומיד כתוב וקדשתם את שנת החמשים שנה (ס ס י), ובידוע שראש החדש השביעי הוא תחלת השנה ולא קרא אותה הכתוב שנת החמשים עד שעברו ימים עשרה מן השנה, מפני ששנת תשע וארבעים יכול היתה צריכה לעבור ולא עברו אותה מפני שהיא שנת השמטה ואין מעברין את השנה לא בשביעית ולא במוצאי שביעית והשלימה הכתוב והוסיף עשרה ימים ואח"כ קדש שנת החמשים, וכן במעשה המבול בתחלתו ככתוב בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש (בראשית ז יא), ובסופו כתוב ובחדש השני בשבעה ועשרים יום לחדש (ס ח יד) בתוספת עשרה ימים, ללמדך שאין השנה מתמלאה ונחשבת שנה אלא לחשבון החמה, אבל לחשבון הלבנה כתוב ועלה איש מעירו מימים ימימה להשתחות ולזבח (שמואל א ג), והזמן אשר עליו סובבים מועדי הזבח וההשתחות היא שנת הלבנה, וסבר בעל הטעם הזה לחביא ראייה מכתבי הקדש שאין קורין שנה אלא לשנת החמה בלבד, ושנת הלבנה קורין לה ימים ואין קורין לה שנה, ואין הטעם הזה נתקן בידו כל כך שהרי מצאנו כתוב שלש פעמים בשנה ושלש רגלים בשנה, ובידוע שהשנה הזאת היא שנת הלבנה אשר עליה חסוב הרגלים והמועדים אשר בשנה, ותמצא מן הכתוב בפירוש שנת הלבנה נקראת שנה י אבל יש לבצל הטעם הראשון לומר ימים * הוא שת מיוחד נאמר על שנת הלבנה בלבד ואינו נאמר על שנת החמה, ויכול התרוץ הזה לעמוד בידו אם לא יאמר לו אדם הרי מצאנו בכתוב ויהי לימים מימים ובעת צאת הקץ לימים שנים (ד"ס כא יט), וכתיב ואני אתן לך עשרת כסף לימים וערך בגדים ומחיתך (סופטים יז י), ואין אתה יכול להעמיד הכתובים האלה על שנת הלבנה בלבד אבל יכול יהיו על שנת החמה ויכול על שנת הלבנה, ויעמוד בידנו מכל הדחק הזה כי שני השמות האלה שנה וימים נאמרים בחבור על שנת החמה ועל שנת הלבנה י אבל יש לבצל הטעם הראשון לומר כיון שאין אתה יכול להעמיד שני הכתובים האלה על שנת החמה ממש נאמר לך אינו נאמר אלא לשנת הלבנה, כי הכתוב הראשון אשר אמר ויהי לימים מימים לא אמרה על הלשון הזה אלא כנגד דברי אליהו אשר אמר ימים על ימים ולא זכר בכל הענין הזה שנה ללמדך שאינו מדבר על שנת החמה אלא על שנת הלבנה, וכן הכתוב האומר עשרה כסף לימים היא שנת הלבנה אשר היו ישראל חושבים

(* נכ"י כתוב הסכם תחת ימים י ואולי כ"ל כוס: אבל יש לבצל הטעם הראשון לומר שנה כחמרת נחזור על שנת החמה ועל שנת הלבנה וימים כול שם מיוחד וכו'.

עליה, ויעלה בידך שהשנה נאמרה בעיקר על שנת החמה ובדמיון הדבר ועל דרך הדבור נאמרת על שנת הלבנה, וכל הענין הזה אם אינו מצורך העיבור ומחשבונו הוא תלוי בו משום צד ופירש את טעמי השמות המשמשים בו ואנו עתה שבים אל צורך החבור הזה ואומרים כי שנת החמה הוא הזמן אשר החמה מתחילה בגופה להתגלגל ולהלך על רקיעה מנקודה אחת ממנו עד שהיא גומרת כל רקיעה וחוזרת אל הנקודה בעצמה אשר התחילה ממנו להתגלגל, זה הוא גדר השנה המפרש את טעמה והמצמיד את ענינה אשר עליו מונים כל האומות את שנותם וכל בני אדם את ימות חייהם, והזמן הזה יש בין חכמי האומות מחלוקת גדול והיו כל קדמוניהם משריחים את עצמם לחפש עליו ולהעמידו על בוריו, מפני שאינם יכולים להבין מהלך הלבנה ולא מהלך אחד מן הכוכבים אלא מהלך החמה, וכשיהיו מבינים בבירור מדת שנתה יהיו מבינים את מהלכה, ומתוך מהלכה יבינו את מהלכי הכוכבים אשר הם תלויים במהלכה, ומפני זה היו צריכים לחקור על מהלך החמה ולחפש עליו ולהעמידו על יסודו. ואחר כל החקירה הזאת נחלקו בענין הזה על שלשה חלקים: החלק האחד הם אנשי הודו וכל הנוטים מהם נגבה עד סוף הישוב בדרום והם אומרים שנת החמה היא שס"ה יום ושיש שעות וחמישית השעה וחלק אחד מי"ב חלקים בחמישית השעה והיא לחלקינו רל"ד חלקים על רביע יום, ואין אחד מאנשי החכמה הזאת אשר בפאת צפון מודה לבעלי הטעם הזה אבל אומרים נשתבש עליהם החשבון, מפני שהיו חושבים בלבם כי אין לכל אחד מן הכוכבים המיושבים אשר ברקיע השמיני שום מהלך בעולם, אבל הם כמסמרות מסומרין שאין זוים ממקומם, ומפני זה קראו להם כוכבים מיושבים, וכן הוא דעת אנשי הודו וכל שוכני נגבה בכוכבים האלה, ויש להם דעת אחרת בנקודות הרקיע המיושבת אשר עליהם סמך ההקפה הנקרא קוטב הרקיע, ואומרים שיש להם מסבה וחזרה על דרך רחוקה וקשה לפרש בכאן, והיו צריכים אל הדעת הזה כדי לתקן הטעות אשר טעו במדת שנת החמה, לפי שהיו חוקרים על מדת שנת החמה מעת צאת אחד מן הכוכבים היושבים מתחת אורה כשהיא מתרחקת ממנה, והיא נראה קודם זריחת החמה במזרח עד שיצא מתחת אורה פעם שנית ונראה כמו כן בשקת האחרת, וחקרו על זה שנים רבות שנה אחר שנה, והקישו תחלת החקירה הזאת באחריתה ולקחו המותר אשר ביניהם וחלקו אותו על מספר השנים ועלה בידם שמדת שנת החמה עודפת על שס"ה יום ורביע בחלקים אשר זכרנו למעלה, ולא הששו אל מהלך הכוכבים האלה ולא שמו לבם עליו ולא ידעו כי כל אחד מן הכוכבים המיושבים מהלך בכל מאה שנה חלק אחד מש"ס חלקים ברקיע לדברי הקדמונים מאנשי החכמה הזאת. אבל לדברי האחרונים אשר הקרו על מהלך הכוכבים האלה ודקדקו בו יהיה מהלך כל אחד מהם במאה שנה כגון חלק אחד וחצי חלק מחלקי הרקיע, ואם אנו חושבים מהלכם על דעת הקדמונים תמצא כל כוכב מהם הולך בשנה אחת ל"ו חלקים שניים מששים חלקים בחלק אחד מחלקי הרקיע, ותמצא החוקרים על מדת שנת החמה מן הדרך הזה לא עלתה בידם מדת שנה תמימה לחמה, אבל שהיא מותרת על התמימה כדי מהלך החמה בל"ו חלקים שניים מחלקי הרקיע הנקראים רגעים, והחמה הולכת ברגעים האלה בכדי רס"א חלקים מחלקי השעה לחשבונו, הוצא מן רל"ד חלקים אשר הוסיפו הם במדת השנה על שס"ה

יום ורביע ישאר בידך על מדת השנה שס"ה יום ושש שעות פחות כ"ז חלקים
והרי נמצא לדבריהם שנת החמה פחות משס"ה יום ורביע והם שמו אותה
עודפת על רביע היום, ואם היינו חוקרים על מדה לדעת החושבים לדברי
הקדמונים אשר היו חושבים למהלך הכוכב המיושב חלק אחד וחצי בכל מאה
שנה היו מוצאים החסרון מרביע היום קמ"ד חלקים מחלקי השעה,
ותהיה השנה מכאן שס"ה יום וחמש שעות תתקל"ז חלקים, ונראה לנו שאנשי
הודו וכל הסומכים עליהם טעו בחשבונם מן הדרך הזה, ונתברר לנו מאיזה
ענין טעותם, ואלו הם דברי החלק האחד מחכמי הגוים המדברים על מדת
שנת החמה: והחלק השני הם רוב חכמי יונים המדקדקים בחכמה הזאת כגון
אברכש ובשלמיוס וכל הנלוים אליהם מחכמי האומות, והיו אומרים מדת שנת
החמה היא שס"ה יום ורביע פחות חלק משלש מאות חלק ביום, וכשאתה
מחזיר את המדה הזאת לחלקים שלנו תהיה שס"ה יום וחמש שעות ותתקצ"ג
חלקים ושלשה חמישיות החלק, זו היא מדת השנה לדברי אלו, ובאו לחקור
על זה טעות אנשי הודו אחרי עמדם על טעותם, ואמרו לא נאה לחקור על
מדת מהלך החמה מדרך דביקתה עם כוכב אחר או מדרך פירודה מכוכב אחר
מפני שאנו מפחדים שמא נוסף על מהלך החמה מהלך הכוכב אבל וראי אנו
מוסיפים, כי ברור לנו שכל כוכב יש לו מהלך בפני עצמו, ויהיה מהלך הכוכב
עודף על מהלך החמה, ונהיה דורשים על מדת שנת החמה התמימה ויעלה
בידינו מדת שנה עדופה ואין זה דרך החקירה, אבל ראויים אנו לחקור על מהלך
החמה ממהלך החמה עצמה אם נקבע לה מקום שתהיה מתחלת ממנו לסבוב
ברקיעה עד שתהיה חוזרת אל המקום ההוא בעצמו לא לפני ולא לאחריו, ואנו
מוצאים ברקיע ארבע נקודות שהן ראויות לחקור מהן על הענין הזה שתי
נקודות אשר בהם ישתוו היום והלילה בכל העולם והם ראש מלה וראש
מאונים, והשלישית הנקודה אשר בה היא סוף מלאות היום וחסרון הלילה
והיא ראש סרפן, והרביעית הנקודה העומדת כנגדה והיא ראש גדי, מפני
שבכל אחת מנקודות האלה יהיה מהלך החמה נחלק בענינו מצורה אחת אל
צורה אחרת, ויכולין אנו להבין את חלופה באיוו עת יהיה מן היום, ואין
אתה יכול להבין את זה בשאר מקומות הרקיע, מפני שאין החמה מתחלפת
מענין אל ענין אחר כי אם בארבע נקודות אלו, וכל הענינים האלה הביאו לחוק
את דעתם ולשבח את דרכם. וכשבאו לפרש את מעשיהם ודרך חקיהם אמר
אברכש מהם חקרתי בשנים רבות אל השעה אשר החמה באה בכל אחת מן
הנקודות האלה בכלים אשר הצגתי לחקור על זה ובכלים אשר היו מוצגים מקדם
באלסכנדריא לחקור על הענין הזה, ומצאתי המספר לחמה על שס"ה יום אינן
רביע שלם, אבל פחות מרביע דבר מועט שאין אדם יכול להכירו בשנה אחת
ולא בשנים, ואחרי שנתברר לי חקירתי שהיתה כהוגן וכשורה הקשיתי אותה
על החקירות אשר מצאתי לחכמים הקדמונים מפורשת אשר היו לפני בכדי
מאתים שנה ויותר, ובדקתי על העודף הזה מתוך השנים האלה ומצאתי אותו
רביע יום פחות חלק אחד משלש מאות חלק ביום, ולא סמכתי על הבדיקה הזאת
פעם אחת ולא שהים, אבל בדקתי אותה הרבה פעמים מהם בחקירות אשר היו
בראש מלה ובראש מאונים ומהם בחקירות אשר היו בראש סרפן ובראש גדי, מכל
ארבע נקודות האלה חקרתי פעמים רבות ולא מצאתי חלוף בענין הזה עד שהתברר
לי שהעודף הזה הוא רביע יום פחות חלק אחד מכו' ביום בלא ספיקא, וכמעשה

הזה עשה בטלמיוס והקיש חקירותיו על הקירת אברכש ועל הקירת החכמים אשר היו לפני אברכש ולא מצא חלוף בענין הזה, והסכימה דעתו על דעת אברכש, ועל דעתם הסכימו כל החכמים הבאים אחריהם עד מלכות ישמעאל, והחלק השלישי הם הנקראים מלמדי חכמת החזיון אומרים מדת שנת החמה היא רביע יום שלם על שס"ה, ואמר עליהם בטלמיוס מלמדי החכמה הזאת חקרו על מהלך החמה בשנה אחת ולא מצאו בעודף פחות מרביע יום אלא בדבר מועט שאינו ניכר בפעם אחת מפני מיעוטו נזרו עליו שהוא רביע שלם, ולא הטריחו עצמם לחקור עליו מדרך רחוקה ולא הביטו אל חקירות הקדמונים אשר היו לפניהם, כי לא היה רצונם להעמיד הדבר על בוריו אלא ללמד את העם ענין החקירה וצורת המהלך ופעם אחת לתלמיד מספיק לו בבדיקה לדעת הענין וללכת על הדרך, ומפני זה אתה מוצא בחשבונם קירוב ופסעות, ואמר אברכש עיינתי בדברי האנשים האלו וחשבונם ומצאתי בכל תשע עשרה שנה החדשים אשר הם חושבים יוצאים אל דעת אחת על החשבון הנכון אשר אנו חושבים החדשים עליו, אבל לחשבון השנים יש בינינו וביניהם יום אחד בכל ש' שנה, ומפני זה לא נאה לסמוך עליהם במדת שנת החמה, ועל דעת אברכש ובטלמיוס סמכו כל חכמי יונים, ועל הדעת הזה היו קדמוני הכשדיים והכלדיים כאשר נראה מדבריהם וממעשיהם אשר היו עושים בכבוש השנה, מפני שהיו מונים לכל שנה רביעית משנותם שס"ו יום וקורין לה שנה כבושה, והיו נוהגים המנהג הזה שלש מאות שנה ומדלגים פעם אחת ועושים הכבושה לשמונה שנים, והיו חושבים בכל ש"ד שנה שיהיו הם י"ו מחזורי הלבנה ע"ה שנה כבושה, והיה להם ע"ו שנה אלו היו חושבים העודף בשנת החמה רביע יום שלם, ומכאן אנו רואים שדעתם היתה נכונה לדעת היונים בענין הזה ואין ביניהם אלא מעט משהו, והוא שאלו מונים לחסרון הרביע חלק אחד מש' חלקים ביום ואלו מונים חלק אחד מש"ד חלקים ביום, והרי נתפרש דעות שלשה החולקים במדת שנת החמה, הראשונים שהם מונים יותר מרביע לא הודו להם אחד מחכמי פאת צפון, והמונים רביע שלם לא דקדקו בחשבון, והמונים פחות מרביע הודו להם רוב החכמים אבל יש ביניהם מחלוקת בשיעור הפחות הזה, ולא הארכתני לפרש את מחלוקתם בו כי אין אנו צריכים אליו בענין אשר אנו עתידים לפרש בעזרת האל:

השער השני

בפירוש שם התקופה וענינה ומדתה מדרך מהלכה ברקיעה ומדרך מהלכה המתחלף הנראה בארץ:

כבר ידעת שהחמה מתחלפת במהלכה ומחלפת בו את ענין הימים וחלילות. כשהיא נוכה ברקיעה מצפון גלגל השווה אל הדרום ומן הדרום אל הצפון יהיו היום וחלילה מתחלפים במדתן, ומפני שהיא מתרחקת פעם אחת מן הארץ ומתקרבת ממנה פעם אחרת נראה מהלכה מתחלף בעיני בני אדם, ועלת שני הענינים האלה ופעמים מפורש במאמר ראשון מן החבור הזה ואינו צריך לפרשו

פעם שנית בכאן, יבן אחד משני ענינים אלו בהתהברם נחלקים לארבעה חלקים שכל אחד מהם נקרא בלשון הקדש תקופה, והשם הזה דומה לאנשים שהוא חציב מתוקה כמו את כל תוקה (סתר ט כט), אשר פירושו חזק וזכר ואומרים תקופה כאלו אמרנו חזקה כלומר מחזקת, ואומרים נקרא הערת הזה תקופה מפני שהזמן הגיע לאחרית תקפו וחזקו ומכאן ואילך הוא מתחלף לענין אחר, והטעם הזה אינו נכון בעיני, כי תוקה כל דבר וחזקו אינו נמצא לא בתחלתו ולא באחריתו אבל באמצעותו, ואלו היה שם התקופה לקוח מן תוקה אשר הוא חזק לא נאמר על תחלת הזמן אבל על אמצעותו כשהוא מתחזק ומתגבר, ואלו היינו מודים לדבריהם אלה שהיו אומרים בתקופת השנה היאך יכנס החזק בכאן ואיך נוכל לומר שהחזק השנה היא בתחלתה או באחריתה, וכן לתקופת הימים איזה חזק נשים בה, ומשקל לתקופה בכאן פעולה:

אלו אנו אומרים שם התקופה לקוח מן הקפה אשר טעמה חזרה וסבוב ככתוב וסבותם את העיר כל אנשי המלחמה הקף את העיר פעם אחת (יהושע ו ג), וכן ויסב ארון ד' את העיר הקף פעם אחת (ס"ו י"א), ותראה מכאן כי ההקפה היא השלמת הסבוב עד סופו, והסובב יכול יהא סובב את מקצת העיר ולא יהיה משלים את כל העיר, ומכאן אמר הקף את העיר כלומר השלם אותה לסבוב פעם אחת, וכן כתוב כי הקיפו ימי המשתה (איוב א ס), כי השלימו לסוב על כל הבנים, וכן כי סבבני כלבים עדת מרעים הקיפוני (תהלים כג י'), כלומר פשטו עלי מכל סביבותי, וכן כתוב מקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם (ס"ט י"ז), אשר פירושו יצא מן הקצה וחזור אל הקצה אשר הוא דרך מהלך החמה ואין נסתר מחמתו בכל המהלך הזה, ויהיה משקל לתקופה תפולה כמו ענין תשועה אשר ענין שרשם ואיתגם ענין אחר הוא, ויהיה תקופת השנה חזרת השנה או השלמת השנה, וכן לתקופת הימים להשלמת הימים, ואנו קוראין לארבעת חלקי השנה תקופות, מפני שהזמן בכל תקופה מהן גומר את ענין אחד ממדת הלילה והיום בחסרונן או יתרונן ומתחיל בענין אחר, וכן במהלכה ובמעמדה מן הארץ בכל תקופה ותקופה גומרת ענין אחד ומתחלת בענין אחר:

התקופה האחת כשהיום והלילה שוים והיום מתחיל להוסיף על הלילה והחמה בעת ההיא בראש פלה על גוף גלגל השוה הולכת לעלות בצפון מן גלגל המזלות והיא במרחקה הבינוני מן הארץ עולה אל גבהה הגדול, והיא במהלכה השוה באה להמתין בו ולקצרו, והיא מכל צד באה לעלות ולהאריך הן מדרך מהלכה ברקיע הן מדרך קרבה ורחקה מן הארץ, ומפני זה שמו מזל פלה ראש המזלות, והתקופה הזאת היא תקופת ניסן מפני שדיא ברוב השנים נופלת בחדש ניסן: התקופה השנית כשהחמה חלה בראש סרטן יהיה היום בסוף ארכו והלילה בסוף קצורה, וכן הצל בחצי היום הוא באחריתו קצר ומהלך החמה באחרית מתינותה ומעמדה מן הארץ בגבהה הגדול, ומנקודת ראש סרטן ולהלן היום מתקצר והלילה מתגדל ומאריכה ואודות מן היום אחר שהיה היום ארוך ממנה, וכן הצל בחצי היום פושט ומאריך, ומהלך החמה ממעיט את מתינותה ורץ להגיעו אל המהלך השוה, והחמה יורדת מגבהה הגדול להתקרב אל הארץ וממעיטה את רחקה אשר העמיקה בצפון ונוטה לחזור אל גלגל השוה, והתקופה הזאת היא תקופת תמוז מפני שדיא ברוב השנים נופלת בחדש תמוז:

התקופה השלישית כשהחמה באה מפאת צפון להול בנוף גלגל השוה ובראש מול מאונים והיום והלילה שוים כאחת כאשר היו בראש כלה, אלא שהיום מתמעט והולך והלילה אוהות ממנו ומוסיפה, והחמה באה אל פאת דרום להלך במזלות הדרומיים ופונה מן מרחקה הבינוני מן הארץ לירד אל גבהה הקרוב והיא במהלכה השוה נוספת עליו להרצו, והצל בחצי היום מוסיף בו והולך, והתקופה הזאת היא תקופת השרי מפני שהיא ברוב השנים נופלת בתשרי:

התקופה הרביעית כשהחמה הלה בראש גדי והלילה מגעת לסוף ארבה והיום לסוף קצורו, וכן הצל בחצי היום ארוך עד סוף מדת ארכו בחצי היום בכל מקום בפאת צפון ומהלך החמה בסוף מריצותה ובגבהה הקרוב מן הארץ, ומראש גדי ואילך היום מתגדל ומאריך ואוחז מן הלילה אחר שהיתה הלילה אוהות ממנו והלילה מתקצרה אחר שהיתה מתגדלת, והצל בחצי היום ממעיט את ארכו ומתקצר, ומהלך החמה ממעיט את מריצותו ונוהג להקריבו אל המהלך השוה והחמה עולה מגבהה הקרוב אל גבהה הבינוני, וכן היא יוצאה מעומקה שהעמיקה בדרום להתקרב אל הקו השוה, והתקופה הזאת היא תקופת טבת מפני שהיא ברוב השנים נופלת בטבת:

ומדת התקופות האלה אינה על מנהג אחד אבל על שני ענינים: אם אתה הושב אותם מדרך מהלכה השוה אשר היא מתהלכת בו על גלגל רקיעה תמצא מדתם שוה כל אחת מהם צ"א יום וכגון שבע שעות ומחצה, ואם אתה הושב אותם על המהלך המתחלף לא תמצא מדתן שוה, ומפני שמרכו רקיע החמה יוצאה ממרכו הארץ יהיה הקו החולק את גלגל המזלות לשני חלקים שוים חולק את גלגל רקיע החמה לשני חלקים שאינם שוים, ויהיה מפני זה מדת ד' תקופות אלו אינן נראות שוות בגלגל המזלות, אבל כשהחמה היא בראש סרטן היא קרובה מגבהה הגדול כאשר זכרנו למעלה, וכשהיא הולכת ממזל סרטן אריה ובתולה הולכת מגלגל רקיעה יותר מתשעים חלקים ונראים בגלגל המזלות תשעים חלקים ולא יותר, והיא הולכת בהם צ"ב יום וכגון חצי היום והזמן הזה הוא הנקרא חום, וכשהיא מהלכת מראש מאונים עד סוף קשת היא מהלכת מגלגל רקיעה פחות מצ' חלקים, ונראים בגלגל המזלות כאלו הם תשעים חלקים שלמים והיא הולכת בהם פ"ח יום, והזמן הזה הוא הנקרא חורף. וכן כשהיא מהלכת מראש מזל גדי עד סוף דגים הולכת ברקיעה פחות מצ' חלקים, ונראים בגלגל המזלות כאלו הם תשעים חלקים שלמים, והחמה מהלכת בהם תשעים יום וכגון רביע יום, והזמן הזה נקרא קור. וכשהיא מהלכת מראש כלה עד סוף תאומים היא מהלכת בגלגל רקיעה יותר מתשעים חלקים, ונראים בגלגל המזלות צ' חלקים שלמים והיא הולכת בהם צ"ב יום וכגון חצי יום, והזמן הזה נקרא קיץ. ואתה רואה מדת הימים האלה אינן שוות, וכל שני זמנים מהם שיהיו זה אחר זה אינם שוים עם שני הזמנים הנז', כגון אם אתה אוהו מדה הקיץ והחום יהיו קפ"ז יום ושאר מדה החורף והקור קע"ח ורביעי. וכן אם אתה אוהו מדה החום והחורף יהיו ק"פ יום וחצי ושאר לקור ולקיץ קפ"ה פחות רביע יום, כך הוא ענין הזמנים האלה במהלכם זה אחר זה, ואם אתה מלווה כל זמן מהם אל הזמן אשר היא חמורתו נמצא השנה נחלקת לשני חלקים שוים, כי הנה המורת החום היא הקור ושני הזמנים האלו יחד הם קפ"ב יום ויותר מחצי יום, וכן הקיץ חמורת החורף ושניהם יחד הם כמו כן קפ"ב יום והצי יום ומעט יותר.

ימצאנו הכתוב אימר עוד כל ימי הארץ זרע וקציר והום וקור וקיץ וחורף ויום ולילה לא ישבתו (נראשית ח כג), וחלק הכתוב בזה את השנה לששה חלקים, זרע כשהחמה הולכת במזל עקרב וקשת, וכנגדו קציר כשהחמה בשור והאומים, קור כשהחמה בגדי ודלי, וכנגדו חום כשהחמה בסרטן ואריה, קיץ כשהחמה בדרגים וטלה, וכנגדו חורף כשהחמה במאזניים וכתולה, להודיעך כי האדם מתגלגל כל ימי חייו מדבר אל תמורתו ומענין אל הלופו ואין מנהגו בעולם עומד על צורה אחת ולא על דרך אחד, והקב"ה מנסה אותו ומייסרו כדי אם יהיה בצרה אל יתייאש מן הטובה ויקוה לצורו ויזחיל רחמיו, ואם יהיה בטובה אל יהי נוטח בה ויהיה מפחד תמיד שמא יגרום העון וירע לו כי אין העולם הזה עומד על סדר אחד, אפילו היום האחד הוא מתהפך מצורה אל צורה שנאמר ויום ולילה לא ישבתו. ואתה מוצא כל זמן מהם עם תמורתו שניהם יחד דומים למדת זמן אחר עם תמורתו, ואם כל אחד מהם בפני עצמו אינו שוה עם חברו: מדת הזרע אינו שוה עם מדת הקציר, ושניהם יחד קכ"ב יום פחות רביע, אלא שמדת הקציר אשר היא טובת הזרע והנאתו לבני העולם הזה ארוכה ממדת הזרע, וכן מדת הקור והחום יחד קכ"ב יום פחות רביע ומדת החום ארוכה ממדת הקור, וכן מדת קיץ והחורף יחד קכ"ב יום פחות רביע והקיץ ארוך מהחורף, ורז"ל צוו עלינו למנות זמני השנה הארוכים ארוכים והקצרים קצרים, וקבעו לנו זכרון הטל מראשית הפסח עד אחרית הסכות וביניהם לעולם קס"ה יום, והחדשים האלה הם רוב ימי הקיץ והקציר והחום אשר ימי כל אחד מהם ארוך מימי תמורתו. וקבעו לנו זכרון הגשם מאחרית הסכות עד הפסח וביניהם בשנה פשוטה קס"ט יום ובמעוברת קצ"ט יום, ואם אתה מחלק המעוברות על שנות המחזור יבוא לכל שנה ושנה ק"פ יום והם פחות מימי הטל חמשה ימים, ובחדשים האלה יבוא רוב ימי החורף והזרע והקור אשר כל אחד מהם קצר בזמנו מזמן תמורתו, ובכאן הראינו רז"ל שאין זמן מזמני השנה וחלקיה שוים זה עם זה, ולחשבון התקופה לא עשו כן, אבל מפני שראו כל אחד מהזמנים האלה עם תמורתם שוים במדתם עם מדת זמן אחר ותמורתו מסרו לנו השבון התקופות על מהלך החמה השוה כדי להקל עלינו דרך החשבון, ונתנו בימי השנה שתי מסורות, האחת לדעת מלמדי החכמה האומרים שנת החמה שס"ה ורביע יום שלם זו היא תקופת שמואל, והשנית לדעת החוקרים והמדקקים האומרים מדת שנת החמה שס"ה יום ופחות מרביע יום וזו היא תקופת ר' אדא בר אבהו, ולא הווקקו לחוש אל דברי האומרים שס"ה ויותר מרביע מפני שדבריהם שברים. ואני בא לפרש דרך השבון שני התקופות האלה ומתחיל בחשבון תקופת שמואל בעזרת האל:

השער השלישי

בתקופת שמואל ודרך חשבונה וצורות הלוחות העשויות לה:

מדת שנת החמה לדעת שמואל היא שס"ה יום ורביע יום שלם, וכשאתה משליך הימים האלה ו' ו' ישאר בידך יום אחד ורביע בין שנת החמה לשנה

אחרת מימי השבוע, ורביעית ימי שנת החמה הם ימי תקופה אחת על המהלך
 השנה צ"א יום ושבע שעות ומחצה, ואם השליש שבעה שעות ושאר בידך
 שבע שעות וחצי בלבד בין תקופה לתקופה בימי השבוע, ובידוע ששנת הלבנה
 היא שנ"ד יום וח' שעות ותתצ"ו חלקים, ובינה ובין שנת החמה עשרה ימים
 כ"א שעות ר"ד חלקים ששנת החמה מותרת על שנת הלבנה, ואם אתה
 מחלק המותר הזה לארבעה חלקים יהיה החלק האחד ב' ימים י"ז שעות שכ"א
 חלקים, והוא העודף המותר לתקופה אחת על שלשה חדשי הלבנה, ואם אתה
 לוקח מותר שנת החמה על שנת הלבנה ותכפול אותו י"ז פעמים כמנין שנות
 המחזור יהיה בכפלו קק"ו יום י"ח שעות תדל"ו חלקים, הוצא מהם קק"ו יום
 י"ז שעות קנ"א חלקים שהם ימי שבעה עבירים אשר במחזור ישאר בידך שעה
 ותפ"ה חלקים אשר העדיפה שנת החמה על שנת הלבנה בכל מחזור ומחזור
 אחר שבעה עבירים אשר עברו בו, והתקופה הראשונה אשר היתה בעולם
 לדברי הכל היא תקופת ניסן כשהחמה הלה בראש פלה, והתקופה הזאת היתה
 בתחלת ליל רביעי כשנבראו המאורות, והיה מולד ניסן בשנה ההיא ט' תרמ"ב
 מליל רביעי, והקדימה התקופה למולד ניסן זה ראשון שהיה בעולם לדברי
 שמואל ז' ימים ט' שעות תרמ"ב חלקים, כאלו היתה אחר מולד אדר כ"ב
 יום ג' שעות קנ"א חלקים, וכשיהיו כל המסורות האלה מסורים בידך ונצורים
 בלבך בא ומנה התקופה לדעת שמואל בכל עת שאתה רוצה והוי יודע כי ברור
 לך מכאן שאין תקופת ניסן נופלת לעולם אלא בתחלת הלילה או בחצי הלילה או
 בחצי היום או בתחלת היום, מפני שאין בין שנה לשנה לחמה בימי השבוע כי
 אם יום ורביעי, ואם תקופת ניסן הראשונה היתה בתחלת הלילה בידוע שהיתה
 לשנה אחרת בחצי הלילה השנית אחר יום ורביעי, ולשנה השלישית תפול בתחלת
 היום, ולרביעית בחצי היום, ותחזור בשנה החמישית לתחלת הלילה כאשר היתה
 בראשונה, זה מנהג תקופת ניסן אשר היתה בתחלת ליל רביעי, ובידוע שתקופת
 תמוז הבאה אחריה היתה בו' שעות ומחצה מליל ד', ותהיה מפני זה תקופת
 תמוז נופלת לעולם או בו' שעות ומחצה בין ביום ובין בלילה, ותקופת תשרי
 הראשונה היתה בג' שעות מיום ד', ותהיה מפני זה תקופת תשרי נופלת לעולם
 או בג' שעות או בט' שעות בין ביום ובין בלילה: ותקופת שבט הראשונה
 נפלה בעשר שעות ומחצה מיום ד', ותהיה מפני זה תקופת שבט נופלת
 לעולם או בי' שעות ומחצה או בד' שעות ומחצה בין ביום ובין בלילה, וכל
 הגלגול הזה וההקפה ישלם בכל כ"ח שנה ויחזור לראש, ועל זה קראו לכל
 כ"ח שנה מחזור גדול לחמה, מפני שהיום ורביעי אשר היו עודף מימי
 השבוע בשנת החמה יספה כלו ויצא ז' ז' בכל כ"ח שנה י

ומכאן אם אתה רוצה לדעת באיזה יום מן השבוע התקופה נופלת הוי
 יודע יכמה שנים שלמות יש מניסן שנברא בו העולם עד השנה אשר התקופה
 הזאת בתוכה ואין עד בכלל והשלך השנים האלה כ"ח כ"ח, והנשאר פחות
 מכ"ח הוסיף עליו רביעיתו והשליכו ז' ז', והנשאר בידך ז' או פחות מז'
 אם תקופת ניסן אתה דורש תתחיל לחשוב אותן מתחלת ליל ד' והיום אשר
 ישלים בו החשבון הוא יום התקופה, ואם תבקש תקופת תמוז אתה מתחיל
 מז' שעות ומחצה מליל ד', ואם אתה מבקש תקופת תשרי מתחיל מג' שעות
 מיום ד', ואם תבקש מעשר שעות ומחצה מיום ד' ותדע באיזה יום התקופה
 נופלת מימי השבוע, כאלו היית רוצה לדעת תקופת ניסן אשר לפני תשרי

משנת ד' אלפים תתפ"ג לבריאת עולם לחשבוננו אשר אנו מונים אותו מתשר
והוא ד' תתפ"א שלמות ושעה חדשים לחשבוננו מתשרי, אבל לניסן אשר לפניו
הט' ד' אלפים תתפ"א שנים שלמות למי שהוא מונה מניסן שנברא בו העולם,
השליך אותם כ"ח כ"ח ישאר בידך תשעה הוסף עליהם רביעתם יהיו י"א
ורביע השליך מהם ז' ישאר לך ד' ורביעי. ואם אתה חושב לתקופת ניסן
תתחיל למנות מתחלת ליל ד' ישלמו לך ד' ורביעי באחרית יום ז' ותהיה
התקופה בו' שעות מליל א', ואם אתה חושב לתקופת תמוז אתה מתחיל
מו' שעות ומחצה מליל ד' ויעלה החשבון בשעה וחצי מיום א', ולתשרי
אתה מתחיל מג' שעות מיום ד' ותהיה התקופה בטר' שעות מיום א', ולטבת
תתחיל מי' שעות וחצי מיום ד' ותגיע אל ד' וחצי מליל ב' ובו תהיה תקופת
טבת. ועל הענין הזה אתה יכול לדעת יום התקופה ושעתה מימי השבוע בכל
עת שתמצא, ואם תבקש לדעת באיזה חודש מחדשי הלבנה התקופה נופלת
ובכמה ימים מן החדש הוי יודע כאשר ידעת למעלה כמה שנים יש מניסן
שנברא בו העולם עד ניסן אשר הוא ראש חדשי השנה אשר אתה דורש את
תקופותיה ועשה מן השנים האלה מחזורות של י"ט שנה כל מחזור ומחזור,
אם יצאו כל השנים מחזורות שלמות תרצ כי השנה אשר אתה מבקש את
תקופותיה ראש מחזור היא, קח לכל מחזור ומחזור שעה אחת ותפ"ה חלקים
וכלול את החלקים ועשה מהם שעות והוסף אותם על השעות ושמור השאר
מן החלקים וכלול השעות ועשה מהם ימים והוסף עליהם כ"ב יום ג' שעות
קנ"א חלקים אשר בין מרחק התקופה הראשונה ממולד אדר וכלול הכל ואם
יהיה בכללם פחות מחדש הלבנה שמדדו ודע כי התקופה ההיא נופלת בחדש
אדר. ואם יהיה בו יותר מחדש הלבנה פחות ממנו חדש ושמור הנשאר ודע
כי התקופה נופלת בניסן. והוסף המותר אשר עמד בדרך אם לאדר הוא הוסיפהו
על מולד אדר, ואם לניסן הוא הוסיפהו על מולד ניסן, ואם ישאר לך שניט
שלא השלימו מחזור תקח לכל שנה ושנה מהם י' ימים כ"א שעות ר"ד חלקים
והוסף עליו הנקבץ למחזורות משעה אחת ותפ"ה, והוצא מהם חדשי העבור
אשר עברו מן המחזור ושמור הנשאר והוסף עליהם מרחק התקופה הראשונה
ממולד אדר אם לא הוספת אותו על המחזורות, אם יקבץ בו כדי חדש
הלבנה או יותר מחדש הלבנה תדע שהתקופה נופלת בניסן, הוצא ממנו מדה
חדש אחד וישאר בידך מותר התקופה על מולד ניסן, ואם אין בו מדה
חדש הלבנה תדע שהתקופה נופלת באדר והמותר אשר בידך הוא מותר התקופה
על מולד אדר, וכשיתברר לך החדש אשר התקופה נופלת בו הוסף על מותרו
שעות המולד וחלקיו, אם ילנם מהם יום שלם או לילה שלמה או ז' שעות
שלמות על היום או על הלילה תדע שחשבונך מתוקן הוא, ואם תמצא חלקים
כלל או שעות שהם יותר משעה או פחות משעה על היום או על הלילה תדע
שחשבונך מושגה חקור עליו עד שתמצא כן, וכשיתברר לך תקון החשבון
אתה יכול לדעת יום התקופה מימות השבוע וכמה היא רחוקה מראש החדש
כשאתה חוקר עליה מיום המולד ומקבוצ ראש החדש. ואם תרצה לדעת
תקופת תמוז אחר שידעת תקופת ניסן הוסף על מותר התקופת ניסן בי"ז שכ"א
ותמצא מותר תמוז, הוסף עליהם שעות מולד תמוז וחלקיו אם היתה תקופת
ניסן נופלת בניסן, ואם יהיה תקופת ניסן נופלת באדר ולא יגיע מותר התקופת
תמוז אל מולד החדש אתה מוסיף על המותר ההוא שעות וחלקים של מולד

סיון, ואם יהיה בהם יותר ממדת חדש אתה מוציא מהם חדש ומוסיף אותם
 על מולד תמוז ותמצא תקופת תמוז, ויהיו בידך לעולם או שעה וחצי או ז'
 וחצי על היום או על הלילה, ועל הדרך הזה תקופת תשרי מתקופת תמוז ותקופת
 טבת מתקופת תשרי. ואם תרצה להקל מעליך אתה חושב מיום תקופת ניסן
 צ"א וז' שעות ומחצה ובמקום אשר יכלה לך החשבון שם תקופת תמוז
 נופלת, ועל הדרך הזה תחשוב מתקופת תמוז לתקופת תשרי ומתקופת תשרי
 לתקופת טבת, ואני נותן לך דמיון מן החשבון הזה כאלו השנה אשר מסרה
 לך למעלה החשובה מניסן שבו נברא העולם אשר השלימה זה אלפים ארבעה
 ותתפ"א שנה, והיא מחזורות של י"ט שנה רנ"ו מחזור שלמים ועוד י"ז שנה
 שעברו ממחזור רנ"ז, אם אתה לוקח לרנ"ו מחזור השלימים שעה ותפ"ה
 בכל מחזור יעלה בידך ט"ו יום ועשר שעות תתר"ם חלקים, ואם תקח לי"ז
 שנה שעברו מן המחזור י' כ"א ר"ד לכל שנה ושנה ותוציא מהן ששה חדשים
 לעבורים אשר עברו מן המחזור ישאר בידך ז' י"ט תת"ע, הלוה אליו מותר
 א' תפ"ה במחזורים יהיו כ"ג יום ו' שעות תת"ל חלקים, הוסף עליהם כ"ב
 יום ג' שעות קנ"א חלקים אשר הם מרחק מולד אדר ראשון, והשלך מן הכלל
 חדש הלבנה או פחות מהם ז' ט' תרמ"ב יהיה הענין אחד וישאר בידך ט"ו
 יום כ"א שעות קפ"ח חלקים, וכן מותר התקופה על מולד ניסן הוסיף עליהם
 שעות מולד ניסן וחלקיו אשר היה ח' שעות תתצ"ב חלקים מיום ז' יהיה הכל
 י"ו ימים ושש שעות והוא מרחק התקופה מיום המולד כלומר מתחלתו,
 וכשאתה משליך המרחק הזה מיום ז' אשר הוא יום המולד נמצא התקופה
 בשש שעות מליל ראשון והוא ט"ו לחדש מקבוצ החדש, ואם תבוא לדעת
 תקופת תמוז הוסיף על מותר ניסן בי"ז שכ"א שהן מותר תקופה אחת יהיו
 י"ח י"ד תק"ט, הלוה אליהם שעות מולד תמוז וחלקיו אשר היה כ"ג שעות
 ל"א חלקים מיום ג' יהיה מרחק תקופת תמוז מיום מולדו י"ט ימים י"ג שעות
 וחצי והיא שעה אחת וחצי מיום א' אשר הוא י"ח לחדש מקבוצו. ואם תרצה
 לדעת תקופת תשרי הוסיף על מותר תמוז בי"ז שכ"א שהם מותר תקופה
 אחת או הוסיף על מותר ניסן ה"י תרמ"ב שהם מותר שתי תקופות, ויהיו
 מותר תשרי כ"א ז' תת"ל ומולד תשרי י"ג שעות ר"נ מיום א', וכשתלוד
 שעותיו וחלקיו אל המותר יהיה כ"א יום וכ"א שעות והוא ט' שעות מיום א'
 אשר הוא כ"א לחדש מקבוצו. ואם תדרוש תקופת טבת הוסיף על מותר
 תשרי בי"ז שכ"א או על מותר ניסן ח"ג תתקס"ג שהן מותר שלש תקופות,
 ויהיה מותר טבת כ"ד יום ושעה אחת וע"א חלקים ומולד טבת ג' שעות
 תס"ט חלקים מיום ו', ואם תוסיף שעותיו וחלקיו על המותר יהיה כ"ד יום
 ד' שעות וחצי והם ד' וחצי מליל ב' יום כ"ב משבת לקבוצו, ואם אתה מוסיף
 על כל אחת מהתקופות האלה צ"א יום וז' שעות ומחצה אתה מגיע אל ראש
 התקופה אשר אדריה. ואתה מוצא לקדמונים ולאנשי הדור כמה דרכים בחשבון
 התקופות, מהן שמתחילין בחשבונם מתשרי הנחשבת להיות קודם ניסן שבו
 נברא העולם, מפני שמתשרי זה אנו מונים לבריאת עולם ונותנים התחלה
 לתקופות י"ו ימים י"ו שעות תקפ"ט חלקים ממולד אלול אשר לפני תשרי זה,
 ויש מהם שמתחילים בחשבונם מתקופת תשרי הבאה אחר תקופת ניסן שבו
 נברא העולם ונותנים התחלה לתקופות כ"ז יום י"ג שעות תשצ"ג חלקים ממולד
 אלול והם יום אחד וכ"ג שעות לפני המולד מתשרי. והחשבונות האלה ועוד

השבונות אחרות שהם קלים מאלו כלם הם יוצאים אל ענין אחד, אלא שיש
בעיני הדרך הזאת שפירשהי לך אשר הוא הולך על סדר בריאת עולם מפני
שדעתי נופה שבריאת עולם היתה בניסן, וכדומה לי שרבותינו ז"ל הסכימה
דעתם עליו, ומשם היו מונים לתקופה מניסן ומנו למבול מתשרי וכן מנו
לבריאת עולם מתשרי אשר לפני שנה מפני שיום אחד בשנה חשוב שנה כאשר
למדנו מהם וכל שכן ששה חדשים, ומפני שרוב בני אדם רוצים להקל עליהם
את החשבון שרשטתי לך ששה לוחות, מהם הנקבץ משעה ותפ"ה חלקים
לכל מחזור מבריאת עולם עד שי"ה מחזור כאשר עשיתי במולדותי בלוח האחד
מחזורות פשוטות, ובלוח השני מחזורות כפולות, ובארבעה לוחות שנשארו
כתבתי בהן מותרי ארבע תקופות בי"ט שנה אשר הותירו במחזור הראשון
שבו נברא העולם והתחלתו מניסן שבו נברא העולם והוא לעולם ששה חדשים
אחר המנין אשר אנו מונים מתשרי, וכשאתה בא לחשוב בלוחות האלה היו
יודע כמה שנים עברו לבריאת עולם עד השנה אשר אתה עומד בה ודע כמה
מחזורות יש בהם מי"ט שנה מתשרי, והשנים שישארו בידך אחר המחזורות
השלימים יהיו או י"ט שנה או פחות מי"ט שנה, והביא השנים האלה על
הלוחות הארבעה וקח אשר תמצא לפניהם בתקופה אשר אתה מבקש מן השנה
ההיא, והוסף עליו מן הנקבץ משעה ותפ"ה במחזורות השלמות אשר חשבת
היוץ מן השנים האלה והוצא מן הכלל חדש אם יש בו יותר מחדש ויצא
לך מותר התקופה על מולד החדש, אם אין בכלל אשר בידך מדת חדש אתה
מוסיף אותו על החדש אשר לפני השנה ההיא בתקופה אשר אתה מבקש, ואם
יש בו יותר מחדש אתה פוחת ממנו מדת חדש ותוסיף המותר על מולד החדש
השני לחדש אשר לפני התקופה, וממנו תדע יום התקופה ושעתה אם תנהג
בה המנהג אשר הראיתך למעלה. והיו יודע כי התקופה הזאת אינה מיוסדת
ולא בנויה על מהלך החמה המתחלף אשר בני אדם מבינים ממנו חלוקת הימים
והלילות, מפני שאנו מוצאין בזמן הזה החמה נראית באה לראש מזל שלד
והיום והלילה שווים בכל העולם י"ב יום קודם תקופת ניסן לדברי שמואל, וכן
אנו מוצאים החמה נראית בראש מזל סרטן והיום מגיע לסוף ארכו בכדי עשרה
ימים קודם תקופת תמוז לדברי שמואל, ועל קרוב מן הענין הזה נמצאת החמה
נראית בראש מזל מאזנים ומזל גדי קודם תקופת תשרי ותקופת טבת, ותמצא
מכאן שאין התקופה הזאת נוחגת מנהג הימים והלילות בחלופיהם, ואין אנו
יכולים לומר נוחגת היא מנהג המהלך השווה, כי אין בין המהלך השווה ובין
המהלך המתחלף כל המרחק הזה, והיינו אומרים שלא יסד את החשבון הזה
על ביאת החמה אל ראשי המזלות האלה אבל הרחיק התקופה מראשי המזלות
עד שיתחזק הזמן ותראה ההוספת הן באורך היום הן בחסורו אלו היה המרחק
הזה עומד על קצבה אחת ואינו מוסיף ולא גורע אבל אינו כך, אבל אם תעיין
בו בימים אשר לפני כגון הזמן אשר יצאו בו אבותינו ממצרים אין אתה מוצא
בין ביאת החמה לראש מזל שלד ובין תקופת ניסן כי אם שני ימים שהתקופה
מתאחרת, ושאר התקופות עם ראשי המזלות או לפניהם או לאחריהם מתאחרת
בדבר מועט, ואם אתה חוקר עליו לימים הבאים אחרינו תמצאנו עודף על המרחק
אשר מצאנוהו בזמן הזה. ולא נשאר לנו לומר אלא שהתקופה הזאת בנויה על
דעת מלמדי החכמה אשר רוב האומות חושבים עליו את שנותיהם. ומצאנו
הקדמונים המדברים על סוד העבור מסרו לנו חשבון התקופה על הדרך הזה

וסמכו בשאלת הגשמים עליו כדי שיהיה אדם מתחיל לשאול עליהם ביום ס' לתקופת תשרי לדברי שמואל והוא הענין המצריך לחשבון הזה ובשבילו נזקקתי לפרשו בחבור הזה. וכל אשר אתה שומע אם התקופה נופלת בשעת כוכב פלוני יהיה בעולם כך וכך אל תחוש עליו, כי אינו נאמר על התקופה הזאת על דעת כל המעינים בחכמה הזאת אבל הוא נאמר ממש על תקופה אחרת, או על תקופה הזאת אם אתה חושב אותה על דרך אחרת, וכן המנהג הנוהג בארצות האל שאדם נשמר לשחות מים בשעת התקופה דברי הבאי הם בעיני, כי אין אדם יכול לדעת שעת התקופה במקומו אם לא יהיה יודע כמה מרחק מקומו באורך מקצה המזרח ולא יתכן זה לכל אדם, ואלו היה אדם מוצא לענין הזה זכרון בדברי הראשונים היה לו לעיין בו ולתת טעם, אבל עתה כיון שאינו נמצא בדבריהם אין לנו להחש עליו:

לוח הנקבץ משעה ותפ"ה חלקים במחזורים כפולים והפשוטים

מחזורות פשוטות				מחזורות כפולות			
מחזורים	שנים	חלקים	שעות יום	מחזורים כפולים	שנים	חלקים	שעות ימים
א	י"ח	485	0 1	יז	שכג	685	1 0
ב	לח	970	2	לד	תרמו	290	2 1
ג	נו	375	4	נא	החקס"ט	975	3 1
ד	עו	860	5	סח	א רצב	580	4 2
ה	צה	265	7	פה	א תרצו	185	5 3
ו	קיד	750	8	קב	א תתקלח	870	6 3
ז	קלג	155	10	קיט	ב רסא	475	7 4
ח	קנב	640	11	קלו	ב תקפד	80	8 5
ט	קעא	45	13	קנג	ב תתקז	765	9 5
י	קצ	530	14	קע	ג רל	370	10 6
יא	רפ	1015	15	קפז	ג תקנג	1055	11 6
יב	רכה	420	17	רד	ג תתעו	660	12 7
יג	רמו	905	18	רכא	ד קצט	265	13 8
יד	רסו	310	20	רלח	ד הקנב	950	14 8
טו	רפה	795	21	רנה	ד תתמה	555	15 9
טז	שד	200	23	רעב	ה קסח	160	16 10
יז	שכג	685	1 0	רפט	ה תצא	845	17 10
יח	שמב	90	1 2	שו	ה תתיד	450	18 11
יט	שסא	575	1 3	שכג	ו קלו	55	19 12
כ	שפ	1060	1 4	שמ	ו תס	740	20 12
כא	שצט	465	1 6	שנו	ו תשפג	345	21 13
				שצד	ז קו	1030	22 13

מותרי ארבע תקופות ב"ט שנה למחזור הראשון

תקופת ניסן				תקופת תמוז				תקופת תשרי				תקופת שבט			
אדר	חלקים	שעות	מים	אדר	חלקים	שעות	מים	אדר	חלקים	שעות	מים	אדר	חלקים	שעות	מים
אדר	151	3	22	סיון	472	20	24	אלול	793	13	27	שבט	321	18	0
ניסן	642	11	3	תמוז	983	4	6	תשרי	204	22	8	שבט	525	15	11
ואדר	846	8	14	סיון	87	2	17	אלול	408	19	19	כסלו	729	12	22
אדר	1050	5	25	סיון	291	23	27	תשרי	890	3	1	שבט	140	21	3
ניסן	461	14	6	תמוז	782	7	9	תשרי	23	1	12	שבט	344	18	14
ואדר	665	11	17	סיון	986	4	20	אלול	227	22	22	כסלו	548	15	25
אדר	869	8	28	תמוז	397	13	1	תשרי	718	6	4	שבט	1039	33	6
ואדר	280	17	9	סיון	601	10	12	אלול	922	3	15	כסלו	163	21	17
אדר	484	14	20	סיון	805	7	23	אלול	46	1	26	כסלו	367	18	28
ניסן	975	22	1	תמוז	216	16	4	תשרי	537	9	7	שבט	858	2	10
ואדר	99	20	12	סיון	420	13	15	אלול	741	6	18	כסלו	1062	23	20
אדר	303	17	23	סיון	624	10	26	אלול	945	3	29	שבט	473	8	2
ניסן	794	1	5	תמוז	35	19	7	תשרי	356	12	10	שבט	677	5	13
ואדר	998	22	15	סיון	239	16	18	אלול	560	9	21	כסלו	881	2	24
אדר	122	20	26	תמוז	730	0	0	תשרי	1051	17	2	שבט	292	11	5
ניסן	613	4	8	תמוז	934	21	10	תשרי	175	15	13	שבט	496	8	16
ואדר	817	1	19	סיון	58	19	21	אלול	379	12	24	כסלו	700	5	27
ניסן	228	10	0	תמוז	549	3	3	תשרי	870	20	5	שבט	111	14	8
ואדר	432	7	11	סיון	753	0	14	תשרי	1074	17	16	שבט	315	11	19

השער הרביעי

בפירוש תקופות ר' אדא בר אבהו וחשמונה וצורת הלוחות העשויות לה :

מדת שנת החמה לדברי ר' אדא בר אבהו כאשר אדם מבין מטעמו וכאשר
ראינו מפורש בגרייתא הקרואה על שמו היא שס"ה יום וה' שעות ותתקצ"ו
חלקים ומ"ח רגעים שהוא שס"ה יום ושש שעות פחות פ"ב חלקים ועוד
כ"ח רגעים מע"ו רגעים בכל חלק יהיו ימי תקופה אחת לדבריו צ"א יום ו'
שעות תקי"ט חלקים ול"א רגעים, ויהיה מותר התקופה על שלשה חדשים
ללבנה ב' ימים י"ז שעות ש' חלקים ול"א רגעים. והמותר לשתי תקופות
חמשה ימים עשר שעות ח"ד חלקים ס"ב רגעים. ולשלש תקופות ח' ימים

נ' שעות תתק"א חלקים י"ז רגעים. ולארבע תקופות עשרה ימים כ"א שעות קכ"א חלקים מ"ח רגעים. והוא מותר שנת החמה על שנת הלבנה לדברי ר' אדא, ואם אתה כופל המותר הזה י"ט פעמים כמנין שנות מחזור הלבנה תמצא בו מדת שבעה חדשים שהם במעוברות בכל מחזור לא פחות מהם ולא יותר ולא ישאר לחמה בסוף המחזור מותר על שנת הלבנה כלל ולא ללבנה על החמה, אבל יהיו שנות החמה והלבנה שוים כאחת בסוף כל תשע עשרה שנה. וכשיהיה אדם יודע מעמד התקופות לדברי רב אדא במחזור אחד אינו צריך בחשבונם אל מחזור אחר, מפני שהתקופה חוזרת בראש כל מחזור אל המקום אשר עמדה בו מן החדש בשעת בריאתה ותקופה ראשונה שהיתה בעולם בעת שנבראו המאורות היתה תקופת ניסן, והחמה בראש מול טלה היתה בתחלת ליל רביעי, והקדימה התקופה למולד ניסן לדברי רב אדא ט' שעות תרמ"ב חלקים בלבד, מפני שהלבנה הלשינה בחמה כאשר הוא מפורש במסכת שבעות, ומיעטה הקב"ה והיתה המיעוט הזה מיעוט שהיתה ראויה להבראות בחלק אחד עם החמה והיה אורה לאלתר מתגדל וצמח, ומפני שהלשינה החזירה לאחר החמה כדי שיהיה האור הנמצא בה מתמעט ונמס עד שתגיע אל החמה, וזה הוא המיעוט אשר מיעטה לא שהיה גופה גדול ואחר כך מיעטו כאשר הוא סבור לרוב בני אדם אלא אורה הוא המתמעט והמתגדל, ומפני זה קראה הכתוב בשני שמות גדול וקטן, גדול מפני שאורה מתגדל ורבה בכל יום עד שיהיה נופה כלו מלא אורה, וקטן מפני שאורה אחרי גדלו מתמעט עד כלו, ובראה הקב"ה והאור בה עוד מתמעט והיה המיעוט הזה ט' שעות תרמ"ב חלקים, והמדה הזאת היא יותר ממחצית הזמן אשר הלבנה מסתתרת בו תחת האור מחמה אשר הוא י"ח שעות כאשר פירשנו במאמר השני. והלבנה הלכה בשעות האלו אשר הקדימה התקופה למולד ה' חלקים מחלקי הרקיע, ונמצאת בכ"ה חלקים ממול דגים והדביקה אל החמה על שלישית החלק הראשון מטלה, ונמצא בלבנה מן האור בעת בריאתה יותר ממחצית האור אשר היא נראית בו על הארץ, והיה אורה מתמעט והולך עד שהדביקה בחמה עם מולד החדש, ומכאן ואילך שב אורה לצמות ולגדל עד שהיה בה מן האור מה שהיא יכולה בו להאיר על הארץ בג' שעות תרמ"ב חלקים מליל ה' בקצה המזרח, ונראית הלבנה סמוך לשקיעת החמה ביום רביעי ברוב הישוב מן המקומות שהם רחוקים מקצה המזרח בכדי שלש שעות וחצי עד סוף המערב, ונמצאת הלבנה ביום רביעי עצמו ראויה להקרא בשני שמות, מאור קטן מפני שאורה היה מתמעט בעת בריאותה, וגדול מפני שאורה גדול והאיר על הארץ ביום ההוא והטעם הזה אינו מענין התקופה אשר היינו מדברים עליה, אבל בא לידינו ודברנו עליו מה שנראה לנו ואשר שמענו מפי חכמים ונפיה אליו דעתנו ואנו שבים אל הענין ואומרים.

הרוצה לדעת יום התקופה ושעתה לדברי רב אדא בר אבהו ידע באיזה שנה הוא עומד ממחזור הלבנה ויחשוב ראש מחזורו לעולם מניסן, והחשבון הזה יתכן לך אם אתה גורע אותו מחשבונך אשר אתה חושב מתשרי ו' חדשים בלבד, כגון אם אתה חושב מתשרי זה י"ח שנים שלמות למחזור והוא תחלה שנת י"ט הוי חושב י"ח שנים וששה חדשים בלבד לתשרי ותהיה מתחיל לחשוב מניסן, ותמצא בתשרי זה כלו ששה חדשים משנת י"ח למחזור ואין בין שני החשבונות כי אם ששה חדשים, וכשאתה יודע חשבון השנים על

הדרך הזה אם אתה עומד בסוף המחזור ואתה מבקש לדעת תקופת ניסן אשר
בראש המחזור הוי יודע כי התקופה היא נופלת לפני מולד ניסן בט' שעות
תרמ"ב חלקים, ואתה גורע השעות והחלקים האלו ממולד ניסן ותמצא התקופה
נופלת אחר כ"ט יום ג' שעות קכ"א חלקים ממולד אדר, ואם אין אתה מבקש
תקופת ניסן לראש המחזור הוי יודע כמה שנים כלו מן המחזור תקח לכל שנה
ושנה עשרה ימים כ"א שעות קכ"א חלקים מ"ח רגעים, וכלול הרגעים ועשה
מהם חלקים מע"ו רגעים החלק, והוסף אותם על החלקים ושמור הנשאר
מן הרגעים שלא השלימו ע"ו, וכן תכלול החלקים ועשה מהם שעות והוסיף אותם
על השעות ושמור הנשאר מן החלקים שלא השלימו שעה, וכלול השעות ועשה
מהם ימים והוסיפם על הימים ושמור הנשאר מן השעות שלא השלימו יום, וכלול
הימים כלם והוצא מן הנשאר אשר שמרת ט' שעות תרמ"ב חלקים שהקדימה
התקופה למולד בראש המחזור ויעלה בידך מרחק התקופה, ואם אין במרחק הזה
מדת חדש הלבנה, וזה ימצא לך בשתי שנים, יכול יהיה בסוף השנה הראשונה,
כשאתה דורש תקופת ניסן לשנה השנית תדע שהתקופה נופלת בחדש ניסן והמרחק
הזה הוא מרחק התקופה ממולד ניסן. ויכול יהיה בסוף השנה השנית, כשאתה
דורש תקופת ניסן לשנה השלישית תדע שהיא נופלת בחדש אדר שני, מפני
שהשנה מעוברת ואין במותרי השנים מדת חדש העבור ויהיה המרחק אשר
בידך מרחק התקופה ממולד אדר שני, ואם יהיה בעולה בידך יותר מחדש
הלבנה תדע כמה חדשי הלבנה יש בו, וגרע אותם ממנו ושמור הנשאר והוא
מרחק התקופה מן המולד, אם יהיו החדשים אשר גרעת שחות מחדשי העבורים
אשר עברו מן המחזור תדע שתקופת ניסן נופלת באדר, ואם יהיו החדשים
כמנין העבורים תדע שהתקופה נופלת בניסן ואין צריך לומר אם יהיו החדשים
יותר מן העבורים כי זה לא יתכן להמצא ותמצא לעולם תקופת ניסן בכל שנה
מעוברת נופלת באדר שני ובכל שנה פשוטה נופלת בניסן כי אם בשני שנים
בלבד שהם שנת א' ושנת ט', וכשאתה יודע התקופה באיזה חדש היא נופלת
הוי יודע מולד החדש ההוא והוסף שעותיו וחלקיו אשר שמרת ותדע מהם
יום התקופה ושעתה מימי השבוע והימים אשר עברו מן החדש כאשר הראיתך
בחשבון תקופת שמואל, וכשאתה יודע תקופת ניסן ותבוא לדעת תקופת תמוז
הוסף על מרחק תקופת ניסן ב' ימים י"ז שעות ט' חלקים ל"א רגעים, ויעלה
בידך מרחק תקופת תמוז בשנה ההיא ממולד החדש הרביעי לחדש תקופת ניסן,
ואם ימשך מרחק תקופת תמוז בתוספת הזאת יותר מחדש הלבנה גרע ממנו
חדש הלבנה ויהיה הנשאר מרחק תקופת תמוז ממולד החדש החמישי לחדש
תקופת ניסן. כאלו נפלה תקופת ניסן באדר ולא משך המרחק עד חדש הלבנה
כגון שנה ראשונה ושנה תשיעית תהיה תקופת תמוז בסיון ואם יוסיף המרחק
על מדת חדש הלבנה תהיה תקופת תמוז בתמוז, אבל אם יהיה תקופת
ניסן בניסן תהיה תקופת תמוז לעולם בתמוז ואין המרחק מושך עד חדש
הלבנה, וכשאתה יודע חדש תקופת תמוז הוי נוהג במרחקה המנהג אשר
נהגת בתקופת ניסן ותדע מעמד התקופה מימי השבוע ומן החדש, וכן תעשה
אם אתה דורש תקופת תשרי אלא שאתה מוסיף על מרחק תקופת ניסן ה' ימים
י' שעות ת"ר חלקים ט"ב רגעים ותהיה התקופה נופלת או באלול או בתשרי,
ואם אתה דורש תקופת טבת הוסף על מרחק תקופת ניסן ה' ימים ג'. שעות
התק"א חלקים י"ז רגעים ותנהג בהם המנהג שנהגת בהקופת תמוז וניסן ותהיה

תקופת תשרי					תקופת טבת				
אחר	רנעים	חלקים	סעות	ימים	אחר	רנעים	חלקים	סעות	ימים
א	תשרי	62	1038	0	5	טבת	17	259	18
ב	תשרי	34	80	22	15	טבת	65	380	15
ג	אלול	6	201	19	29	כסלו	37	502	12
ד	תשרי	54	610	3	10	טבת	9	911	20
ה	תשרי	24	154	0	21	טבת	57	1032	17
ו	אלול	74	853	21	3	טבת	29	361	2
ז	תשרי	46	182	6	13	טבת	1	483	23
ח	אלול	18	304	3	24	כסלו	49	604	20
ט	תשרי	66	712	11	6	טבת	21	1013	4
י	תשרי	38	834	8	17	טבת	69	54	2
יא	אלול	10	956	5	27	כסלו	41	176	23
יב	תשרי	58	284	14	9	טבת	13	585	7
יג	תשרי	30	406	10	20	טבת	61	706	4
יד	אלול	2	528	7	1	טבת	33	35	13
טו	תשרי	50	936	16	12	טבת	5	157	10
טז	תשרי	22	1058	13	23	טבת	53	278	7
יז	תשרי	70	386	22	4	טבת	25	687	15
יח	תשרי	42	508	19	15	טבת	73	808	12
יט	אלול	14	630	16	26	כסלו	45	930	9

השער החמישי

על איזו תקופה משתי תקופות אלה נתקן מחזור הלגנה :

יכול אתה להבין הענין הזה סהשעמים המפורשים בשערים אשר עברו , אלא מפני שרוב ההכמים המחברים בעבור והחוקרים על סודו דברו בענין הזה והיה לכל אחד מהם טעם שאינו כטעם חברו ראיתי לפרש הענין הזה לפי ענית דעתי , ואחרי כן אודיע את טעמיהם הבאים על ידי . ואני אומר כי הכונה היתה במחזור הלגנה להשוות שנת החמה עם שנת הלגנה כדי שיכלה המותר אשר ביניהם בחדשי העבור , ואנו רואים לדברי רב אדא בר אבהה המותר אשר בין שתי השנים יכלה ויספה בסוף כל מחזור ויהיו השנים לחמה ולגנה שוים כאחד , ולדברי שמואל אנו מוצאים ביניהם שעה ותפ"ה בכל מחזור שישאר עודף לחמה , ויהיה המותר הזה מיציאת מצרים עד סוף מחזור רנ"ז אשר אנו עומדים בו ז' ימים י"ז שעות תק"כ חלקים , והרי המותר הזה יותר מחלק אחד מ"ב ממדת התקופה אם אנו חושבים אותו מיציאת מצרים , ואלו היינו חושבים אותו מבריאת עולם היה בו ט"ו ימים י"ב שעות תמ"ה חלקים שהם יותר משתות מדת התקופה , ובידוע שרבותינו ז"ל בזמן שבית המקדש קיים היו מעברים את השנה על סימנים רבים כמו שאמרו אין מצברין את השנה אלא

אם בן צריכים לעבר מפני הדרכים ומפני הגשרים ומפני חגורי פסחים ומפני גליות
ישראל שנעקרו ממקומן ועדין לא הגיעו, וכן אמרו מהודענא לכו דגזוליא
רכיכין ואמרי דעדקין וזימנא דאבינא לא מטא ושפר באנפאי ואנפי חבראי
ואוספנא על שתא דא תלתין יומין, על כל אחד ואחד מהענינים האלו או על
שנים מהם היו מעברין את השנה לרצונם ואם אינה צריכה לעבור, והסימנים
אשר היו מצריכים לעבר ולא היו יכולים לעכבו היו שלשה בלבד, כמו שאמרו
על שלשה סימנין מעברין את השנה על האביב ועל התקופה ועל פירות האילן
והיו סנהדרין מעברין את השנה לפי הנראה מכל הענינים האלה, ועתה בזמן
הזה אין לנו לחקור על אחת מאלו הסימנים כי אם על התקופה בלבד, ואין
לנו היום בעונותינו קרבן שנחוש לו על הגדיים ועל השלאות ולא חג שנחוש
לו על הדרכים ועל הגשרים ועל העולים לרגל, ואין אנו בארץ ישראל שנחוש
על האביב ועל פירות האילן ולא נשתייר לנו דבר שנהיה חוששים לו אלא
התקופה בלבד, ומצאנו רבוהינו מסרו לנו סייגים בתקופה שאין לנו לעבור
עליהם ולא לומר שהם בעת שקבעו לנו המהזור הזה לא חששו לסייגיהם אבל
ודאי חששו להם, והם אמרו לנו שלח ליה רב הונא בר אבין לרבא כי חזיה
דמשכא תקופת טבת עד שיחסר בניסן עבריה להדיא שהא ולא תיחוש לה,
דכתיב שמור את חדש האביב (דנריס יו"ט), שמור את אביב של תקופה
שהיה בחדש ניסן, והם אמרו אין מעברין את השנה אלא אם היתה תקופה
חסרה רובו של חדש, וכמה רובו של חדש י"ו יום ר' יהודא אומר שתי ידות
בחדש, ועלה בידינו מכל זה אשר שמענו מפי רבוהינו ו'ל וראינו כתוב בדברי
הראשונים שיהיה לעולם יום העומר שהוא יום י"ו בניסן נופלת בתקופת ניסן,
ויום שמיני של חג הסוכות שהוא כ"ב מתשרי נופל בתקופת תשרי, ועל השורש
הזה קבעו עברי המחזור בגו"ח אדו"ט. ואם אנו אומרים שתקופת שמואל
הוא העיקר אנו מוצאים בזמן הזה מועד הפסח כלו נופל בתקופת טבת
כגון שנה חמשית ושנת שלשה עשרה ושנת י"ו שאתה מוצא בכלם תקופת
ניסן נופלת אחר כ"ב יום מניסן ותמצא הפסח כולו בתקופת טבת, וברוב
השנים מן המחזור תהיה התקופה במועד הפסח אחר יום העומר שלא כהלכה,
וכן אתה מוצא חג הסוכות כלו קודם תקופת תשרי בשנות גו"ח א"ה ו"ט
במחזור שלא כהלכה, ונמצא בכל שבע שנים אלו בכל מחזור עוברין על תקנת
רבוהינו ו'ל ועושים פסח וסוכות שלא בזמנם אם אנו סומכין על תקופת שמואל:
ואם נאמר אין בהקדמת המועדים על זמניהם שום עברה אבל שבה הוא
כאשר אמרו זרזים מקדימים למצות ומפני זה לא חששו רבוהינו ו'ל למותר
התקופה, אנו אומרים אין דברך בזה נכוחים, כי אין אתה מוצא מצוה בעולם
שאדם יכול להקדים אותה על זמנה אבל הוא מאחר אותה לצורך ואינו מקדים
אותה, כי המילה אשר נאמר בה וביום השמיני ימול בשר ערלתו (ויקרא יג ג)
אין אדם רשאי למול אותו בשביעי אבל מספני הספק הוא נמול לחשעה ולעשרה
ולאחר עשר ולשנים עשר. וכן הפסח הרחוב הקב"ה על ההולך בדרך רחוקה
לעשות פסח שני באייר ולא אמר הרוצה ללכת בדרך רחוקה יקדים ויעשה הפסח
באדר וילך לדרכו אחר שעשה פסחו, ואשר אמרו זרזים מקדימים למצות
הוא בכוונת הלב שיהיה אדם משתמש בצרכי המצוה קודם זמנה כדי שיהיה
מזומן לקיימה בזמנה או שיהיה זמן המצוה ארוך ויהיה הזרז מקדים לעשותם
בתחלת זמנם ואינו מאחר אותה לסוף זמנם, כגון הפלת המנחה הזרזים

מתפללים אותה מבעור יום והמאחר אותה עד דמדומי חמה אינו עובר על זמנה, אבל אם יהיה קורא שמע קודם ביאת השמש אין אומרים לו מקדים למצוה אבל עובר על המצות וחוטא, וכן אנו יכולים לומר על האוכל מצה בהוך תקופת טבת שאינו שומר מצות מצה אבל עושה הפסח שלא בזמנו ואם האמר הרי רבותינו ז"ל בעת השמד לא היו מעברים נאמר לך לא מפני שרצונם היה שלא לעבר נמנעו שלעבר אבל היו מוכרחים ומכופים שלא לעבר כאשר היו מוכרחים שלא למול את בניהם ולא לשמור את מועדיהם, אבל עכשו שאין שם דוחק ולא פורח איך נקדים הפסח על זמנו ונעשה אותו בתקופת טבת אחר שאמרו לנו רבותינו ז"ל שמור אביב של תקופה שיהיה בחדשו של ניסן, ואיך נאמר שרבותינו ז"ל מסרו לנו מכורת שהיא מביאה עלינו שום ספק עברה, אין זה כי אם רוע לבי. וכל הקושיות האלו והספיקות הם באות עלינו אם נאמר שתקופת שמואל היא העיקר ועליה אנו סומכין, אבל אם נאמר הקופת ר' אדא היא העיקר המצא כל הקושיות והספיקות נדחות, ותמצא העבורים הולכים כהקונם וכהלכתם ולא יוכל אדם לשעון בהם שום טענה עלינו, כי הרי בשנת שמונה למחזור כשהגיע מרחק התקופה מן המולד עד י"ו יום י"ז שעות השפ"ג חלקים שהם יותר משיתסר בחדש עברנו השנה, ובשנת י"ו במחזור שהיה מרחק התקופה מן המולד פ"ו יום וג' שעות הנ"ו חלקים לא עברנו, ומפני שלא הגיע המרחק לשיתסר בחדש ואין אתה מוצא לעולם לדברי ר' אדא יום שני לפסח נופל לפני תקופת ניסן, ולא יום שמיני לחג נופל לפני תקופת תשרי כמסורת אשר מסרו לנו רבותינו ז"ל, ותראה מכאן שתקופת רב אדא בר אבהו היא העיקר. ועוד מדרך אחרת מצאנו רבותינו ז"ל חקרו על חדש הלבנה והיה מסור בידם מהר סיני השיעור הנכון והמדה הנאמנה בחדש הלבנה כאשר נחפרש במאמר השני, ולא היו כל חכמי הגוים וקדמוניהם יכולים לעמוד על אמתת חדש הלבנה אלא אחר פורח גדול וחקירה ארוכה וקשה, ובסוף כל חקירתם סמכו על המדה המסורה בידינו. וכן אין אנו ראוים לומר על הענין הזה שרו"ל חקרו על מדת שנת החמה אבל נמסר להם מהר סיני מדתה הנכונה כאשר נמסרה להם מדת החדש, ואנו מוצאים מדת שנת החמה לדברי חכמי האומות החוקרים עליה כל ימותם היא שס"ה יום ורביע יום חסר חלק אחד מש' ביום בקירוב מועט, כך אמרו בדבריהם והמדה הזאת לחשבוננו היא שס"ה יום וד' שעות ותתקצ"ג חלקים וכגון מ"ו רגעים, ובין המדה הזאת ודברי רב אדא ר' חלקים ושני רגעים בכל שנה, והשיור הזה אשר ביניהם לא יקבץ ממנו יום אחד אלא אחר ששת אלפים שנה וכגון ארבע מאות וארבעים שנה וראוי היה השיעור הזה להבטל במיעוטו, ומפני שלא יכלו חכמי האומות לעמוד עליו אמרו פחות כך וכך בקירוב מעט, ותראה שהמדה שאין בה שום ספיקא היא היא כדברי רב אדא, ודי היה לנו בכל הטעמים האלו להראות שתקופת רב אדא בר אבהו היא העיקר בסוד העבור ועליה היו סומכים רבותינו ז"ל, וכן אמר הרב ר' יצחק בר' ברוך הדיין ז"ל דומה הוא לרוב בני אדם שרבותינו ז"ל מונים לחמה כדברי שמואל, והמבין רוב חכמתם וחקירתם על סוד הענין הזה ידע כי לא נשאר במחזור הלבנה שום מותר לחמה כאשר ישאר לדעת שמואל. וראיה על הענין הזה דבריהם שאמרו שתי תקופות הן תקופת רב אדא בר אבהו בצנעה ותקופת שמואל בפרהסיא, ואתה רואה מכאן כי תקופת ר' אדא אשר היו מצניעים אותה ולא רצו לגלותה היא היתה המדוייקת

ועל סודה תקנו סוד העיבור, וגלו את תקופת שמואל בפרהסיא מפני שרוב האומות חושבים את שנתייהם עליה ואין אנו היום נצרכים לדקדק שעת התקופה אחרי שנתקן מחזור העיבור על הדרך המחוכם אשר אנו חושבים אותו ואין לנו צורך בתקופה כי אם לתקן יום השאלה ואינו דבר מצוה גדולה שנחוש לה, ולא עוד אלא שדעת רבותינו ז"ל לא חסכימה בו על זמן קצוב שאינו מתחלק בכל הארצות אבל יש ביניהם מחלוקת כאשר הוא מפורש בפרק מאימתי שואלין את הגשמים, וראיתי בספר אחד מספרי הקדמונים שאומר שאלתי רבותי מפני מה אמרו תקופת ר' אדא בצנעה ואמרו לי מפני שכל מה שיהיה בעולם מרעב ושובע ומות וחיים תלוי במולד ובתקופה, וחששו חכמים שמא יעמוד אדם שאינו הגון ויחריב את העולם, ואני נוטה בכל לבי אל הדבר הזה ויודע שהוא דבר ברור, וראיה גדולה היא על חכמת תקופת רב אדא אשר אין בה שום שיור ומותר בסוף המחזור וזה הוא האמת. ובשלו דברי הטועים והמינים אשר הם חולקים עלינו ואומרים על מועדינו פעמים הם לפני התקופה ופעמים לאחריה ואינם עומדים על זמן קבוע אלה הם דברי ר' יצחק בר' ברוך ג"ע, וכדברים האלה היו דברי הישיש ר' חסאן בן מר חסאן גב"ע בחבורו, אבל הגאון הגדול רבינו סעדיה ז"ל דבר בזה הענין על דרך אחרת בספר אשר חבר להשיב על המינים, אמר כך אחד מן המינים טען עלינו בהלכה זו והיא, הנו רבנן אין מעברין את השנה אלא א"כ היתה התקופה חסרה רובו של חדש וכמה רובו של חדש י"ו יום, ר' יהודא אומר שתי ידות בחדש, ר' יוסי אומר מחשבין י"ו לפני החג מעברין, אחרים אומרים מיעוטו וכמה מיעוטו י"ד, ואמר המין הזה אתה מוצא אם כן מן ההלכה הזאת ארבעה שעורים י"ד י"ו כ' כ"א מה המחלוקת הזו אשר היה בין החכמים ואיך היו נחלקים בדבר שהם חושבים אותו ביניהם, השיבו ר' סעדיה ז"ל ואמר אין זה מחלוקת ביניהם אבל כל השיעורים האלה היה לו זמן ידוע שהיו חושבים עליו בראשונה, כשיצאו ממצרים היתה תקופת תשרי ב"ד בתשרי והוא השיעור הראשון ועליו היו חושבים עד בנין בית ראשון שעלה המותר משעה ותפ"ה בכל מחזור עד שני ימים, חזרו למנות מבית ראשון לי"ו מן החדש והוא השיעור השני ועליו היו מונים עד שנכתבה המשנה בכדי ק"ל שנה לפני חרבן בית שני והגיע מותר שעה ותפ"ה עד עשרים בחדש והוא השיעור השלישי, והוסיפו לנו שיעור רביעי עד כ"ב בחדש אשר הוא סוף ימי החג ולא הוצרכו להוסיף שיעור חמישי, כי בשוחים אנו בצורנו שהוא יחיש את גאולתנו ויקבץ גלותינו קודם שלא תעבור התקופה על ימי החג, אלו הם עניני דבריו ז"ל והם לפי תשובת המינים, ולדחותם נהג מנהג התשובה שאדם רשאי להשיב להם בכל התשובה שיראה לו שהוא שובר את דבריהם, אבל המעיין בדבר ידע שהתקופה היתה נופלת בימי רבנו סעדיה בכ"ה בתשרי ובכ"ו ואיך יאמר לא תעבור התקופה על ימי החג, אלא שהיה רצונו לדחות את דברי הרשע הזה מעליו ולא אבה לגלות לו את דעתו וזה סוד העבור, ואם תראה לאחד מן החכמים והגאונים דברים כענין הזה אל יבוא ספיקא בלבך, והוי יודע כי הם נאמרים על דוגמא ולדחות דברי השוענים ולהרחיקם, אבל יהיה מסתבר לך ומוהזק בידך כי אין חשבון מועדינו ביום שום ספק ולא תמורה מהענין אשר היו מתוקנים בו בימי משה רבנו ע"ה, וזה החשבון אשר חושבין לשעה ותפ"ה חלקים בכל מחזור אינו מועיל ולא מויל בתקן המועדים:

השער השישי

בהשבון השמישים והיובלות :

מפני שראיתי כל המחברים בעיבור הביאו בחבוריהם השבון השמישים והיובלות נהגתי מנהגם והלכתי על דרכם לפרש החשבון הזה, ואני אומר כי ישראל היו מונים ליובל משהחזיקו חלקיהם בארץ ונשתנה החשבון הזה בידם על שלשה פנים : משנכנסו לארץ לא מנו עד שחלקו והשלימו לחלק את הארץ אחר י"ד שנה משנכנסו אליה, כי ז' שנים כבשו וכו' שנים חלקו כאשר הוא מפורש במסכת ערכין, ונכנסו בארץ בשנת שני אלפים תפ"ח לבריאת עולם ובסוף ב' אלפים תק"ב החלו למנות שמישים ויובלות, ומנו שמטה ראשונה בשנת ב' אלפים תק"ט וקדשו יובל ראשונה בשנת ב' אלפים תקנ"ב שהיא שנת ס"ד לכניסתם לארץ ולא היתה שנת היובל מן המנין, וקדשו יובל שני בשנת קי"ד לכניסתם והלכו על הדרך הזה עד שגלו הראובני והגדי, ומשגלו אלו היו מונים לשמטה ולא היו מקדשים יובל, כמו שאמרו משגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט מנשה בשלו יובלות שנאמר וקראתם דרור בכל הארץ לכל ישיבה (ויקרא כ"ז), בזמן שכל יושביה עליה ולא בזמן שגלו מקצתם, ומפני שלא היו מקדשים יובל היתה שנת היובל עולה לכאן ולכאן כדברי ר' יהודה שהיה אומר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן, וגלו הראובני והגדי במלכות יהוא בן נמשי בשנת ג' אלפים ל"ז לבריאת עולם, ועלה הענין הזה בידם עד שחרב בית ראשון בשנת ג' אלפים של"ח שנה לבריאת עולם, ואחר כן חזרו למנות ליובל משנכנסו לארץ בשנייה והתחילו לבנות בית שני, כמו שאמרו מקיש ביאתם בימי עזרא לביאתם בימי יהושע מה ביאתם בימי יהושע מנו שמטים ויובלות וקדשו ערי חומה ונתחייבו במעשר אף ביאתם בימי עזרא מנו שמטים ויובלות וקדשו ערי חומה ונתחייבו במעשר, והיו מונים ליובל ולא היו מקדשים אותו משום שלא היו כל יושביה עליה והיתה שנת החמשים עולה לכאן ולכאן, והתחילו לבנות בית שני בשנת ג' אלפים ת"ח לעולם מכל שלשת זמנים אלו מנו ישראל שמטים ויובלות, ואם אתה רוצה למנות השמטות והיובלות למנין שהיו אבותינו מונים בראשונה כשנכנסו לארץ והיו מקדשים את היובל היו פורש מן מנין השנים אשר אתה מונה לבריאת עולם שתי שנים, והוצא הכל חמשים חמשים והנשאר בידך אם יהיו חמשים חרע שהשנה ההיא שנת יובל היא לחשבונם, ואם פחות מחמשים ישאר בידך חלקהו לשבעה שבעה ויהיו כל שבעה מהם שמטה אחת, והנשאר פחות משבעה הם השנים הנכנסים מן שבוע השמטה הבאה על הענין הזה יהיה חשבונך, ופירוש כי בשנת ב' אלפים תק"ב התחילו למנות ליובל וכשאתה משליך מן המנין הזה שנים תמצא תחלת החשבון מראש שנת המאה, ומפני זה אתה פוהת לעולם מסדר עולם שתי שנים ושאר החשבון ברור הוא לך :

ואם תרצה למנות משגלו הראובני והגדי אשר היו מונים לשמטות ולא קדשו יובל היו לוקח מכל מאה אשר בידך לבריאת עולם שתי שנים לכל מאה כאלו היית לוקח שנה אחת לכל חמשים והוסיפם על סדר עולם והוסיפם על

הכלל שנה אחת ופרוט הכל חמשים חמשים והנשאר בידך שחזר מחמשים פרוט אותו ז' ו' ויהיו שני השמיטה וזה החשבון הזה הוא שאמרו עליו אמר רב הונא בריה דרב יהושע האי מאן דלא ידע כמה שני בשבועי לשיטתיה לא חזא דסדר עולם ונשפי חזא שתא ונחשוב כללי ביובלי ופרטי בשבועי ושקול מכל מאה תרתי ונשדייה אפרטי וניחשבינהו אפרטי לשבועי ונדע כמה שני וסימנך כי זה שנתים הרעב, ופירוש החשבון הזה חזר כי בשנת ג' אלפים ל'ז גלו הראובני והגדי, הוצא ג' אלפים ביובלי ישאר לך לשבוע ל'ז הוסף עליהם ס' שנה מן תרי יובלי לכל מאה יהיו צ'ז הוסף עליהם אחת כאשר אמר ונשפי חזא שתא יהיו צ'ח והם כלם נפרשים לשבועי ותמצא שהם מונים לגלות הראובני והגדי כאלו הוא ראש יובלי, ואם תרצה למנות מבנין בית שני על הדרך הזה אתה מוצא שנת השמיטה אבל לא שנת היובל, מפני שבשנת ג' אלפים ה'ח התחילו לבנות בית שני והיא היתה שנת כ'ח ליובלות כשאתה חושב לגלות הראובני והגדי שהיא שנת שמטה רביעית, ומפני זה אתה פורט לעולם מן החשבון אשר אתה חושב לראובני ולגדי כ'ח שנה או מוסיף עליו כ'א שנה ויעלה בידך חשבון היובל מבית שני, וזה לך חשבון השמיטים והיובלות לכל אחד ואחד משלשה זמנים שיחשבו להם ישראל שמיטים ויובלות יהי רצון מלפני אלהי השמים שנוכה לחשוב להם בימי הנואל בעגלא ובזמן קריב :

השער השביעי

במהלוקת אשר בין החכמים בתחלת בריאת עולם :

כבר נודע שדעת החכמים הסכימה שהעולם נברא בחקופת ניסן ומולד ניסן זה היה בליל רביעי כ' שעות הרמ"ב חלקים ואנו מונין ראש השנה מהשרי ובכאן נחלקו החכמים לעבור, יש מהם שהתחילו למנות מתשרי שהיה לפני ניסן זה ואמרו יום אחד בשנה חשוב שנה וכל שכן ששה חדשים, ומפני זה פתחו ממולד ניסן זה ב"ד הל"ח שהוא סימן ששה חדשים במולדות ועלה בידם ה' שעות ר"ד חלקים מליל שני והיה להם מולד תשרי אשר לפני ניסן בהר"ד, ועל החשבון הזה חושבין כל אנשי הארצות האלה אשר הם אנשי מערב והם מעברין את השנים במחזור על סימן גו"ה א"ד ז"ט, ויש מהם שלא חששו לששה חדשים האלה והתחילו למנות מהשרי הבא אחר ניסן שבו נברא העולם, ומפני זה הוסיף בו זמן ששה חדשים במולדות על מולד ניסן הראשון ועלה בידו מולד תשרי של אחר ניסן זה י"ד שעות שלמות מיום ששי והתחילו למנות סדר עולם מתשרי זה, ואילו הם אנשי מזרח והם מעברין את השנים במחזור בהו"י גו"ה, וביניהם ובין אנשי מערב כחשבון שנה אחרת, ואין המחלוקת הזה מביא שום ספיקא בחשבון לא בעבורי השנים ולא בקבוע המועדים, ויש מן הראשונים שחששו שמא יבוא ספיקא ומצאנו הנאון ר' סעדיה ז"ל זכר המחלוקת הזה בחבורו הנקרא ספר ההכרה, ואמר בלשון ערבי דברים אשר יהיה פירושן על הענין הזה השנה הזאת אשר אנו עומדים בה

היום היא שנת אלף רל"ח למלכות אלכסנדרוס והיא שנת ד' תרפ"ו לבריאת
עולם להשבוננו, ויש אחרים שחושבים היום לבריאת עולם תרפ"ז ואל יעלה בלבך
כי החשבון הזה נכון הוא, כי קדמונינו נתנו לנו מסורה בהלמוד שיש בין סדר
עולם ובין מלכות אלכסנדרוס באחדים שני שנים ונתנו סימן לזה כי זה שנתים
הרעב, ואתה מוצא בין ח' שנים אשר הן האחרים באיף רל"ח למלכות אלכסנדר
ובין שש שנים אשר הן האחרים בר' תרפ"ז לבריאת עולם להשבוננו שתי שנים
כדברי קדמונינו ואין ביניהם לחשבון האחרים כי אם שנה אחת שלא כדברי
רבותינו, ואלו האחרים כיון שראו השבונם פחות שנה אחת אמרו על השנה
הזאת שנת המבול היא והראשונים פחתה ממספר השנים בסדר עולם, אלו
הן דברים של ר' סעדיה ז"ל. והיה לנו לעיין בדברינו אלו האיך הם עומדים
אלא שמצאנו השובה לארוננו ורבינו רב האי ז"ל שהענין הזה מפורש בו
ומבואר עד אחריתו שהשיב אותה בלשון אשורית, ומפני זה לא היינו צריכים
להוסיף על דבריו, וזה לך נוסח השאלה מתחלתה ועד סופה: שאלת על
בהר"ד בחשבון למה הוזקן לחשוב ממנה ואמרת כי ראית בו כמה טעמים
ואינם נכוחים, הוי יודע כי החשבון הזה אשר בידינו לא מן אדם הראשון
ירשנו אותו ואין אנו יודעין בימי אדם הראשון איך נעשה, וכך אני אומר כי
משה רבינו למד את ישראל עקרו של הסוד הזה והגיד להם מה שכבר נעשה
בעבורים מימות אדם ועד העת ההיא אע"פ כי הוקדם ואחר, כשאתה מצרפו
כלו יגיע עת המעמד אל החשבון הזה בימי משה, ואע"פ שנתן להם הסוד הזה
הזהירם שכל זמן שסנהדרין קיימת יש להם לשנות מן המסורת להקדים ולאחר אלא
מיהו בזמן שאין מתרחקין מן התקופה ולא אם שמגיע אחר שנה או שנתים אל
סדר החשבון, נהיה דתניא על שלשה סימנין מעברין את השנה על האביב
ועל התקופה ועל פירות האילן ושלשתן משמירין קירוב בין שנת החמה לשנת
הלבנה, ואנו יודעים כי ראשונים כבר עברו שלא כסדר הזה וצוו אותנו להיות
אוחזין בחשבון הקופות לכל מהזור ומהזור שעה ותפ"ה, וגם בחשבון מולד
אוחזין לכל מהזור בי"ו תקצ"ה ואע"פ שהן שנו בצרכיהן אנו אוחזין כסדר
הזה לשנים הראשונות מלפני משה רבינו גם אחריו עד ימי הלל בר' יהודא
בשנת תר"ע לשטרות, שמאותה שנה לא הקדימו ולא אחרו אלא אהוו הסדר
הזה אשר היה בידם כי סוף החשבון הראשונים לכך הוא מגיע, ולפיכך אין אנו
לומדין סדר עולם מן החשבון הזה, כי כל אחד מן החושבים עשה מעמד
לספור ממנו ושמו עיקר שראה שהוא קרוב יותר מזולתו: אלו אהוו את השנים
כתקונן ולא פחתו ולא הויתידו ונהגו לעבר לפי ב"ה ז"י גו"ח, ואלו אמרו כיון
שבשביל עבור השנה מהזור זה נקרב את הדבר ונפיל מן העיקר שתי שנים
ונתחיל משנה כבושה ונהגו אד"ו ט"ב ה"ז, ומהם אמרו כיון שאנו צריכים
להראות את הלמד איך אנו מקרבים שנת הלבנה לשנת החמה בהאסף היתרונות
שוב לשום מעמד אחד שיבין את הדבר ונהגו ג"ב נ"ג ג"ב ג' ואין בכל זאת
ללמד זמן ולא סדר עולם, אף כי על הדרך הזה כיון שחולקין ר' אליעזר ור'
יהושע שר' אליעזר אומר בתשרי נברא העולם וכו' ותנו רבנן הכמי ישראל מונים
למבול כר' אליעזר, לתקופה כר' יהושע, ופירוש למבול האמור כאן לשנים, שר'
אליעזר אומר בחדש השני האמור במבול זה מרחשון, וכן מנהגנו עד עכשו
לחשוב תקופה מניסן ולמולד השנים מתשרי, ואותו ניסן שהוא תחלת התקופה
הוא שלפני תשרי כר' יהושע וכן מעמדו, כי כמו בכ"ב באדר בתחלה ליל ד'

הזה תקופת ניסן והוא מעמד חשבון החמה ולאחר מיכן בו' ימים ט' שעות
תרמ"ב חלקים היה חדש אותו ניסן, נמצא בט' שעות תרמ"ב חלקים מליל
רביעי וכן מעמדו, ומשם בהוסיף ב"ד תל"ח שהוא מנת ששה חדשים מגיע
לתחלת שעה שלישית מיום ששי והוא חדש תשרי של שנה ראשונה, והוא
מעמד שלנו שאנו חושבין ממנו עכשיו, ולפיכך בזמן שאנו מבקשין לידע מולד
תשרי אנו אוהוים השנים השלימות שחלפו, כגון שבקשנו לידע מולד שנת ש"ג
אוהוים אנו ג' תמ"ח עם אלף וש"ב שנים לראות יתרונם כמה הוא, וכשבאים אנו
לחשוב תקופת ניסן של אותה שנה כיון שמעמד ניסן שלפני תשרי הוא לדברי
ר' יהושע הראש ומבקשין אנו תקופת ניסן של אחר תשרי אנו רואין אותה
כאלו הוא ניסן שנת ש"ד, וצריכין אנו לאחוז אלף ש"ג שנים עם ג' תמ"ח,
ולפיכך כיון שראו קצת החשבנים שבחלוף הזה בא להטעות ולהשחבש בו
הלומדים ולהתחלף עליהם, כי אינם רואים שיש בניסן התחלה אלא רואים כי
שנת ש"ג מתשרי ועד סוף אלול, וכשמלמדין אותן סדרי מולד אמרו להם למולד
שנת ש"ג אחוז ש"ב שנים ולתקופת ניסן שנת ש"ג אחוז ש"ג שנים ומתחלף
עליהם, שמו ללומדים מעמד קודם לבא שהוא תשרי שלהם אשר מונים ממנו
תשרי שלפני ניסן זה, וכן תמצא מולדו אלו היה ליל ב' ה' שעות ר"ד חלקים,
ומשם בתוספת ב"ד תל"ח הרי מולד ניסן ליל רביעי ט' שעות תרמ"ב חלקים,
ומולד תשרי שלאחריו תחלת שעה שלישית מיום ששי, כי באהום תשרי שלפני
ניסן, אם למולד תשרי דשנת ש"ג מתכוונין אוהוין אלף ש"ג עם ג' תמ"ח,
ואם לתקופת ניסן דשנת ש"ג מתכוונין אוהוין אלף ש"ג עם ג' תמ"ח, ושמו להם
סימן עיבור גו"ח א"ד ז"ש, ואין בא הדבר להתחלף ואין שועין ואין משחבשין
ודבר זה מעמד לתלמידים נעשה אבל סדר עולם אין למדים ממנו, והחכמים
יודעים עיקר הדברים. וכל מה ששמעת חלוף דבר זה בין מחמת שנת המבול
ובין מחמת דברים אחרים אל תסמוך עליו כי דברים רקים הם, ואין בדבר זה
אלא מה שצוינו ופרשנו לך, ועוד שמראין לתלמיד שהעיבור הראשון שבכל
מחזור אחר שתי שנים ומחצה שנותר לחמה כדי חדש מלבנה זה ללמד אותו
ולקרב עליו. כי אין הכל יודעין למה נחשב שנה שנייה של יצירת עולם כבושה לפי
חשבוננו של בהו"י גו"ח. כי הוא למען שיתכוון שנת הלבנה שכבר עמד עד
עכשיו בעד שעה ותפ"ה שנותר לחמה מכל מחזור מאותה שעה שהיא תחלת
בריאה ועד עתה, שהרי אנו קרובין במולד מן התקופה וביותר בשנה שנייה מן
המחזור במה שיהיה בראשונה, וכנגדה שנת י"ח שגם היא שנייה למפרע.
וסמוכים אנו כי גאולת ישראל קרובה יבוא מורה צדק בחיינו ובחייך. והוא אחרית
דבריו ז"ל, וכתבתי אותן מפני שהן מפרשין לענין השער הזה ומחויקים טובה
למעמים שעברו בחבור זה:

השער השמיני

בהשבון אשר אנו חושבים עליו ליציאת מצרים ולהתימת חוץ
ולחרבן ואיך יודע אחד מן השני :

כל עסקי העולם והשטרות והמאורעות במדינות האלה אנו מונים להם מברית
עולם, ויש מקומות שמונים לחרבן הבית ויש פעמים שמונים למנין שטרות,
והוא תחלת מלכות אלכסנדרוס מוקדון, וקראו לתחלת מלכותו מנין שטרות
מפני שהוא הכריח כל האומות והממלכות להיות מונין למלכותו, ומצאנו הכתיב
במקומות רבות מונה ליציאת מצרים, ואנו באים בשער הזה להודיע כמה שנים
יש בין כל אחד ואחד מן המספרים האלה, ואומר כי מנין שטרות אשר הוא
תחלת מלכות אלכסנדרוס מקדון הוא חתימת חוץ אשר נחתם בימי חגי זכריה
ומלאכי אחר ארבעים שנה מבנין בית שני, והוא ראשית ימי אנשי כנסת הגדולה
והיא שנת ג' אלפים וארבע מאות וחמשים לבריאת עולם למנין אשר אנו חושבים
עליו לבהר"ד, ויהיו השנים השלמות בין בריאת עולם וחתימת חוץ לחשבוננו
ג' תמ"ט שנה, והוא לאנשי מזרח אשר מונים לבריאת עולם מן ו' י"ד ג' תמ"ה,
והוא שאמרו אמר רב פפא אי פיעי תנא והוא המונה לסדר עולם לשיילא לספרא
והוא המונה לשטרות כמה קא חשיב ונטפי עליהו ארבעין ותמני שני ומשכח ליה
להומריה, ואי פיעי ספרא לשיילא להנא כמה קא חשיב ונבצר מינייהו ארבעין
ותמני ומשכח ליה להומריה, ואלו הארבעים ושמונה אשר הוא מוסיף או גורע
הן העודפות על שלשת אלפים וארבע מאות לבריאת עולם על מנין שטרות,
והרבן בית שני שיהיה רצון שיב"ב היה בשנת ג' תתכ"ח לעולם לחשבון אנשי
מזרח, ובינו ובין מנין שטרות ש"פ שנה (נ"א שע"ט), ואם אתה רוצה
לדעת אחד מן החשבונות האלה מן השני הוי יודע כמה שנים יש ביניהם
ושמרהו, ואם המאוחר אתה יודע הוסיף עליו היתרון אשר ביניהם ותדע
המוקדם, ואם המוקדם אתה יודע הוצא ממנו היתרון אשר ביניהם ותדע
המאוחר, נאלו היה בידך מספר סדר עולם לחשבוננו ואתה דורש מנין שטרות
הוי גורע מסדר עולם ג' תמ"ט שנה וישאר בידך מנין שטרות, ואם יהיה
בידך מנין שטרות הוסיף עליו ג' תמ"ט שנה ותגיע אל מנין סדר עולם, ואם
יהיה בידך סדר עולם ואתה דורש חרבן בית שני הוי פוחת מסדר עולם ג' תתכ"ח
וישאר בידך מנין חרבן הבית, ואם יהיה בידך מנין חרבן הבית ואתה מבקש מנין
סדר עולם הוסיף עליו ג' תתכ"ח ויעלה בידך מנין סדר עולם, וכן אם אתה
חושב לשטרות ותבקש לדעת מנין חרבן הבית הוי פוחת ממנין שטרות ש"פ
(נ"א שע"ט) שנים וישאר בידך מנין החרבן, ואם אתה חושב לחרבן הבית ותבקש
מנין שטרות הוי מוסיף על מנין החרבן ש"פ (נ"א שע"ט) שנים ויעלה בידך
מנין שטרות, והוי יודע כי יציאת מצרים חיתה בשנת ב' תמ"ח לעולם, ובינו
ובין חרבן הבית שני אלף ש"פ (נ"א שע"ט) שנה ובינו ובין חתימת חוץ אלף
שנים שלימות, ואתה יכול להוציא מכל אחד מהחשבונות האלה ותוציאם ממנו
אם אתה מוסיף או גורע ממנו היתרון אשר בינו ובין כל אחד מהן כאשר עשית
במנין שטרות ומנין החרבן ומנין בריאת עולם להוציא אחד מן השני :

השער התשיעי

מניד סדר השבון האומות לשנותם מחדשיהם החושבים
מהם לחמה והחושבים מהם ללבנה :

הוי יודע כי רוב האומות הקרובים אלינו אשר אנו יודעים את דרכיהם
ושומעים את מנהגיהם מונים לחמה, ויש מהם אע"פ שהם מונים לחמה
חושבים ללבנה, ואין אנו יודעין אומה שהיא מונה ללבנה ואינה חוששת לחמה
כי אם מלכות ישמעאל בלבד וכל הנכנסין עמהם בפעוּתם משאר האומות, ואנו
מפרשים דרך חשבונם תחלה מפני שחדשיהם חדשי לבנה והם דומים לחשבון
ישראל מצד אחד, וכשנשלים סדר חשבונם נפרש דרך החושבים לחמה, ואנו
אומרים כי במלכות ישמעאלים התחילו בחשבון הזה מראשית חמאת משוגע
הרשע אשר החטיא אותם, ותחלת פעוּתו היתה בחדש אב משנת י"ב למחזור
רל"א והוא ד' שפ"ב לבריאת עולם לחשבון אשר אנו מונים לו, והם מונים
לעולם לשנת לבנה י"ב חדש אחד מלא ואחד חסר, ויש שנים שהם מונים
שבעה חדשים מלאים וחמשה חסרים וקורין לשנה ההיא כנושה ועושין בכל
שלישים שנה י"א שנה כנושה, ואלו החושבים על הדרך הזה הם החשבנים
מהם והם אנשי מערב ומזרח, מהם הוף מאנשי מצרים סומכים בראשי
חדשיהם על הראייה, ויהיו מפני זה ראשי חדשיהם אינן נפלות ביום אחד בכל
מדינותיהם, ואלה שמות חדשיהם: אלמחרם, וחוא ראש שנתם, ואחריו
צפר, ואחריו רביע ראשון, וקורין לו אול והוא שלישי לחדשיהם, ואחריו רביע
שני וקורין לו אכר, ואחריו גומאדי ראשון והוא אול, ואחריו גומדי שני וקורין
לו אכר והוא הששי לחדשיהם, ואחריו רגב, ואחריו שעבאן, ואחריו רמצאן
התשיעי מחדשיהם, והם מתענין בו בכל שנה, ואחריו שואל, ובראש החדש
הזה הוא אידם הקטן, ואחריו דואלקדה, ואחריו דואלהגה, והוא סוף חדשיהם,
וביום י' מן החדש הזה הוא אידם הגדול. והרוצה לרעת כמה שנים יש לחשבון
ישמעאלים ובאיזה חדש שלהם הוא עומד יחשוב השנים משנברא העולם עד
תחלת השנה אשר הוא עומד בה ויוציא מהם ד' שפ"ב שנה והנשאר בידו
יעשה ממנו מחזורים של י"ט שנה כל מחזור, ויקח לכל מחזור מהם ז' חדשים
שהן חדשי העבור, ואם ישארו שנים שלא השלימו מחזור ימנה אותן מי"ב
חדש במחזור ולהלן ויקח לכל שנה מעוברת שהבא לידו חדש אחד ויוסיף אותן
על החדשים אשר נקבצו לו מעבורי המחזורים, ויוסיף עליהם ב' חדשים לעולם
אשר נשארו מן השנה בתחלת שעות משוגע ויכלול הכל וילוה אותו אל החדשים
אשר כלו מן השנה אשר הוא עומד בה, ויעשה מהכל שנים של י"ב חדש
ויוסיפם על השנים אשר חלק למחזורים ויעלה בידו מנין השנים לתחלת שעות
משוגע, ואם ישארו חרשים שלא השלימו שנה ישליכם על שמות חדשי
ישמעאל הנזכרים למעלה ויתחיל למנות מחדש אלמחרם אשר הוא ראש חדשיהם
והחדש אשר יכלה בו החשבון הוא החדש אשר הוא עומד בו מחדשיהן מפני
שהם סומכים בראשי חדשיהם על הראייה, ומפני זה יהיו ראשי חדשיהם
קרובים לעולם לראשי החדשים לישראל. והמונים לחמה הם על שלשה מינים,

מהם יונים ושארית נשרים מונים למלכות אלכסנדרוס מקדון והם מונים לחמה
 שס"ה יום ורביע שלם ואינם חוששים ללבנה, ונוהגים מנהגיהם במספר ימי
 השנה המצריים אבל אין מונים למלכות אלכסנדרוס וחולקין עוד עליהם במנין
 ימי חדשיהם, ומהם הפרסיים ושארית מדי והם המונים לחמה שס"ה יום
 שלם לא יותר ואינם מונים ללבנה, ומהם הנוצרים וכל מלכות הרשעה הם
 מונים שנת חמה כמנין יונים אלא שהם חושבין ללבנה במקצת אידיהם, ואנו
 מתחילין לפרש דרך השבון היונים אשר הם מונים למלכות אלכסנדרוס, ותחלת
 מלכותו אשר הם חושבין לה היתה ביום שני כ"ו יום מחדש תשרי שנת ג'
 אלפים ת"נ לבריאת עולם לחשבוננו, ותחלת חדשיהם אשר הוא ראש השנה
 להם הוא תשרין ראשון וקורין לו רומיים אכתובר וימיו ל"א, ואחריו תשרין
 שני וקורין לו נובמבר וימיו ל' יום, ויום כ"ב ממנו יחל הקור להעלות ובו יהיה
 יום השאלה ברוב השנים אשר הוא ששים בתקופה. ואחריו קאנון ראשון ושמו
 בלשון רומיים דיגבר וימיו ל"א יום, וביום י"ב ממנו מתחזק הקור והוא תחלת
 הלילות השחורות והם ארבעים לילה עשרים מהחדש הזה ועשרים מהחדש הבא
 אחריו, וביום י"ד מן החדש תבוא החמה אל ראש גדי בכל השנים האלה ועד
 שלש מאות שנה והוא סוף אורך הלילה וקוצר היום והוא תחלת הזמן הנקרא
 קור, וביום כ"ה מן החדש הזה תהיה תקופת שבת נופלת לדברי שמואל אם
 תהיה נופלת בלילה, ואם תהיה נופלת בשעות מן היום היא נופלת ביום פ"ד
 מן דיגבר, וביום כ"ה ממנו הוא יום לידת אלהיהם לדברי חסועים אחריו והוא
 יום איד גדול למלכות הרשעה. ואחריו קאנון השני וקורין לו יינר וימיו ל"א
 יום, והיום הראשון ממנו הוא ראש השנה למלכות הרשעה ויש להם איד
 גדול שבו נימול אותו האיש לדבריהם, וביום עשרים ממנו יצאו הלילות השחורות
 אשר הם ימי עוצם הקרירות. ואחריו סבאש וקורין לו רומיים פבריר והוא כ"ה
 יום ורביעי, ומפני היום הרביעי הזה הם מונים בו בכל ארבע שנים כ"ט יום
 וקורין לשנה ההיא שנה כבושה, וביום התשיעי מן פבריר יחל הקור להתחלש
 והחום להתגלות בארץ. ואחריו אדאר וקורין לו רומיים מארס והוא ל"א יום,
 וביום י"ד ממנו תבוא החמה בראש שלה ויהיו הימים והלילות שוים בכל העולם
 והוא תחלת זמן הקיץ, ויום כ"ד ממנו הוא ראש הימים לפסח הנוצרים ואינו
 נופל לעולם לפני היום הזה, וביום כ"ו ממנו תהיה תקופת ניסן לדברי שמואל
 נופלת ברוב השנים, ואם תהיה התקופה בחצי היום הוא נופלת בכ"ה ממנו.
 ואחריו ניסאן וקורין לו רומיים אבריל והוא ל' יום, ויום כ"ה ממנו הוא אחרית
 זמן הפסח לנוצרים ואינו נופל לעולם אחר היום הזה. ואחריו איאר וקורין לו
 רומיים מאייה וימיו ל"א יום. ואחריו חגיראן וקורין לו רומיים יוניא וימיו ל'
 יום, וביום ט"ו ממנו תבוא החמה אל ראש סרטן והיום מגיע אל ראש ארנו
 והלילה לסוף קצרה והוא תחלת זמן החום, וביום כ"ד ממנו הוא יום לידת
 יואניש הרשע ומלכות הרשעה עושים בו איד גדול, וביום כ"ה היום אשר אחריו
 יהיה תקופת תמוז נופלת בכל השנים לדברי שמואל. ואחריו תמוז וקורין לו
 רומיים יוליה וימיו ל"א יום, וביום י"ב ממנו הוא התחלת מזירות החום,
 והם ט' יום עשרים מן החדש הזה ועשרים מן החדש הבא אחריו וקורין לה
 ימי סמי החום, ואחריו אב וקורין לו רומיים אגוסט וימיו ל"א יום, ובעשרים
 יום ממנו יצאו ימי סמי החום. ואחריו אלול וקורין לו רומיים שתנבר והוא
 ל' יום, וביום י"ו ממנו תבוא החמה לראש מזל מאזנים ויהיו הימים והלילות

שנים בכל העולם ביום ההוא מכאן ועד שלש מאות שנה והוא תחלת ימי
החרף, וביום כ"ד ממנו תהיה תקופת תשרי לדברי שמואל נופלת ברוב השנים,
אלא אם תהיה התקופה בג' שעות מן הלילה היא נופלת ביום כ"ג מן שתנבר י'
ואתה מוצא בשנות יונים ורומיים שבעה חדשים עודפים שכל אחד מהם יש בו
ל"א יום, ובהן חמשה חדשים שאינם עודפים וקרא אותם אם תרצה חסרים
ארבעה מהן מל' יום והחמישי מכ"ח יום ורביעי, ואם תרצה לדעת איזה חדש
מהן הוא החדש החקר הוי אומר יום שמוציאין בו ספר תורה זכור לישאל
ירבה ויגדל וכבוד האומות יחסר וידל, ומפני זה יחסרו חדשיהם, ובא ומנה ימי
השבוע מיום ראשון וחדשי השנה מאכתובר, וכל יום אשר אין מוציאין בו ספר
תורה יהיה החדש אשר כנגדו עודף מל"א יום, והרוצה לדעת באיזה יום
מהחדש יהיה יום ראשון מאכתובר אשר הוא ר"ה ליונים יהיה יודע כמה שנים
שלימות הוא חושב לבריאת עולם וזה פוחת מהן ג' אלפים תנ"ח שנה, והנשאר
בירו מן השנים השלימות אשר כלו מתחלת השנה העשירית למלכות אלכסנדר
עד השנה אשר הוא עומד בה, והתחלת למנות מן השנה העשירית כדי שתהיה
מונה מראש מחזור ולבנה והשנה הזאת אשר אתה מתחיל ממנה היא שנה
ראשונה למחזור קפ"ג, ומולד תשרי בשנה ההיא היה י"ז שעות תצ"ד חלקים
מיום ראשון, ויום ראשון מאכתובר היה יום ששי אחר חמשה ימים י"ב שעות
תקפ"ו חלקים מקיבוצ חדש תשרי ויום ראש החדש בכלל, והמקצר חשבוננו
בוה יהיה פוחת מן המחזורות אשר הוא חושב לבריאת עולם קפ"ב מחזור
וישמור הנשאר מן המחזורות עד השנים אשר לא השלימו מחזור ויקח לכל
מחזור שלם אשר בידו שעה ותפ"ה וידע כמה ימים ושעות וחלקים יקבצו מהן
וישמור אותן, וישוב ויקח לכל שנה ושנה מן השנים אשר לא השלימו מחזור
י' ימים כ"א שעות ר"ד חלקים ויכלול הכל עם הנקבץ בידו משעה ותפ"ה ויוסיף
עליו ה' ימים י"ב שעות תקפ"ו חלקים אשר הן מרחק תחלת אכתובר בשנה
הראשונה אשר היא תחלת החשבון הזה ממולד תשרי וישמור הכלל הזה וישוב
אל השנים אשר לא השלימו מחזור וידע כמה מעוברות יש בהן ויקח לכל שנה
מעוברת מהן כ"ש י"ב חשצ"ג ויגרענו מן הכלל אשר שמר והנשאר בידו הוא
מרחק תחלת אכתובר ממולד תשרי, ואם לא ישארו לו שנים על המחזורות
ידע כי כלל שעה ותפ"ה הראשון אשר שמר הוא מרחק אכתובר ממולד תשרי
וכשיודע המרחק מוסיף עליו שעות וחלקים אשר במולד תשרי לשנה אשר הוא
עומד בה, אם ימלאו לו ימים שלימים בלא שעות מופב, ואם יהיה בהם ו'
שעות אל יחוש להם, וכן אם יהיו י"ב שעות אל יחוש להם, אבל יהיה יודע
שחשנה ההיא היא שנה כבושה ופבריר הבא בה יהיה מכ"ט יום, ואם יהיה
השעות י"ח שעות ימנה אותם יום שלם ויוסיף על הימים ויעלה בידו המרחק
אשר בין מולד תשרי ובין תחלת אכתובר, אם יום אכתובר מתחיל למנות מיום
המולד, והיום אשר יכלה בו החשבון ימי המרחק מימי השבוע הוא יום הראשון
לחדש אכתובר, וידע כמה ימים הם מחדש תשרי מיום קיבוצ החדש, והוי
יודע שאינו נמצא שיהיו השעות הנקבצות אחר תוספת המולד על המרחק כי
אם שעות שלימות בלא חלקים, ולא יהיו השעות האלה כי אם שש שעות או
י"ב שעות או י"ח שעות לא פחות ולא יותר, והוי יודע כי פעמים יהיה המרחק
הנשאר בידיך להוסיף על מולד תשרי יותר מחדש לבנה, וזה נמצא במקצת
השנים המעוברות, וכשיבוא לידך פחות מן המרחק מדת חדש אחד והוסיף

הנשאר על מולד מרחשון ונהיג בו המנהג אשר נהגת במולד תשרי ויהיה ר"ח אכתובר בשנה ההיא נופל במרחשון, ומדרך אחרת יהיה מפרט השנים השלימות למלכות אלכסנדרוס אשר לפני השנה ההיא לארבעה ארבעה עד שישאר בידו ארבעה או פחות מארבעה, אם יהיה הנשאר אחד או ארבעה ידע כי השנה שעברה והשנה הבאה הן פשוטות, ואם ישארו בידו שנים ידע כי השנה הבאה היא כבושה, ואם יהיו שלשה ידע כי השנה שעברה היא כבושה. ואם ירצה לדעת באיזה יום יכנס אכתובר מימי השבוע על דרך אחרת יקח השנים השלימות אשר בידו ויפרטם כ"ח כ"ח והנשאר בידו כ"ח או פחות מכ"ח ידע רביעית המספר ההוא כמה יהיה ואם ימצא ברביעית הזאת רביע אחד אל יחוש, וכן אם יהיה ברביעית הזאת מחצית אחד אל יחוש לה אבל יהיה יודע שהשנה הבאה תהיה כבושה, ואם יהיה בו שלשה רביעים שהם אחד פחות רובע ימנה אותו אחד מלא ויוסיף אותו על הרביעית ויוסיף הרביעית הזאת על השנים אשר נשארו לו כ"ח או פחות מכ"ח ויוסיף עליהם שנים לעולם כנגד היום אשר נכנס בו אכתובר בתחלת המלכות וישליך הכל שבעה שבעה והנשאר שבעה או פחות משבעה הוא יום ראש חדש אכתובר. ואם ירצה לדעת בכמה ימים הוא נופל מחדש הלבנה ידע כמה חדשים שלמים הם מתחלת אכתובר עד החדש ההוא ויקח שלשה ימים לכל חדש שהוא מל"א יום ולחדש אשר הוא מל' יום תקח לו שני ימים, ואם יהיה בתוך החדשים האלה פגריה והשנה כבושה תקח לו יום א', ואם השנה פשוטה לא תקח לו מאומה וכלול הימים האלה ושמור מספרם, והוא מותר חדשי החמה, ואחר זאת תקח לחדשים אשר כנגדן מחדשי לבנה, אם אכתובר היתה בתשרי אתה מתחיל מתשרי ואם היה במרחשון אתה מתחיל ממרחשון, ותקח לכל חדש מלא ב' ימים ולחדש חסר תקח יום אחד וכלול הימים האלה ושמור מספרן והוא מותר חדשי לבנה, והוצא מותרי חדשי לבנה ממותר חדשי החמה כי מותר חדשי החמה הוא עודף לעולם על מותרי חדשי הלבנה, והנשאר בידך מן מותר חדשי חמה הוסף אותו על מרחק אכתובר מחדש תשרי או מחדש מרחשון בשנה ההיא ותמצא מרחק החדש אשר אתה מבקש מקבוצ חדש הלבנה אשר כנגדו, ואם יעלה המרחק אל יותר מכ"ט יום או ל' יום הוי יודע כי חדש החמה נופל בחדש העולה לחדש אשר כנגדו. ואם תרצה לדעת באיזה יום מימות השבוע יהיה החדש ההוא הוי לוקח המותר אשר בידך לחדש חמה והוסף עליו סימן אכתובר והוא היום אשר נפל בו מימי השבוע, ופרוט הכל שבעה שבעה והנשאר בידך שבעה או פחות משבעה בו ביום יהיה ראש החדש אשר אתה מבקש מחדשי חמה, זה הוא דרך חשבון יונים ורומיים והוא חשבון נוצרים בארצות האל. אבל המצריים אשר הן מונין כמו כן לחמה שס"ה יום ורביעי ואינם מוניים ללבנה אינם נוהגים במספר ימי חדשיהם כמנהג הזה ואינם באים עם היונים בשנה הכבושה אל ענין אחד, אלא כשמצריים עושים השנה הזו כבושה יונים עושים השנה אשר לאחריה, וחדשי מצרים י"ב חדש, והם מוניים י"א חדש ל' יום לכל חדש וחדש וחדש הי"ב מוניים לו ל"ה יום ורביע ומוניים לחדש הזה בשנה הכבושה ל"ו יום, ואלו שמות חדשיהם: הא' בהם קורין לו תות, והוא ראש השנה להם, ב' כינה ג' התור, ד' ביתך, ה' טובה, ו' אמשיר, ז' ברחמית, ח' ברמורא, ט' בשנס, י' פונה, י"א אניב, והשנים עשר מסורי, והוא מל"ה יום ורביע,

וימנו לו בשנה הכבושה ל"ו יום, ואלו החמשה ימים ורביעי אשר בחדש הי"ב
קורין לה ימי האריכות, ואידיהן בזמן הזה הן אידי הנוצרים מפני שפעותם
ושעות הנוצרים ביום הזה שעות אחת הוא, והחלת שנתם באה ברוב השנים
בכ"ט יום מחדש אגושט מחדשי הנוצרים ובשנה הכבושה בא בל' מאגושט,
והם מונים שנתם מתחלת מלכות דיאקלטיאנוס ממלכיהם, והיתה מלכותו יום
ו' בכ"ט יום מן אלול שנת ד' אלפים מ"ד לעולם, שהיא שנת י"ו למחזור
רי"ג, והוא כ"ט יום מאגושט שנת תקצ"ה לאלכסנדר, ואנו מונים להם מן
השנה הרביעית למלכותו כדי שנתחיל למנות מראש מחזור ללבנה כאשר עשיתיו
בחשבון שנות יון, והשנה הזאת היא שנת ד' מ"ז לעולם, אשר הוא סוף
מחזור רי"ג, ותחלת ראש חדש תות בשנה ההיא היתה יום ג' אחר מולד
אלול ד' ימים י' שעות רי"ד חלקים, והרוצה לדעת באיזה יום יהיה ר"ה
למצריים ידע כמה מחזורות ושנים חושב לנריאת עולם ויוציא מהן רי"ג מחזור
והנשאר בידו מחזורות ושנים שלימות יקח לכל מחזור מהן שעה ותפ"ה, ולכל
שנה מהעודפות על המחזורות השלימות יקח י' כ"א ר"ד ויוסיף על הכלל אשר
יעלה בידו ד' ימים י' שעות רי"ד חלקים אשר היה מרחק השנה הראשונה
ממולד אלול, ויכלול הכל ויוציא ממנו חדשי העבור אשר עברו מהמחזור לכל
שנה מעוברת יוציא כ"ט יום י"ב שעות תשצ"ג חלקים, והנשאר בידו יוסף
עליו שעות וחלקים אשר במולד אלול שעברו, אם יעלה בידו שש שעות אל'
יחוש להם, וכן אם יעלה בידו י"ב שעות אל' יחוש להם, אבל ידע שהשנה
אשר הוא חושב לה שנה כבושה, וחדש מסורי בה ל"ו יום, ואם יעלה
בידו י"ח שעות ימנה אותם יום שלם ויוסיפנו על הימים ויחשבם מיום המזל
והיום אשר יכלה בו החשבון מימי השבוע הוא יום ראש חדש תות מחדשי
מצרים לשנה אשר הוא דורש לימים מהחדש בימים אשר בידו ממרחק המולד
ויתקן מספרם מקבוע החדש, ואם יהיה בימים האלה יותר מחדש לבנה יוציא
מהן מדת חדש לבנה שהוא כ"ט יום תשצ"ג, ויוסיף על הנשאר שעות וחלקים
אשר במולד תשרי ויעלה בידו מרחק חדש תות מחדש אלול וידע ראש חדש תות:
ואם ירצה לדעת ראש חדש אחד מחדשי מצרים ידע כמה חדשים שלימים
בין חדש תות ובין חדש ההוא ולא יביא החדש ההוא במספר, ויקח לכל חדש
מהן שני ימים וידע כלם והוא מותר מחדשי מצרים, ויוסיף עליו היום אשר
נכנס בו תות מימי השבוע ויפרוט הכל שבעה שבעה והנשאר בידו שבעה או
פחות משבעה בו ביום יהיה ראש חדש ההוא מימי השבוע, ואם ירצה לדעת
מעמדו מחדש הלבנה יקח מחדש הלבנה כמנין חדשי המצריים אשר בידו,
ויתחיל מן החדש אשר נכנס בו תות אם אלול או תשרי, לכל חדש מלא
הוא לוקח ג' ימים ולחדש חסר יום א', ויכלול הכל ויגרענו מן מותר
המצריים, והנשאר יוסיפנו על מרחק תות מחדש הלבנה ויעלה בידו מרחק
החדש ההוא מקיבוע חדש הלבנה אשר כנגדו, ואתה יכול להבין עלת החשבונות
האלו ואיני צריך לפרשם לך:

והמונים לחמה שס"ה יום שלם בלא תוספת הם שארית פרס והנוהגים
מנהגם משארית מדי, והם מונים חדשיהם שלשים שלשים יום י"א חדשים
חוץ מחדש אחד והוא החדש השמיני מחדשיהם שדק מונים לו ל"ה יום,
ואלה שמות חדשיהם: הא' אפרודין מאה, והיום הראשון ממנו איד ר"ה
שלחם, וקורין לו יום הנירו ופירושו יום המחדש, וב' ארדי השתמאה,

והשלישי כרדאד מאה, והרביעי תור מאה, והחמישי מרדאד מאה, והששי
שהריר מאה, והשביעי מהר מאה, ויום י"ו ממנו יום המהרגאן לפרס ופירושו
יום הגילה, והשמיני אבאן מאה, והוא לעולם מל"ה יום, ומיום כ"ה מהחדש
הזה עד יום ל"ה ממנו קורין להם בלשון פרס אנדרי מאה ופירושו יום התוספת,
ט' אדר מאה, והיום הראשון ממנו קורין לו יום רביבת השלדקן, והם ביום
הזה רוכב לפנייהם אדם שיהיה זקנו קטן או אין לו זקן כלום על סוס גדול
והולכים לפניו ומשחקים ומהללים לתועבותם והוא יום איד גדול להם, והעשירי
דיא מאה, והאחד עשר בהמן מאה, והשנים עשר אספידאר מאה. והם
מונים למלכות יודיגרד האחרון ממלכיהם והיתה ראשית מלכותו אחרי מלכות
ישמעאל בכדי ט' שנים י' חדשים, וראש השנה למלכות והוא ראש חדש
אפרוודין מאה היה יום ג' כ"ה בסיון שנת ד' שצ"ב לבריאת עולם, והוא השנה
ג' ממחזור רל"ב, שהיה היום ההוא מהשבון יונים יום י"ט מן יוגיה הנקרא
תמוז יונים משנת תתקמ"ג למלכות אלכסנדר אשר הוא מנין ששורות. ואנו מונין
בכאן לפרסיים משתי שנים קודם השנה הזאת כדי שנהיה מתחילין מראש מחזור
לבנה והוא שנת ד' שצ"ב לבריאת עולם והוא ראש מחזור רל"ב, והיה בשנה
ההיא ראש חדש אפרוודין מאה אשר הוא הראש לחדשי הפרסיים ראשון מימי
השבוע וראשון מחדש תמוז והיה מולד תשרי בשנה ההיא י"ב שעות תפ"ט
חלקים מיום ו', והיה מרחק ראש חדש אפרוודין מאה ממולד תשרי ויום החדש
בכלל רס"ז יום י"א שעות תקצ"א חלקים, והיה יום א' לחדש תשרי בשנה
ראשונה למחזור רל"ב יום שבת ט' ימים לחדש תור מאה הד' לחדשי פרס.
וכשאתה רוצה לדעת ראש השנה לפרסיים באיזה יום הוא נופל מימי השבוע
ולכמה ימים מחדש הלבנה, הוי יודע כמה מחזורות עברו מן רל"א מחזור
ושמור הנשאר מן המחזורות עם השנים אשר לא השלימו מחזור מן י"ט שנים,
וקח לכל מחזור מהן ד' ימים י"ז שעות תקצ"ה חלקים, והוא המותר אשר מחזור
ז' בנה עודף על י"ט שנים לפרס, ושמור הנקבץ במחזורות מימים ושעות
וחלקים, ואם יהיה בשנים שלא השלימו מחזור שנים מעוברות קח לכל שנה
מעוברת בהן י"ח יום כ"א שעות תקפ"ט חלקים כאשר תעדיף שנה מעוברת
על שנת פרס ותכלול הכל עם מותרי המחזור אשר אינו שלם י' ימים ט"ו שעות
ר"ד חלקים לכל שנה מהן אשר תעדיף שנת פרס על שנת לבנה הפשוטה,
ותדע כמה יכנס ממותרי השנים הפשוטות, ותהא גורע אותו ממותרי המחזורות
והשנים המעוברות אשר הן בידך, והנשאר לך הוא עודף השנים המתוקנות
אשר במחזור הלבנה על שנות פרס אשר בידך, ואם לא יהיה בשנים אשר לא
השלימו מחזור שנה מעוברת אתה יודע עודף השנים הפשוטות ותגרענו מעודף
המחזורות וישאר לך העודף המתוקן, ואם לא יהיה בידך שנים כלל שלא
השלימו מחזור יהיה הנקבץ מעודף המחזורות הוא העודף המתוקן, וכשיודע
לך העודף המתוקן הוי גורע אותו מן רס"ז יום י"א שעות תקצ"א חלקים אשר
היה מרחק תשרי בשנה ראשונה מחדש אפרוודין מאה, והנשאר בידך הוא
המרחק המתוקן אשר בין מולד תשרי מראש השנה הפרסית אשר אתה מבקש,
השלך מן המרחק הזה כ"ט י"ב תשצ"ג אשר הוא מדת חדש לבנה ותדע כמה
חדשים יהיה בו, ושמור הנשאר בידך שלא השלים חדש והוא מרחק ראש
אפרוודין מאה ממולד החדש אשר הוא נופל בתוכו, והוי מונה מתשרי במספר
החדשים אשר הוצאת מן המרחק והחדש אשר יכלה בו החשבון הוסף על

המרחק הנשאר בידך השעות והחלקים אשר במולד החדש הבא אחריו ויעלו בידך ימים שלימים אשר בין מולד החדש ההוא ובין מולד חדש אפרודין מאה : ואם תרצה לדעת באיזה יום מימי השבוע הוא ראש חדש אפרודין מאה , השלך המרחק ז' ז' והנשאר בידך מנה אותו מיום מולד החדש ההוא ויעלה בידך יום ראש חדש אפרודין מאה בשנה ההיא , ואתה יכול לדעת יום השבוע על דרך אחרת והוא שתהויר המהוורות אשר מניח מהן שנים מי"ט שנה לכל מהויר ותוסיף עליהם השנים אשר לא השלימו מהויר עם השנה אשר אתה חושב לה ותפרט ז' ז' והנשאר בידך ז' או פחות מז' הוא יום ראש חדש אפרודין מאה מימי השבוע בשנה ההיא והוא סימן השנה ההיא , ואם תרצה לדעת איזה יום מימי השבוע יהיה ראש חדש אחר מחדשי פרס הוי יודע כמה חדשים שלימים בינו ובין אפרודין מאה וקח לכל חדש מהן שני ימים , ואם יהיה בכללן חדש אבאן מאה אשר הוא החדש הח' אל תקח לו מאומה , וכלול הימים האלה ותוסיף עליהם סימן השנה והוצא הכל ז' ז' והנשאר בידך הוא יום ר"ח הפרס אשר אתה מבקש , ואם תרצה לדעת בכמה ימים יהיה מחדש הלבנה הוי לוקח לכל חדש מהן שני ימים ואם יהיה מחדש השמיני והוא אבאן מאה בכללם תקח לו ז' ימים ותכלול הכל ותשמרהו ותבא אל חדשי הלבנה אשר כנגדן ותתהיל מהחדש אשר נכנס בו אפרודין מאה ותקח לכל חדש מלא שני ימים ולכל חדש הכר יום אחד ותכלול הכל ותוציאנו מן הכלל אשר בידך לחדשי פרס , והנשאר תוסיפנו על הימים אשר כלו מן החדש אשר נכנס בו אפרודין מאה ויעלה בידך הימים אשר יכלו מחדש הלבנה לחדש הפרס אשר אתה מבקש :

ואני כביא לך כשל מכל ההשבונות האלה כדי שתבין אותן ולא ישתבש עליך דרך השבונך . ואני כתתיל בהשבון הפרסיים אשר היינו מדברים עליו . אם אתה מבקש לדעת איזה יום יהיה ר"ח אפרודין מאה שהוא ראש השנה לפרסיים בשנה ד' התפ"ג לעולם להשבוננו והיא שנת י"ט למהויר רנ"ז , הוצא מהן רל"א מהויר ישאר בידך כ"ה מהויר שלם וי"ח שנה שלמה ממהויר כ"ו מהן , ו' שנים מעוברות וי"ב פשוטות , תקח לכל מהויר שלם אשר בידך ד' ימים י"ו שעות תקצ"ה חלקים יעלה בידך למהוורות קי"ז יום ה' שעות התל"ה חלקים , ותקח לשש שנים המעוברות אשר כלו מהמהוורות י"ח יום כ"א שעות תקפ"ב חלקים יהיו לשש שנים קי"ג יום ט' שעות רצ"ד חלקים , הלזה אותן אל מותר המהוורות יהיו שני המותרות קק"ל יום ט"ו שעות פ"ט חלקים , ואח"כ תקח ל"ב שנים פשוטות שעברו מן המהויר י' ימים ט"ו שעות ר"ד חלקים ויעלה בידך קכ"ז ימים י"ד שעות רפ"ח חלקים , השלך המותר הזה מהמותר המהוורות ומהשנים המעוברות ישאר בידך ק"ג יום תתמ"א חלקים והוא המותר המתוקן אשר הותר השבון שנותינו על שנות פרס עד השנה הזאת אשר אנו הושבין לה , השליכהו מן רס"ז יום י"א שעות תקצ"א חלקים אשר היה מרחק אפרודין מאה לשנה הראשונה לפרס ממולד השרי ישאר בידך קס"ד יום י' שעות תת"ל חלקים המרחק המתוקן , והוא מרחק אפרודין מאה בשנה הזאת ממולד השרי , וכשאתה מפריט המרחק הזה על מדת חדש לבנה יעלה בידך לחמשה חדשים קמ"ז יום ט"ו שעות תשכ"ה חלקים , וישאר לך י"ו יום י"ט שעות ק"ה חלקים והוא מרחק אפרודין מאה ממולד החדש הששי לחשרי והוא חדש אדר ראשון , ומולדו בשנה הזאת

היה ד' שעות תתקצ"ה חלקים מיום שני, הוסיף השעות והחלקים על המרחק
 יהיה י"ז ימים ממולד החדש, התחיל למנות מיום שני אשר הוא המולד והוא
 יום קבוע החדש יכלה לך החשבון ביום ד', והוא היום הראשון מחדש אפרודין
 מאה, ונראה לך שחדש אפרודין מאה נופל יום רביעי י"ט יום לאדר ראשון.
 ואם תרצה לבדוק יום השבוע מדרך אחרת הוי מחזור המחזורות אשר חשבת
 מהן על השנים אשר היו כ"ה מחזור ויהיו תצ"ה שנים, הוסיף עליהן השנים
 אשר כלו מן המחזור עם השנה אשר אתה חושב לה והן י"ט שנה יהיה הכל
 תצ"ד שנה, הוציאם ז' ו' ישארו בידך ד' והוא היום הראשון מחדש אפרודין
 מאה בשנה הזאת. ואם תבקש ר"ח אחר מחדשי פרס כגון חדש דימאה
 אשר הוא העשירי לחדשיהם הוי יודע כי תשעה חדשים כלו מן השנה עד
 ראש החדש עשירי והוא ראוי לקחת לכל חדש וחדש מהן ב' ימים, אלא מפני
 שחדש אבאן מאה השמיני היה בתוכם ואין אתה לוקח לו מאומה ישארו בידך
 שמונה חדשים שאתה לוקח לכל חדש מהן ב' ימים ויעלו בידך י"ז יום, הוסף
 עליהם ד' שהוא סימן השנה מפני שחדש אפרודין מאה נכנס בד' בשנה הוי
 יהיה הכל כ' יום, הוציאם ז' ו' ישארו בידך ו' והוא יום ראש חדש דימאה.
 ואם תבוא לדעת בכמה ימים יהיה מחדש הלבנה תוסיף על המרחק אשר היה
 בידך לשמונה חדשי פרס והוא י"ז מרחק חדש אבאן מאה והוא ז', יהיה
 הכל כ"ג יום והוא מותר חדשי פרס, ובא ומנה כמו כן לתשעה חדשים
 ללבנה מותרן והוי מתחיל מאדר א' אשר נפל אפרודין מאה בתוכו, יהיה לך
 החדש התשיעי תשרי, וקח לכל חדש מלא ב' ימים ולחסר יום אחד ויעלה
 בידך י"ד יום והוא מותר חדשי הלבנה על ד' שבועות לכל חדש, הוציאם
 ממותר חדשי פרס וישארו בידך ט' ימים, הוסיפם על י"ז אשר היה מרחק
 אפרודין מאה מחדש אדר ראשון בשנה הזאת יהיה כ"ו, והוא מרחק חדש
 דימאה העשירי מחדשי פרס מחדש מרחשון אשר הוא עשירי לאדר א', וראש
 חדש מרחשון בשנה הבאה יהיה יום ב' ויהיה יום כ"ו ממנו יום ו' והוא יום
 ראש חדש דימאה מחדשי פרס. ואם היית רוצה לדעת יום ראש השנה בשנת
 תתפ"ג אשר אתה חושב לה איזה יום היה מחדשי פרס הוי לוקח המרחק
 המתוקן אשר היה בידך והוא קס"ד יום ואל תחיש אל השעות והחלקים אשר
 היו בו מפני שהן מן השנה הבאה, והוצא המרחק הזה למסרע לחדשי פרס
 לכל חדש מהן ל' יום ולחדש השמיני ל"ה יום תמצא לחמישה חדשים למסרע קכ"ה
 יום מפני שיש בתוכן החדש השמיני אשר הוא מל"ה יום וישארו לך ט' ימים,
 הוציאם מן החדש הששי למסרע והוא השניעי לחשבון המיושר ישארו בידך
 משנת פרס ו' חדשים וכ"א יום אשר כלו מהחדש הו' עד יום מולד תשרי,
 ויהיה יום המולד יום כ"ב מחדש מהר מאה הו' מחדשי פרס, ואם תרצה
 לחשב על דרך אחרת אשר היא קרובה מזו הוי גורע המרחק המתוקן והוא קס"ד
 יום ממדת שנה פרסית והוא שס"ה יום, ישארו בידך י"א יום אשר כלו מראש
 חדש אפרודין מאה עד יום מולד תשרי, חלקם על חדשי פרס לכל חדש ל'
 יום יהיו ו' חדשים וכ"א יום, ויהיה יום המולד יום כ"ב מהחדש השביעי
 והיה יום המולד יום א', ומפני שקבוע ראש השנה היה ביוט ב' יהיה ראש
 השנה יום כ"ג מן החדש השביעי לפרס:

ואם תרצה לדעת חשבון המצריים בשנת ד' אלפים תתפ"ג זאת תהיה פוחת
 מרנ"ו מחזור שלם אשר בידך רי"ג מחזור, וישארו בידך ארבעים ושלוש

מחזור שלם י"ח שנה, תקח לכל מחזור שעה ותפ"ה חלקים ויהיו ב' ימים כ' שעות (*) של"ה חלקים, ותקח לי"ח שנה שעברו מזה המחזור לכל שנה י' ימים כ"א שעות ר"ד חלקים יהיה כללם קצ"ה יום כ"א שעות תל"ב חלקים, תכלול שני המספרים האלה ותוסיף עליהם ד' ימים י' שעות רי"ד חלקים אשר היה מרחק השנה הראשונה מחדש אלול ויהיה הכל ר"ג יום ג' שעות תתפ"א חלקים, הוצא מהם ו' חדשים מספר העבורים אשר עברו מהמחזור והן קצ"ז יום ד' שעות תל"ח חלקים ישאר בידך כ"ה יום ג' שעות תקמ"ג חלקים, והן מרחק ראש חדש תות ממולד אלול אשר היה תקל"ז חלקים משעה ראשונה מיום ז', הוסף החלקים האלה על חלקי המרחק יהיו כ"ו יום שלמים והתחיל למנות מיום המולד יכלה החשבון ביום ד' והוא יום כ"ה מאלול מדרך קיבועו, ויהיה היום הראשון מתשרי היום הששי לחדש הות אשר הוא ראשון לחדשי מצריים.

ואם תהיה חושב ליונים תפחות מהמחזורות השלמות קפ"ב מחזור וישארו בידך ע"ד מחזור וי"ח שנה, תקח לכל מחזור א' תפ"ה ויעלה ד' ימים י"א שעות ר"נ חלקים, ולי"ח שנה תקח י' כ"א ר"ד לכל שנה ויהיו קצ"ה יום כ"א שעות תל"ב חלקים והוסף עליהם ה' ימים י"ב שעות תקפ"ו חלקים אשר היה מולד תשרי בשנה הראשונה יהיה הכל ר"ה יום כ"א שעות קפ"ח חלקים הוצא מהן ימי ששה חדשים לשנות העבור אשר עברו מן המחזור וישארו בידך כ"ח יום י"ו שעות תת"ל חלקים, והוא מרחק ראש אכתובר בשנה הזאת ממולד תשרי, ומולדו היה ר"ג חלקים י"ג שעות מיום אחר, הוסף השעות והחלקים על המרחק והיה כ"ט יום ושש שעות, ואל תהי חושש לשעות האלו, ומנה מיום המולד תמצא ראש חדש אכתובר יום א' והוא יום כ"ח מקיבוע החדש ויהיה היום הראשון מתשרי יום ד' מחדש שתנבר לפני אכתובר זה מחדשי יונים:

ואם תרצה לדעת איזה חדש הוא מחדשי ישמעאלים השלך מחשבון השנים ד' שפ"ב ישאר בידך ת"ק שנים שלימות והן מחזורות כ"ו מחזור ושש שנים תקח לכל מחזור ו' חדשים יהיו קפ"ב חדש, הוסף עליהם שני חדשים שהן חדשי עבור בשש שנים אשר הן משנת י"ג שהיתה תחלת מלכות ישמעאל עד שנת י"ח אשר אתה חושב לה בשנה הזאת, ועוד שני חדשים אשר הקרימה שנת ישמעאל הראשונה על חדש תשרי והיו קפ"ו חדשים והן ט"ו שנים ללבנה וששה חדשים, ותמצא חדש תשרי בשנת ד' אלפים תתפ"ג שנה נופל בחדש רגב השביעי מחדשי ישמעאל שנת ע"ג לחשבונם:

(*) הסה מ"ג יתרוכות א' תפ"ה עולים רק לשני ימים ז"ד שעות של"ה חלקים. והוסיף רגב נכאך שש שעות להיות תחלת היום לשטתם הוא מחזית הלילה שהוא שש שעות אחרי תחלת היום לשיטתנו, כמבואר בדף 102 ולהלן. ואף גלי שעות הכוספות היה נכון, כי אחרי קצוץ כלס והגרעון היה הנשאר כ"ה יום י"ח שעות, וי"ח שעות חסוני יום שלס לפי הנחתו שס.

השער העשירי

בפירוש חשבון השועים אחר התלוי, את אידיהם ואת תעניתם :

כבר פירשתי בשער שעבר דרך חשבון האומות המונים ללבנה והם ישמעאלים ונס דרך החשבון המוגים לחמה בלבד והם הפרסיים ויונים מצריים והנלויים אליהם על מחלקותם במספר ימות שנת החמה. וכל מלכות אדום הרשעה המונים אחרי התלוי חושבים רוב עסקיהם בימי מלכיהם כמנין החמה בדרך יונים, אלא שהם נזקקים למנות ללבנה עם מנין החמה לקיבוע תעניתם ומקצת אידיהם, מפני שדומה להם ללכת בדרכי ישראל בחשבון הזה. והם מונים לאידיהם אלו מן השנה אשר סבורים הם שנולד בה המטעה אותם, והוא נולד לדבריהם בשנת ג' אלפים תשס"א לבריאת עולם בעשרים וחמשה ימים מחדש דייגבר, והוא יום שבת יום תשעה בשבת שנת י"ח למחזור קצ"ח לחשבוננו, וראוי היה היום הזה להולד בו הרשע הזה אם דבריהם אמת, אבל אין אדם מאמין לדבריהם האומרים על לידת התלוי שהם ידעו יומה שהיה בכ"ה בדייקבר כי הדבר הזה אינו כתוב להם באון גליון, ולא בכתבי תלמידי המכעים אשר הם מאמינים בהם, אבל היום הזה שהוא כ"ה מן דייקבר היה יום קלון לאומות הקדמונים עובדי האלילים והיה קדמוני כשדים קוראין לו מולד השנה, ואחרים היו קוראין להם מולד החמה מפני שהחמה באה בימים האלה אל ראש מזל גדי ביום הזה, והיה היום מתחיל להאריך והלילה לקצר וצמח האדמה והדשא והזרע מתחיל לקנות כח לצאת מתחת הארץ ולגדול ולפרוח והיו משאילין אותו למולד הזמן וקוראין לו מולד וחדש לשנה ומולד החמה, וכשבאו תלמידי המכעים להתצות את האומות האלה ולהכניסם בשעות הזה אמצו את דעתם לכבר היום הזה אשר היה מכובד בעיניהם, ואמרו לא היו עושין בו קלון גדול אלא מפני שהפסול הזה היה ראוי להולד בו, והחזירו היום אשר היה קלון לעובדי האלילים קלון לעובדי הפסילים ופסולים וגלגלו אותו מטומאה לטומאה ומפשע לפשע, ואם אתה שואל את המבינים מגלחיהם תמצא שאינם יודעים יום הלידה אלא מתוך הסברה הזאת, ואלו השועים אחריו אינם מונים לאידיהם משנת לידתו זאת אבל מונים לה משנה אשר לפנייה והיא שנת ג' אלפים תש"ס שהיא שנת י"ז ממחזור קצ"ח, מפני שהם משימים ראש השנה ללידתו מחדש ייניר אשר הוא נכנס לשמונה ימים אחר הלידה וחושבים ימים אלו בשנה אחת להמורת, שסומכים הם על דברי רבותינו ביום אחד בשנה חשוב שנה. ויש מפקחיהם וגלחיהם מי שנותן טעם אחר לזה מפני חדשי ההריון אשר היו בשנה הזאת מיום שהרתה בו ואומרים כי היום הזה היה תשעה חדשים מלאים לפני לידתו, וזה היה בכ"ה יום מחדש מרס משנת תש"ס וזה ביום חמישי לדבריהם, והיום ההוא היה ראש חדש ניסן ובא הפסח לדבריהם לט"ו יום מההריון, ומפני זה הם מכניסים השנה הזאת בחשבון מחזורם ואם אינם מונים אותה בשנות הלידה, ונמצא ראש מחזורם שהם מונים ממנו לאידם שנת י"ז למחזורם והם מעברים במחזורם על סימן גו"ח א"ד ו"ד, ותמצא השנה השלישית למחזורם אשר היא שנת י"ט למחזורנו הם מעברים אותה

והשנה ששית המעוברת למחזורם היא שלישית להשבוננו, ואין בינינו וביניהם
בעבור השנים האלה שום מחלוקת, אבל השנה השמינית להם היא מעוברת
למחזורם והיא שנה חמישית ופשוטה להשבוננו, והם חולקים עמנו בשנה
הזאת בכל מחזור שנת י"א למחזורם היא שנת ח' להשבוננו, וכן שנת י"ד
להם היא שנת י"א לנו, ושנת י"ז להם היא שנת י"ד להשבוננו, ואין ביניהם
ובינינו מחלוקת בעבור השנים האלה, אבל שנת י"ט למחזורם היא שנת י"ו
להשבוננו (אשר לפיהם היא מעוברת ולחשבוננו פשוטה), והם חולקים עלינו
ושועים בשנה הזאת כאשר טעו בשנה ההמישית, ואשר הם טועים בזה וסבורים
הם שהם סומכין על חשבון ישראל והם רחוקים ממנו כן הם טועים והולכים
בהשך ואינם יודעים בן כמה שנים נתלה ומחלוקת היא ביניהם אם בן שלשים
היה או בן ל"ג. ויש מהם מי ששאלו את ישראל להסיר הספק הזה ואמרו על
שניו שהיה ל"ג בעת תליתו שהיה שנת ג' אלפים תשצ"ג והיא שנת י"ב למחזור
מאתים, מפני פסח שהיה בשנה ההיא יום שבת היה וידוע היה להם שנתלח
ערב שבת וערב פסח היה ומפני זה סמכו על שניו שהיה ל"ג בעת תליתו ושלש
החדשים, כי פסח בשנה ההיא היה יום חמישי ואינם יכולים לומר שנתלה אחר
הפסח ואלו הם רוב גלחיהם, ויש מהם שהוא מעמיק בהבל ואומר בן שלשים
נתלה ומפני שהפסח לחשבונם יבוא בחמשה ועשרים במאס ביום ההריון לדבריהם
והיה תליתו יום הונות אשר זנתה בו, והיה נאסר ביום חמישי שהוא כ"ב
במאס אשר אין הפסח נקדם עליו ויהיה יום תליתו נפל לדבריהם כ"ט שנה
ושלשה חדשים והיה מועד הפסח בשנה ההיא יום ראשון ונמצא שהוא תלוי
קודם הפסח, ואלו הם הסומכים בטעותם על פתיות סברתם ויש ביניהם בזה
ספיקא ומחלוקת, ובאו בספיקא הזאת מבני שמצאו בתוך האון גליוניהם שנתלה
בן שלשים שנה ולא ידעו אם רק שלשים ממש או פחות מעט משלשים או
יותר משלשים ונחלקו בה המחלוקת הזאת, והם עושים ביום ששי והוא ביום
תליתו אבל גדול, ועושין את הפסח ביום הראשון אשר לאחריו כאשר הוא ידוע
ממעשיהם, ואין יום איר הפסח להם מקדים על יום כ"ב מחדש מאס ולא
מתאחר מיום כ"ה אגריל, והם אוסרים על עצמם את הנשר ואת כל כיוצא
בו מחמשים יום קודם איר הפסח, ואין האסור הזה נקדם להם על יום ראשון
פיבריר ולא יוצא מו' ימים במרס, וכן עושים איר גדול חמשים יום אחר איר
הפסח וקוראין לו שם בלשונט שפירושו איר החמשים ואין האיר הזה נופל
קודם עשרה ימים מן מאיה, ולא מתאחר מן י"ג מן יוניה והם מתחילין למנות
אירם משנת י"ז למחזור קצ"ח, מפני שאומרים על יום ההריון שהיה לדבריהם
קודם הפסח ט"ו ימים, והם מתחילים בשנה הזו לאסור הבשר אחר ט"ו יום
מחדש פיבריר ונותנים לשנה ראשונה ממחזורם סימן ט"ו, ובשנה השנית
מוסיפים על הסימן הזה י"א יום כמספר הימים אשר בין שנת החמה ושנת
הלבנה לדבריהם ויהיה סימן השנה השנית כ"ו, ובשנה השלישית מוסיפין כמו
כן י"א ימים ויעלה בידם ל"ו, והם מוציאים ממנו שלשים יום לחדש העבור
וישאר בידם שבעה לסימן שנה השלישית, ובשנה הרביעית אשר היא שנה
ראשונה למחזורנו יהיה סימנה י"ח. ועל המנהג הזה הם נוהגים בכל שנה
ושנה מוסיפין י"א יום על סימן השנה שעברה עד סוף המחזור ויהיה הסימן
בה ג', והיא שנת י"ט להם ושנת י"ו להשבוננו, והם מוסיפין על סימן השנה
י"א לעולם כדי שיחזור הסימן בשנה ראשונה ממחזורם אל ט"ו כאשר היה

במחזור הראשון, וכשהם יודעין סימן השנה משלימים אותו עד שלשים יום
מחדש פיבריר, וביום אשר יכלה החשבון משם ואילך עד שבעה ימים יהיה יום
איסור הבשר, אם יהיה היום הזה ראשון מימי השבוע הם אוסרין הבשר ביזם
ההוא ומתחילין להתענות למחר, ואם אינו יום ראשון הם מאחרים איסור
הבשר מיום ההוא אל יום ראשון הבא אחריו בשבוע השני, ואם הם מבקשים
לדעת יום אידם ופסחם משלימים סימן השנה מכ"ג יום מן מארס ונוהגים
ביום אשר יכלה בו החשבון המנהג אשר נהגו ביום איסור הבשר, אם יהיה
יום ראשון הם נכנסין באידם ביום ההוא, ואם אינו יום ראשון הם מאחרים
האיד אל היום הראשון מן השבוע הבא אחריו, וכן אם יהיו מבקשים יום איד
החמישים משלימים סימן השנה מעשרה ימים מן מאיה ונוהגין ביום אשר בו
יכלה החשבון המנהג אשר נהגו ביום איסור הבשר וביום איד הפסח. ומפני שאנו
ראויים לחשוב כל אלו החשבונות על מחזורנו אנו מחזירים כל החשבון הזה אל
מחזורנו ואומרים הוי יודע בכמה שנים אתה עומד מן המחזור וקח השנים
אשר עברו מן המחזור עם השנה אשר אתה עומד בה, וקח לכל שנה מהם
י"א וכלול הכל והוסיף עליו שבעה עד שנת י"ו למחזור, ואם אתה עומד בשנת
י"ז שהיא ראש מחזור לחשבונם תוסיף על הכל שמונה וסימנך תן חלק לשבעה
וגם לשמונה, ואשר יעלה בידך הוציאהו לשלשים והנשאר בידך שלשים או
פחות משלשים הוא סימן השנה אשר אתה מבקש. וכשאתה יודע סימן השנה
השליכו משלשים אם הוא פחות משלשים, והנשאר בידך אם אתה מוסיף
אותו על יום ראשון מפיבריר יעלה בידך היום הראוי לאיסור הבשר, ואם אתה
מוסיף אותו על כ"ב מארס הוא היום הראוי לפסח, ואם אתה תוסיף אותו
על עשרה מן מאיה יעלה בידך היום הראוי לאיד החמישים, ואם יהיה הסימן
שלשים יהיה יום הא' בפיבריר לאיסור הבשר, ויום כ"ב למרס ראוי לפסח, ויום
עשרה למאי ראוי לאיד החמישים, והוי יודע כי כל שנה שיהיה סימנה שנים
או שלשה שנת פיעות היתה לאדום בעיקר השנה, וסימן לדבר שני פיעות
שהם פועים בחשבונם בשנים ובשלשה, הם פועים בשנים שסוברים ואומרים
כח היה בשמן למנוע הצדיקים מגן ערן עד שבא התלוי ובטל כחו ונותנים כח
לשמן ומבטלין כח הצדיקים, והם פועים בשלשה פיעותם הקשה שהם אומרים
באב ובן ורוח שלישיה, ומפני זה יהיה בשנים ובשלשה בכל מחזור ומחזור.
ואני מביא לך משל מן החשבון הזה שנת י"ט למחזור רנ"ז אשר הבאנו ממנו
משל לכל החשבונות אשר עברו. ואם אתה נותן לי"ט שנה אשר אתה מונה
לה במחזור הזה י"א לכל שנה יעלה בידך ר"ש, הוסיף עליהם ח' לפי הראוי
לשנים אשר אחר י"ו מן המחזור יהיה רי"ז, השליכהו ל' י"א ישאר בידך ז'
והוא סימן השנה, השליכהו מן ל' ישאר לך כ"ג, הוסיף אותו על יום א' מן
פיבריר יהיה יום כ"ד מן פיבריר ראוי לאיסור הבשר, ומפני שהיום הזה היה
בשנה הזאת יום שבת נתאחר האיסור עד מחרתו והוא יום כ"ה פיבריר אשר
הוא יום ראשון והוא יום כ"ח מאדר ראשון, ואם אתה מוסיף כ"ג הנשאר
בידך על כ"ב מן מארס יהיה הכל מ"ה, הוצא ממנו לחדש מארס ל"א יום
כמנין ימיו ישאר בידך י"ד מן אפריל שהוא ראוי לפסח, והמצא איד הפסח
בו במחרתו בט"ו אפריל שהוא י"ח בניסן. ואם אתה מוסיף כ"ג על עשרה
ימים מן מאיו יהיה ל"ג, הוצא מהם ל"א יום למאיו כמנין ימיו ישאר בידך
ב' מן יוניא שהוא ראוי לאיד החמישים, ותמצא האיד הזה שלהם ממחרת הג'

מן יוגיה שהוא ח' מסיון, זה דרך חשבון ידיהם האלה. ויש מי שחושב להם על דרך אחרת, מונח י"א לכל שנה מהם מהמחזור כאשר עשית בחשבון הזה ומוסיף עליו ששה לעולם ומוציא הכל ל' ל' והנשאר בידו פחות מל' שלימנו עד חמשים יום מחדש מארס, וביום אשר יכלה החשבון הוא יום הפסח מחדש מארס אם יכלה החשבון במארס, או בחדש אבריל אם יהיה עורף על ימי מארס, ועל החשבון הזה יודע היום הראוי לפסח ברוב השנים, ויש שנים שישתבש בו החשבון בכדי ו' ימים, והחשבון אשר מסרתי לך מודיע היום הראוי להענייתם והיום הראוי לפסחם ולאידם השני בכל השנים בלא שבוש ולא חלוף. ויש להם אידות וחגאות רבות שהם מונים להם לחמה ולגנה ולא הפירחנו עליך בפירושים, וכן יש לאומות המעמיקות במזרח והשוכנים בדרום מנהגים בחשבון השנים שלא מרחתי בהם, כגון המונים לחמה י"ב חדש משס"ה יום בכל שנה עד ק"כ שנה ועושים שנה אחת מי"ג חדש מפני רביע היום אשר קצצו מן החשבון בכל שנה. ויש מהם מי שמוסיפים החדש אחר ק"מ שנה ומוסיפים חדש גדול מל"ה יום כדי שיהיה להם כל ימי ק"מ שנה אלו יוצאים שנועות שלמות, וכגון הפוחתים (ביום אחד) מדת השנים שנה אחת לכל שלש מאות שנה כדי שיעמידו ימי חדשיהם על מקום אחד ממהלך החמה, ולא נזקקתי להאריך בפירוש כל זה אלו נמצא כיוצא בו, מפני שלא באתי לפרש חשבוני הגוים אשר אין לנו בהם שום צורך ואינם מערבים עם ישראל, ואני פוסק לך עם חשבוני הגוים במקום הזה. וחתם את החבור בדבר מענינו מצרכי ישראל:

ואומר בחתימת החבור כל המתבונן בענינים אשר עברו בחבור הזה ויהיה חוקר על הצריך מהם אשר התורה מחייבת כל בר ישראל לסמוך עליו ולדעת אותו לתקן מועדיה וחדשיה יהי מוצא כל צרכו בסימן השנה, ואם אינו יודע מועדה ולא מולד אחד מחדשיה אינו מוזק לו, מפני שמתוך סימן השנה יהי יודע ראש השנה שלה איזה יום הוא, ויום הפסח בה, ואם שנה שלמה היא או חסרה או כסדר, ועוד אם פשוטה היא או מעוברת כל זה יכול הוא לדעת מאותו סימן השנה אם יהיה בו כח, ומתוך הסימן הזה ידע קבוע כל החדשים והמועדים במעט עיון שאין בו טורח, ומשם יהי יודע סדר הארבע פרשיות הנקראות לפני ראש חדש ניסן בכל שנה, וסדר קריאת הפרשיות של כל שבת ושבת, ומתי תקרא כפולות ומתי תקרא נפרדות, כל זה תלוי בסימן השנה. ומכל חשבון התקופות הוא צריך לדעת תקופת השרי בלבד לדברי שמואל ברי לקרות יום שאילת הגשמים אשר תקנוהו ששים יום בתקופה לדבריו בכל שנה. אלו הם הענינים המצריכים לחשבון העבור ומדרך התורה והמצוות. וחובה היא על כל איש הגון ומשומש בישראל לדעת מלבו ולא לסמוך בהם על אחרים, אלא שראיתי רבים מבני עמנו מחרשלים בחשבון העבור וקשה עליהם דרכו והם מתאווים למצוא כל צרכם בלי טורח, אני נתתי לבי להמציאם כאותם ולעשות רצונם בכל כחי כדי שיהיה החבור משמש לכל ישראל לגדולים וקטנים ותלמידים ואולי ימצאון חן בעיני אלהים ואדם. ומפני זה עשיתי בחתימתו לוח אחד כהגהי בו סימני השנים מראש מחזור רנ"ח הנכנס עלינו לשנה הבאה עלינו לטובה עד סוף המחזור רע"ח אשר הן ארבע מאות שנה חסר אחת והן כ"א מחזורות ולא נתחייבתי אלא לי"ו מחזור בלבד כאשר חשבתי ללחות הבאות אחריו אלא שתקון המחזורות הוציאני אל המחזורות האלה, והיורע בכמה שנים הוא

עומד מן המחזור הזה או מן המחזורים אשר אחריו ידע המחזור ההוא מן המחזורות הכתובים בראש הלוח ויבוא אל השנה אשר הוא עומד בה מן המחזור ההוא והסימן אשר בעד השנה ההיא, ומן הסימן הזה יכול לדעת קיבוע החדשים ותקן המועדים והפרשיות והסדרים בכל שנה מן הלוחות העשויות בסוף המאמר הששי. וכן עשיתי לך לוח אחר כתבתי בו ימי התקופות הארבע ושעותיהם ולכמה ימים הם נוסלות מן החדש לדברי שמואל בכל מחזור רנ"ח, ואם אין אתה צריך אלו מהם רק לתקופת תשרי בלבד. ומן הלוח הזה אתה יכול לדעת מעמד התקופה במחזורות הבאים אחריו בכל שנה מהמחזור אחר המחזור הזה עד י"ו מחזורות. אם אתה מבקש מעמד התקופה במחזור רנ"ט הבא אחריו בכל שנה מהמחזור אתה מוסיף עליה ב' ימים י"ח שעות על הימים והשעות אשר בשנה שבצדה ממחזור רנ"ח ויעלה בידך ימים מהשבוע ושעות במחזור רנ"ט, והימים מן החדש אינם מתהלפים. ממדתם במחזור רנ"ח אלא בכדי יום אחד או שנים לפנים או לאחור, מפני התמורה אשר בשנים במחזור הזה והשנים במחזור אשר אתה דורש בשלמות ובחסרות ונכסדר. ואם תהיה מבקש מעמד התקופה במחזור ר"ס לשני מחזורים אחר מחזור רנ"ח אתה מוסיף על ימי השבוע במחזור רנ"ח סימן ב' מחזורים ה' ימים י"ב שעות, ולשלשה מחזורים אתה מוסיף יום אחד ושש שעות, ולארבע מחזורות אתה מוסיף ד' ימים שלמים, וכן לכל מחזור אתה מוסיף ב' ימים י"ח שעות על הימים מן השבוע אשר היה במחזור שלפניו ויעלו בידך ימי השבוע בשנה ההיא מן המחזור ההוא, וימי החדש אינם מתהלפות חלוף שאין אתה יכול לתקנו מקבוע החדש, וכן הוי מונה גם עד י"ו מחזור, ומכאן ואילך יהיו ימי החדש מוסיפים יום אחד מפני שעה העודפת לחמה בכל מחזור, והרי השלמתי בלוחות האלה הצורך מדרך המועדים. ואני מוסיף לך שני לוחות אחרות, כתבתי באחת מהם הימים אשר חדשי החמה נכנסים בהם מימות השבוע בכל מחזור כ"ח שהוא מחזור הגדול לחמה, וכשאתה בא לחשוב במחזור הזה תהיה יודע כמה שנים אתה מונה לשטרות עם השנה אשר אתה עומד בה והלקם על כ"ח, והנשאר בידך כ"ח או פחות מכ"ח הביאהו אל הלוח הזה ובקר המנין אשר נשאר בידך ותמצא בעדו ימי חדשי החמה והימים אשר כל חדש וחדש נכנס בו מימי השבוע. והלוח השני כתבתי בו באיזה יום מימי חדשי הלבנה יכנס כל חדש וחדש מחדשי חמה בכל שנות מחזור רנ"ח, והוי יודע כי על ענין ההוא כלים חדשי החמה בכל המחזורות הבאות אחרי מחזור רנ"ח בלא חלוף מימי חדש הלבנה כי אם ביום אחד או שנים לפנים או לאחור, מפני תמורות השנים לחמה בכבושתם ופשוטתם שאינן נזהגות מנהג אחד בזה עם מחזור הלבנה. וכשאתה יודע יום ראש חדש החמה מלוח מחזור החמה, ותדע ראש חדש הלבנה, ועל פי סימן השנה אתה יכול לעמוד על ימי החדש בנירור, ואין אתה מוצא ביניהם חלוף כי אם יום אחד או שנים כאשר זכרתי לך (*), אלא

(*) ד"מ אם רצוננו לדעת בכמה ימים מחדש לבנה יכנס יום הראשון לחדש אגריל משנת ד' תתקצ"ה, אשר היא שנת י"ו למחזור רס"ג. הכה לפי הלוח של מחזור רנ"ח היום ר"ח אגריל ראוי לחול בשנה הזאת ביום כ"ט כסיון, וכוא נחמישי בשנת לפי קניעותה גכה. חולס להיות בשנה הזאת היא עשירית למחזור גדול אשר זה יכול ר"ח אגריל לפי הלוח השני בששי בשנת לימי השנע, ע"כ יודע מזה כי ר"ח אגריל

אם אתה מתרחק ממחזור רנ"ח אשר עליו נבנה החשבון הזה ששה עשר
מחזור שהם ש"ד שנה יהיה המרחק אשר בימי חדש הלבנה מוסיף יום אחד
בער העודף אשר תעדיף שנת החמה על שנת הלבנה • ואנו בשוחים בצורתנו
ישתבח שמו שלא נהיה צריכים אל העודף הזה •
וקודם שנגיע אליו יבוא מושיע וגואל
לנו ולכל עמו ישראל בעזרת
האל בימינו ובימיכם
אמן סלה :

נגמרה כתיבתו ז' ניסן קקל"ו (*) מהאלף הששי שהוא
בשבע מאות ושבעה ושמונים מהאלף השני למנין
שטרות יזכנו האל למנות שמישים ויובלות. וכן יהי
רצון עם כי יאות לו ההודות עם כל
ברכות ותהלות אמן.

יחול בשלשים בניסן, כי תמיד ימי השבוע כדוקים ולא ימי החשב, ויהיה הסגל יום
אחד במשל הזה כדגרי הרג' המ' :
(*) נכ"י כמזל קל"ו, וא"כ כמטרך להגיה בשש מאות וכו' במנין שטרות, ולהיות
מלת בשבע ככתבה במלואה, ע"כ הוספתי ק' אחת אל קל"ו, כי סופרים הישנים
לפעמים השתמשו לכתוב שני קופי"ן תחת אות רי"ס :

ת ס

לוח סימני קביעות השנים ממחזור רנ"ח ולהלן

שנות רנח רנט רס רסא רכב רכג רכד רכה רכו רכז רכח רכט רע רעד
המחזור רעא רעב רעג רעד רעה רעו רעז רעה רעט רפ

א	זשג גכה זחג	בשה הכו	זשג	בשה הכו	בחג הכו	זשג	בשה הכו	בשה
ב	הכו זשג גכה	זחא	בשה הכו	זשג	בשה הכו	בחג הכו	זשג	זחא
ג	ע	בשו השג זשה גכו	זחג	בחה	החא זשה בשו	השג	בחה	החא זחג
ד	זחג הכו זשג	בשה הכו	זשג	גכה	זחא	בשה הכו	זשג	גכה
ה	השאבחג הכו	זשג	בשה הכו	זשג	גכה	זחא	בשה הכו	זשג
ו	ע	גכו	השג	בחה	החא זחג	בשו	השג	זשה גכו
ז	בשה הכו זשג	גכה	השאבחג	הכו	זשג	בשה הכו	זשג	גכה
ח	ע	זחג	בחה	החא זשה גכו	השג	בחה	החא זחג	בשו
ט	הכו זשג גכה	זשג	בשה הכו	זשג	גכה	השאבחג	הכו	זשג
י	בשה הכו זשג	הכו	זחא	בשה הכו	זשג	גכה	השאבחג	הכו
יא	ע	זחג	בשו	השג	בחה גכו	זחג	בחה	החא זשה
יב	השאבחג הכו	זשג	בשה הכו	זשג	הכו	זשג	בשה הכו	זשג
יג	גכה	השאבחג	הכו	זשג	בשה הכו	בחג הכו	זחא	בשה הכו
יד	ע	זשה גכו	השג	בחה	החא זחג	בשו	השג	בחה
טו	זשג	בשה הכו	זשג	גכה	השאבחג	הכו	זשג	בשה הכו
טז	הכו	זחא	בשה הכו	זשג	גכה	השאבחג	הכו	זשג
יז	ע	בחה גכו	זחג	בשו	השג	זשה גכו	זחג	בחה
יח	זשג	בשה הכו	בחג הכו	זחא	בשה הכו	זשג	גכה	זחא
יט	ע	החא זשה	בשו	השג	בחה גכו	זחג	בשו	השג

להיות קביעות הלוח של הרב כבר תמו. הוספתי לוח אחר אשר בו ימצאון כל קביעות ימים הבאים עד סוף ששת אלפים שנה. יהי רצון שבמהרה בימינו המקדש יבנה:

שנות	רפב	רפג	רפד	רפה	רפו	רפז	רפח	רפט	רצ	רצא	רצב	רצג	רצר
המחזור	רצה	רצו	רצז	רצח	רצט	ש	שא	שב	שג	שד	שה	שר	שו
	שח	שט	שי	שיא	שיב	שיג	שיד	שמו	שז	שזא	שזב	שזג	שזר
א	בשה	הכו	זשג	גכה	זחא	1	בשה	1	הכו	זשג	בשה	הכו	זשג
ב	זחא	בשה	הכו	זשג	גכה	זחא	2	בשה	הכו	זשג	בשה	הכו	זשג
ג	ע	גכו	זחג	בשו	השג	זשה	גכו	זחג	בחה	החא זשה	בשו	השג	בחה
ד	בשה	הכו	בחג	הכו	זשג	בשה	הכו	זשג	גכה	זחא	בשה	הכו	זשג
ה	זשג	בשה	הכו	בחג	הכו	זשג	3	בשה	הכו	זשג	גכה	זחא	בשה
ו	ע	החא	זשה	בשו	השג	בחה	החא	4	זחג	בשו	השג	זשה גכו	זחג
ז	גכה	זחא	בשה	הכו	זשג	גכה	5	השא	1	בחג	הכו	זשג	בשה
ח	ע	זשה	גכו	זחג	בחה	החא	זשה	2	גכו	השג	בחה	החא זחג	בשו
ט	זשג	בשה	הכו	זשג	גכה	זחא	בשה	הכו	זשג	גכה	השאבחג	הכו	זשג
י	הכו	זשג	בשה	הכו	זשג	גכה	זחא	בשה	הכו	זשג	גכה	השאבחג	הכו
יא	ע	בחה	החא זחג	בשו	השג	זשה	גכו	זחג	בחה	החא זשה	גכו	השג	בחה
יב	זשג	גכה	השאבחג	הכו	זשג	בשה	הכו	זשג	גכה	זחא	בשה	הכו	זשג
יג	הכו	זשג	גכה	השא	בחג	הכו	זשג	בשה	הכו	זשג	גכה	זחא	בשה
יד	ע	בשו	1	השג	זשה גכו	השג	בחה	החא	זחג	בשו	השג	בחה גכו	זחג
טו	בחג	2	הכו	זשג	בשה	הכו	זשג	גכה	השאבחג	הכו	זשג	בשה	הכו
טז	הכו	בחג	הכו	זחא	בשה	הכו	זשג	גכה	השאבחג	הכו	זשג	בשה	הכו
יז	ע	בשו	השג	בחה גכו	זחג	בשו	השג	זשה גכו	זחג	בחה	החא זחג	בשו	השג
יח	בשה	3	הכו	זשג	בשה	הכו	זשג	בחג	הכו	זחא	בשה	הכו	זשג
יט	ע	זחג	4	בחה	החא זשה	1	בשו	השג	בחה	גכו	זחג	בשו	השג

אלה שבע עשרה שנה ישתנו קביעותיהן מסדר הקביעות אשר בלוח האחרון הזה:
במחזור שח: 1 בחה, 2 זשג, 3 בחג, 4 השג, 5 במחזור רצה ושיא: 1 זחג, 2 במחזור רצט ושיב:
1 השא, 2 במחזור שיג: 1 בחג, 2 השא, 3 זחא, 4 גכו, 5 בשה, 6 במחזור שא ושיד: 1 הכו, 2 בשו.

חלו הם התחלות החדשים השמיים

[illegible]

דגאמור	31	6	7	1	5	4	3	2	1	31
נובמבר	30	7	2	4	1	7	6	5	4	28
אוקטאבר	31	1	2	3	5	4	7	6	1	31
שטאנבר	30	6	7	1	4	2	5	3	2	31
אנשט	31	3	4	5	1	6	2	7	3	31
יולי	31	7	1	2	4	3	5	6	4	31
יוני	30	5	6	7	1	2	3	4	5	31
מאיי	31	2	3	4	5	6	7	1	2	31
אפריל	30	7	1	2	3	4	5	6	7	31
מארץ	31	4	5	6	7	1	2	3	4	31
פברואר	28	4	5	6	7	1	2	3	4	31
יאנואר	31	1	2	3	4	5	6	7	1	31

31	29	31	30	31	30	31	31	30	31	30	31
1	4	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
2	5	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1
3	6	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
4	7	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
5	1	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
6	2	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
7	3	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6

כשיבא יינר ביום א' יבואו כל
החדשים כמו בשמיה שלו לרחבו
וכן כלם חוזרים חלילה לעולם ;
ובשנים הכבושות נוסף על
הסימנים הכתובים בכל חדש
יום אחד לפיכריר רצוני ממרסו ;

הלוח הזה נוסד על חשבון יוליוס קיסר. והוא החשבון אשר ילכו אחריו בני רומי'א עד היום הזה, והמחבר התחיל למנות את המחזור גדול עם שנה אחת לפני היצירה וע"כ אם נרצה לדעת ימי השיבוע מכל חדש מחדשי חמה יש לנו להוסיף תמיד שנה אחת על שנת המח"ג, וכדי שנשתמש בלוח הזה גם לחשבון החדש הנהוג בשאר ארצות אייראפא, יש להוסיף מן חדש אקטובר שנת 1582 למספרם עד ראש חדש מארסו משנת 700ג' ארבעה ימים אל כל יום הנמצא בלוח המחבר, ומשם ולהלן עד ראש מארסו משנת 1800 שלשה ימים, ומשם עד ראש מארסו משנת 1900 שני ימים, ומשם עד ראש מארסו 2100 יום אחד, כמבואר פה בלוח:

משנת

מארסו 2100 יום אחד, כמבואר פה בלוח:
 ד"מ בשנת ה' אלפים הרי"א שהוא י"ב למ"ג (עם תוספת שנה אחת) יהיה יום הראשון לחדש אוקטובר לפי לוח המחבר ביום ראשון בשבת, ולחיות השנה הזאת היא במאה התשע עשרה למספרם ע"כ יש להוסיף שני ימים, ויפול לפי זה ראשון לאוקטובר לחשבון החדש ביום שלישי בשבת, וכן ראשון ליינר בשנה ההיא נופל לפי המחבר ביום שני בשבת, ולחשבון החדש אחרי הוספת שני ימים יפול ברביעי בשבת, וכן כלם:

מסר בחוץ	מסר השנים	תקופת תשרי			תקופת טבת			תקופת ניסן			תקופת תמוז		
בחוץ	השנים	ימי השבוע	ימי החדש	שעות	ימי השבוע	ימי החדש	שעות	ימי השבוע	ימי החדש	שעות	ימי השבוע	ימי החדש	שעות
א	ש	ג	4	3	ג	5	10 $\frac{1}{2}$	ג	8	18	ד	11	1 $\frac{1}{2}$
ב	נ	ד	14	9	ד	16	16 $\frac{1}{2}$	ד	20	0	ה	22	7 $\frac{1}{2}$
ג	ש	ה	25	15	ה	26	22 $\frac{1}{2}$	ו	29	ואדר 6	ו	2	13 $\frac{1}{2}$
ד	ה	ו	8	21	ז	9	4 $\frac{1}{2}$	ז	12	12	ז	14	19 $\frac{1}{2}$
ה	ש	א	18	3	א	19	10 $\frac{1}{2}$	א	22	18	ב	25	1 $\frac{1}{2}$
ו	נ	ב	28	9	ב	א' שבט	16 $\frac{1}{2}$	ב	4	0	ג	6	7 $\frac{1}{2}$
ז	ש	ג	9	15	ג	10	22 $\frac{1}{2}$	ד	14	6	ד	16	13 $\frac{1}{2}$
ח	ה	ד	19	21	ה	23	4 $\frac{1}{2}$	ה	25	ואדר 12	ה	28	19 $\frac{1}{2}$
ט	נ	ו	2	3	ו	4	10 $\frac{1}{2}$	ו	7	18	ז	10	1 $\frac{1}{2}$
י	ש	ז	13	9	ז	14	16 $\frac{1}{2}$	א	18	0	א	20	7 $\frac{1}{2}$
יא	ה	א	23	15	א	26	22 $\frac{1}{2}$	ב	29	ואדר 6	ב	2	13 $\frac{1}{2}$
יב	ש	ב	5	21	ג	7	4 $\frac{1}{2}$	ג	10	12	ג	12	19 $\frac{1}{2}$
יג	נ	ד	15	3	ד	18	10 $\frac{1}{2}$	ד	21	18	ה	24	1 $\frac{1}{2}$
יד	ש	ה	27	9	ה	28	16 $\frac{1}{2}$	ו	2	0	ו	4	7 $\frac{1}{2}$
טו	ש	ו	7	15	ו	8	22 $\frac{1}{2}$	ז	12	6	ז	14	13 $\frac{1}{2}$
טז	נ	ז	17	21	א	2	4 $\frac{1}{2}$	א	23	12	א	25	19 $\frac{1}{2}$
יז	ה	ב	29	3	ב	ג' שבט	10 $\frac{1}{2}$	ב	5	18	ג	8	1 $\frac{1}{2}$
יח	ש	ג	11	9	ג	12	16 $\frac{1}{2}$	ד	16	0	ד	18	7 $\frac{1}{2}$
יט	ה	ד	21	15	ד	24	22 $\frac{1}{2}$	ה	27	ואדר 6	ה	30	13 $\frac{1}{2}$

תקופת טבת

דעצמ, 24 דעצמ, 24 דעצמ, 25
יאנואר 5 יאנואר 6 יאנואר 6
מארץ 10 נאכמ, 4 מארגנס 4

1	ג	2	ד	3	ה	4	ז
5	א	6	ב	7	ג	8	ה
9	ו	10	ז	11	א	12	ג
13	ד	14	ה	15	ו	16	א
17	ב	18	ג	19	ד	20	ו
21	ז	22	א	23	ב	24	ד
25	ה	26	ו	27	ז	28	ב

תקופת תמוז

יוניוס 25 יוניוס 25 יוניוס 25 יוניוס 7
יולי 7 יולי 7 יולי 7 יולי 7
מארגנס 1 מארגנס 7 נאכמיטג 1 אבענדס 7

1	ד	2	ה	3	ו	4	א
5	ב	6	ג	7	ד	8	ו
9	ז	10	א	11	ב	12	ד
13	ה	14	ו	15	ז	16	ב
17	ג	18	ד	19	ה	20	ו
21	א	22	ב	23	ג	24	ה
25	ו	26	ז	27	א	28	ג

תקופת תשרי

דעצמ, 24 דעצמ, 24 דעצמ, 25
יאנואר 6 יאנואר 6 יאנואר 6
מארץ 3 נאכמ, 9 מארגנס 9

1	ג	2	ד	3	ה	4	ז
5	א	6	ב	7	ג	8	ה
9	ו	10	ז	11	א	12	ג
13	ד	14	ה	15	ו	16	א
17	ב	18	ג	19	ד	20	ו
21	ז	22	א	23	ב	24	ד
25	ה	26	ו	27	ז	28	ב

תקופת ניסן

מארץ 25 מארץ 26 מארץ 26 מארץ 26
אפריל 6 אפריל 7 אפריל 7 אפריל 7
נאכמיטג 6 מארגנס 6 מיטאג 12

1	ג	2	ה	3	ו	4	ז
5	א	6	ג	7	ד	8	ה
9	ו	10	א	11	ב	12	ג
13	ד	14	ו	15	ז	16	א
17	ב	18	ד	19	ה	20	ו
21	ז	22	ב	23	ג	24	ד
25	ה	26	ז	27	א	28	ב

לוח התקופות השני לפי ימות החמה הוספתי אני. מפני שלוח המחבר כבר נשלם ואיננו תמיד על
אופן אחד. בלוח השני הונה התחלת היום מחצי הלילה, ובתקופת טבת ותמוז יש להוסיף חצי שעה.

אכתער נובמבער די צמבער יינער	פבריר	מרס	אבריל	מאי	יוני	יולי	אגוסט	שטענבער
31	28½	31	30	31	30	31	31	30

20	19	17	17	15	15	13	14	12	11	11	10
אלול	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	שבט	אדר	טבת	כסלו	חשוון	תשרי
2	30	28	28	26	26	24	26	24	23	22	21
תשרי	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	שבט	אדר	טבת	כסלו	חשוון	תשרי
11	10	8	8	6	6	4	6	5	3	3	2
אלול	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	אדר	אדר	שבט	טבת	כסלו	חשוון
23	22	20	20	18	18	16	18	16	14	13	12
אלול	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	שבט	אדר	טבת	כסלו	חשוון	תשרי
5	3	2	1	29	29	27	28	26	25	25	24
תשרי	אלול	אב	המוז	אייר	ניסן	שבט	אדר	טבת	כסלו	חשוון	תשרי
15	14	12	12	10	10	8	10	9	7	7	5
אלול	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	אדר	אדר	שבט	טבת	כסלו	חשוון
25	24	22	22	20	20	18	20	18	17	17	16
אלול	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	שבט	אדר	טבת	כסלו	חשוון	תשרי
7	6	4	4	2	2	30	2	1	28	27	26
אלול	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	אדר	אדר	שבט	כסלו	חשוון	תשרי
19	18	16	16	14	14	12	13	11	10	9	8
אלול	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	שבט	אדר	טבת	כסלו	חשוון	תשרי
29	28	26	26	24	24	22	24	22	21	21	20
אלול	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	שבט	אדר	טבת	כסלו	חשוון	תשרי
11	10	8	8	6	6	4	6	5	3	2	30
אלול	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	אדר	אדר	שבט	טבת	כסלו	חשוון
21	20	18	18	16	16	14	16	14	13	13	12
אלול	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	שבט	אדר	טבת	כסלו	חשוון	תשרי
4	2	1	30	28	28	26	27	25	24	23	22
תשרי	אלול	אב	סיון	אייר	ניסן	אדר	שבט	טבת	כסלו	חשוון	תשרי
13	12	10	10	8	8	6	8	7	5	5	4
אלול	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	אדר	אדר	שבט	טבת	כסלו	חשוון
23	22	20	20	18	18	16	18	16	15	15	14
אלול	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	שבט	אדר	טבת	כסלו	חשוון	תשרי
5	3	2	1	29	29	27	29	27	26	25	24
תשרי	אלול	אב	המוז	אייר	ניסן	שבט	אדר	טבת	כסלו	חשוון	תשרי
17	16	14	14	12	12	10	11	10	8	7	5
אלול	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	אדר	אדר	שבט	טבת	כסלו	חשוון
27	26	24	24	22	22	20	22	20	19	19	18
אלול	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	שבט	אדר	טבת	כסלו	חשוון	תשרי
9	8	6	6	4	4	2	4	3	1	29	28
אלול	אב	המוז	סיון	אייר	ניסן	אדר	אדר	שבט	טבת	כסלו	חשוון

לוח לדעת מולדות החדשים בכל שנה

מספר השנים	יום השבוע	היום ממארכו	שעות	דקים	שמות החדשים	ימי החדשים
א	5	12	6	10	מארכ	31
ב	2	1	14	59	אבריל	61
ג	1	6	12	32	מאי	92
ד	5	4	21	20	יוני	122
ה	4	3	6	53	יולי	153
ו	2	7	12	42	אוגוסט	184
ז	6	4	21	30	ספטמבר	214
ח	5	3	19	7	אוקטובר	245
ט	2	1	3	56	נובמבר	275
י	7	5	12	44	דצמבר	306
יא	6	4	10	16	ינואר	337
יב	3	1	19	5	פברואר	365
יג	2	7	16	37	מארכ	396

צריך שתדע ששפ"ג הוא להביא מופת שמולד נסן בשנה הבאה אמתית, כמו שכתוב בלוח הגדול כשהוסף אלו הימים על השעות שעבר מחדש נסן באותה השנה שנאה בו' ד"מ אם תרצה לדעת מולד נסן של שנת י"ג תוסיף אלו הימים שהם שפ"ג על מולד מארכ של י"ב שלפניה והשעות עם השעות והדקים עם הדקים וכו' ויצא לך מולד נסן של י"ג כמו שכתוב בלוח:

פירוש אם יש לפנינו מולד חדש אחד בשנה ידועה ורצוננו לדעת מולד חדש ההוא בשנה שאחריה על פי חשבון חרשי החמה. אם שנת הלבנה היא מעוברת נצטרך להוסיף על מולד הראשון שיעור י"ח יום כ"א שעות ל"ג דקים אם שנת החמה אינה כבושה. להיות היתרון הזה הוא כיתרון שפ"ג יום כ"א שעות ל"ג חלקים על שפ"ה יום. ואם שנת החמה היא כבושה נוסף רק י"ז יום כ"א שעות ל"ג חלקים. אולם אם שנת הלבנה היא פשוטה יש לגרוע עשרה ימים ט"ו שעות י"א חלקים אם שנת החמה איננה כבושה. ואם היא כבושה גרע שיעור י"א יום ט"ו שעות י"א דקים:

לוח לדעת המולד לפי המהלך השנה בשוריא *

מספר השנים	יום השבוע	היום ממארכו	שעות	דקים	שמות החדשים	ימי החדשים
א	5	12	6	10	מארכ	31
ב	2	1	14	59	אבריל	61
ג	1	6	12	32	מאי	92
ד	5	4	21	20	יוני	122
ה	4	3	6	53	יולי	153
ו	2	7	12	42	אוגוסט	184
ז	6	4	21	30	ספטמבר	214
ח	5	3	19	7	אוקטובר	245
ט	2	1	3	56	נובמבר	275
י	7	5	12	44	דצמבר	306
יא	6	4	10	16	ינואר	337
יב	3	1	19	5	פברואר	365
יג	2	7	16	37	מארכ	396
יד	6	5	18	23	מארכ	426
טו	4	2	1	12	אבריל	457
טז	2	1	22	45	מאי	487
יז	7	5	7	33	יוני	517
יח	4	4	16	22	יולי	547
יט	3	3	13	55	אוגוסט	577
כ	7	6	22	43	ספטמבר	607
כא	5	1	7	32	אוקטובר	637
כב	4	4	5	5	נובמבר	667
כג	1	9	13	53	דצמבר	697
כד	7	7	11	26	ינואר	727
כה	4	4	20	15	פברואר	757
כו	2	6	5	3	מרץ	787
כז	1	1	2	36	אפריל	817
כח	5	5	11	25	מאי	847
כט	2	2	20	13	יוני	877
ל	1	1	17	46	יולי	907
לא	6	6	2	35	אוגוסט	937
לב	2	2	0	8	ספטמבר	967
לג	2	8	8	56	אוקטובר	997
לד	6	6	17	45	נובמבר	1027
לה	8	8	15	18	דצמבר	1057
לו	3	3	0	6	ינואר	1087
לז	7	4	8	55	פברואר	1117
לח	6	6	6	27	מרץ	1147

(*) הוא העיר בספרד SORIA נרתח מ"ג מעלות, וקרוג מאל כי זאת היתה עיר מושג רני אנדרס הנטיא, כי כן יעשו המחזרים מלפנים ואף נימינו לתת יתרון לעיר מושגם:

שמות המדינות		אורך	רוחב	שמות המדינות		אורך	רוחב
אוגסבורג בגרמניה	8.33	48.22	7.49	מעטץ בצרפת	3.50	3.50	7.49
אויגנאן בצרפת	2.28	43.57	19.26	מעקטיקא באמריקא	101.22	101.22	26.19
אוקספורד באנגליא	3.36	51.46	30.2	מצרים (קאירא)	28.59	28.59	2.30
אלמאריה בספרד	4.51	36.51	40.40	נייארק באמריקא	76.31	76.31	40.40
אלסכנדריא במצרים	27.36	31.13	45.0	סביינדה באיטליא	8.10	8.10	0.45
אמשטרדם בהאללאנד	2.30	52.22	38.50	סנאטהאן בספרד	2.11	2.11	50.38
אנוורשוויא בצרפת	2.4	51.13	55.58	עדינבורג בסקאטיא	5.30	5.30	58.55
אנקונא באיטליא	11.9	43.58	48.50	פאריז בצרפת	0.0	0.0	50.48
אתונא עיר ההכמים	21.26	37.58	38.7	פאלערמא בסיציליא	11.1	11.1	7.38
בגד בשורקיא	42.4	33.20	59.56	פיטרסבורג ברוסיא	27.59	27.59	56.59
בורגוש שם	24.7	40.15	44.50	פיררה באיטליא	9.16	9.16	50.44
בורגוש בצרפת	0.4	47.5	43.46	פלורנציא שם	8.43	8.43	46.43
בודא בהונגריא	16.42	47.30	50.5	פראג בגרמניה	12.5	12.5	5.50
בולאניא באיטליא	9.3	44.30	48.8	פרעסבורג בהונגריא	14.50	14.50	8.48
בוקארסט בשורקיא	23.48	44.27	54.42	קאניגסבערג בגרמניה	18.9	18.9	42.54
ביזאנסאן בצרפת	3.43	47.14	23.8	קאנטאן בארץ סינים	110.42	110.42	8.23
בערין בשווייטץ	5.6	46.57	36.32	קדים בספרד	8.38	8.38	32.36
ברנמא באיטליא	7.20	45.42	41.1	קונסטנטינא בשורקיא	26.35	26.35	1.41
ברין בגרמניה	14.15	49.11	55.41	קופענהאגן בדענמארק	10.16	10.16	41.55
ברונסוויג שם	8.9	52.16	50.4	קראקווא בפולניא	17.36	17.36	4.50
בריססיל בבלגיום	2.2	50.51	41.54	רומי באיטליא	10.7	10.7	54.41
בריסטאל באנגליא	4.36	51.27					
ברלין בגרמניה	11.3	52.32					
ברעמען שם	6.28	53.5					
ברעסליא שם	44.42	51.7					
ברצלונה בספרד	0.10	41.22					
געניווא בצרפת	3.48	46.12					
גירונא בספרד	0.29	42.0					
גלאסגווא בסקאטיא	6.37	55.52					
דאנציג בפולניא	16.19	54.21					
דרעסדן בגרמניה	11.22	51.3					
האמבורג שם	7.38	53.34					
האנובר שם	7.24	52.22					
ווארמייזא בצרפת	6.1	40.38					
ווארשוויא בפולניא	18.42	52.15					
ווילנא שם	22.56	54.41					
ווין בגרמניה	14.42	48.12					
טולושא בצרפת	0.54	43.36					
טוליטולה בספרד	3.20	39.50					
ירושלים חוב"ב	33.0	31.47					
לונדון באנגליא	2.26	51.31					
ליווערפול שם	5.17	53.27					
ליפציג בגרמניה	10.2	51.20					
מאנשפלייר בצרפת	1.32	43.36					
מאנשעסטער באנגליא	0.5	53.26					
מאסקווא ברוסיא	1.32	55.46					
מאלאגא בספרד	6.44	36.44					
מארוייליא בצרפת	3.2	43.18					
מודינא באיטליא	6.58	44.39					
מיטווא בקורלאנד	21.23	56.39					
מינכען בגרמניה	9.14	48.8					

עד כאן רשימת אורך ורוחב המדינות שהוספתו מחבורי חכמי זמנינו והיתר המה כפי שנמצאו בהחבור.

לוח אורך המדינות מתחלת הישוב ורחבן מקו השווה

שמות המדינות		אורך המדינות	רוחב המדינות	אורך המדינות	רוחב המדינות
שוריא	5	28	13	41	38
שנמאדן	5	23	40	40	15
נוביא	4	24	10	32	15
פאס	4	25	0	33	0
סבתא	4	25	40	35	20
סביליא	5	25	40	37	15
מאלאקא	5	26	22	37	0
קורטובה	5	27	0	38	30
גראנדה	5	27	30	37	30
אלמאריא	5	28	0	36	30
טוליטולה	5	28	15	39	52
מורסיה	5	29	30	37	30
בלונסיה	4	30	20	36	25
ביורקא	4	37	0	39	0
ברצלונה	5	33	0	41	10
סקיליא	5	65	20	31	0
אלסכנדריא	4	63	0	31	0
מצרים	3	64	3	29	55
גירונא	4	30	0	41	30
מונפסלר פרפיניאן	4	32	30	43	0
טולושא	5	20	0	42	45
ירושלים	4	69	30	32	0
מיכה	2	79	0	21	40

למען החיות רוח החכמים, אמרתי להוסיף פה פרק אחד מספר חשב
האסור על חשבון המהלכות להחכם הגדול דון פרופיית דוראן
הלוי נר"ו הנודע בשם אשורי הוא המפרש לס' המורה. כפי אשר
מצאתיו באוצר ספרי סאריו (B. 234).

נחשון השמיטין ונהולעת קנת תאריכים.

ההחלה לידעת חשבון היובלות והשמיטין הוא ידיעת השנה אשר בה התחילו ישראל לספרות. ועם
זה חקל ידיעתו בשיחלק הזמן אשר מחשבה היה ועד העת הנרצה לשמיטות. אם תרצה ידיעת מרחק
שנה מה היובל זה על דעת האומר ששנת חמשים עולה לכאן ולכאן. ולדעת האומר שאינה עולה
לכאן ולכאן ראוי לגרוע לחשבון השמיטים מכל מאה שנה שעברו שתי שנים. ומכל חמשים שנה אחת.
ולמשלך הנסאר שביעיות. ואם לא ישאר דבר הנה השנה הנרצת יובל. ואם ישאר דבר הנה כפי זה
שישאר הוא מספר השנים ליובל. ואין לגרוע בחשבון היובלות מהחשבוניות דבר. והנה חיו לישראל
בהחלה זה החשבון שני שנים. הראשון שנת ב' אלפים תק"ג. נכנסו לארץ ב' אלפים תש"ח ושבע
שכבשו ושבע שחלקו הם תק"ב. ובתק"ג התחילו למנות שמיטין ויובלות והיה שמיטה ראשונה בשנת
תק"ט. ויובל ראשון שנת תקנ"ב. ונמשך חשבון זה עד גלות הראובל והגדי במלכות יהוא בן נמשי
שנת ג' אלפים ל"ז ליצירה. ומשם והלאה בטלו יובלות משום דכתיב וקראתם דרור בארץ לכל יושביה.
ור"ל בזמן שכל יושביה עליה ושנת נ' אז לדברי הכל עולה לכאן ולכאן לפי דעת הנשיא. ומעתה הוא בירי.
שגם אחר גלות הראובל והגדי וגם בבית שני כשהיו מונין יובלות לקדש שמיטין לא היתה שנת ג' עולה
לכאן ולכאן לדעת חכמים וכמו שיראה מכה דברי רש"י ו"ל במסכת ע"ז. והיה דכל יושביה היא
לענין יובלות שבטלו. ולכן נמשך המנין הזה עד חרבן בית ראשון שהוא שנת ג' אלפים של"ח. השנה
ישנה ראשונה לבנין בית שני ג' אלפים ת"ח. וכמו שמיטין ויובלות לקדשם כל זמן בית שני. ואחר חרבן
למשך השמיטין לבד לענין השמיטת כספים שאינה תלויה בארץ. והיתה שנת החרבן שנה ראשונה לשמיטה
כמו שאמר מוצאי שביעית היה ומה הדע השנה מהשמיטה בכל עת. לפי שקע"ב שנה עברו אחר חרבן
הבית עד שנשלמו ד' אלפים. והיה ג' אלפים תתכ"ח. אמנם נפל בזה מחלוקת אם שנת החרבן מכלל
הקע"ב או מכלל שני הבנין. וכתב רש"י במסכת ע"ז כי שנת החרבן היה מכלל התכ"ח ולפי שיצאה
רובת בבנין היה מכלל הבנין. א"כ שנת החרבן אינה מכלל הקע"ב לפי שהיא נמנית בשני הבנין. א"כ
שנה ראשונה לקע"ב היא שנת לשמיטה. ואחרים אומרים כי שנת החרבן היה מכלל הקעב והבית עמד
ת"כ שנה מלבד שנת החרבן. א"כ שנה ראשונה לקע"ב היתה מוצאי שביעית. והיתה שנה זו לפי
רש"י ו"ל שנת ה' אלפים שנת ה' לשמיטה ולפי האחרים היתה שנת ד' לשמיטה. והרמבם ו"ל מה
הדעת. והרמבם ו"ל ג"כ. והקשה לרש"י ו"ל ממה שכתב הוא בעצמו במסכת ערכין כי שנת תכ"א
לבנין חרב הבית. ולכן אמר שאינו ראוי לסמוך על זה שכתב במסכת ע"ז. וזה מספיק בידיעת חשבון
השמיטין והיובלות כשיבואו ויחכם להם. וכל התאריכים הכתובים בפרק זה התבארו בסדר עולם מכה
הכתובים לפי דעת בעל מדר עולם.

ההחלה לידעת התאריכים קצתם מקצת היא ידיעת השנה שהתחיל בה כל תאריך מהם. וכמו
אברו בידיעתם זה חכמי התכונה לנמות. ואין תועלת בחבאתם במכון אך לפי שנהגו הכותבים בסור
העבור לכתבם אביא קצת מהם. המבול היה אלה ותר"נו. יציאת מצרים ב' אלפים תש"ח וכו'
נתנה התורה. נבנה בית ראשון ב' אלפים תתק"כ. חרב ג' אלפים של"ח. חזר ונבנה ג' אלפים
ת"ח. התחיל מלכות אלכסאנדר והוא חשבון שטרות ג' אלפים ת"ץ יום ב' כ"ז תשרי. נולד הנוצרי
ג' אלפים תשס"א ט' טבת י"ח למחזור קצ"ח בכ"ה יום לחדש דיצמירי והוא תאריך רומי. חרב הבית
בשנית ג' אלפים תתכ"ח. התחילו חשבון הישמעאלים יום ה' ב' אב ד' אלפים שפ"ב. וכל התאריכים
המזכירים חשבון שנות חשבון סוד העבור הנוסד על מולד בחר"ר כאשר. וימשכו על דרך זה מלבד
השבון הישמעאלים שנוסד על מחלך לבנה השנה לבר ועושין מכל י"ב חדשי לבנה שנה. וכל שניתנה
פשוטות. ולמבות הנוכחות למעלה יעשו אותן כמו כן על שלשה מניס ד'ל שלימות סדורות וחסרות.
התחלת חשבון פרס יום ג' כ"ב ניסן ד' אלפים של"ב. ואחר ידיעת זה יקל עליך לדעת השנה אשר
תרצה אם זו שנה היא מכל אחד מהתאריכים ואין צורך להאריך בזה:

תכונת הענינים

לוח המולדות	51
לוח סימני שנות המחזור	71
לוח תקון ראשי חדשים	72
לוח תקון הסדרים	72
לוח הנקבץ משעה ותפ"ה חלקים	86
לוח מותרי ד' תקופות לשמואל	87
לוח תקופות ר' אדא	90
לוח סימני קביעות השנים	115
לוח ר"ה החמה בימי השבוע	116
לוח תקופות שמואל	117
לוח חרשי חמה עם חרשי לבנה	118
לוח המולדות בחרשי חמה	119
לוח המולדות על מהלך השנה בשוריא	119
לוח רוחב ואורך המדינות	120
פרק אחד מספר חשב האפור	121

טעות הדפוס.

דף 3 שורה 5 תלה כל אשבל: כאשכל תילה	
כל [נוסח אוקספורד].	
2 6 כנרת צנרת:	
8 14 יצורח וצורת:	
9 11 מלמטה: ושנ ושני.	
12 14 23 מלמטה: ההמה החמה:	
20 10 17 לבד לבד:	
35 12 ספ מפני.	
36 26 אחר מלת וחד ש נשמטו אלו הדברים.	
לששה חדשים נותן ב' ימים וב' שעות	
מי"ב ליום: לב' חדשים נותן ד' ימים	
וד' שעות [נוסח אוקספורד]:	
48 42 מול מולד:	
62 20 21: בעושרין בפושרין:	
63 6 נולד: לא נולד:	
63 32 ג' י':	
65 17 תרצ"ה תרצ"ד:	
105 28 אחרי מלת מותרי נשמטו בב' י':	
המחזורות ואל.	

הקדמת המבקר	v
תולדות המחבר	vii
באור מאמר קשה	xix
הקדמת המחבר	3
המאמר הראשון	5
השער הראשון	6
השער השני	9
השער השלישי	10
השער הרביעי	13
השער החמישי	14
השער השישי	16
השער השביעי	19
השער השמיני	21
השער התשיעי	23
השער העשירי	26
המאמר השני	31
השער הראשון	32
השער השני	35
השער השלישי	38
השער הרביעי	39
השער החמישי	41
השער השישי	45
השער השביעי	53
השער השמיני	57
השער התשיעי	62
השער העשירי	69
המאמר השלישי	73
השער הראשון	74
השער השני	78
השער השלישי	81
השער הרביעי	87
השער החמישי	91
השער השישי	95
השער השביעי	96
השער השמיני	99
השער התשיעי	100
השער העשירי	109